

ธุรกิจชุมชน : การศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อทำธุรกิจของกลุ่มแม่บ้านใน หมู่ที่ 1
ตำบล ขามสะแกแสง อำเภอ ขามสะแกแสง
จังหวัดนครราชสีมา

วัชรวิ ศรีทองกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2544
ISBN 974-281-665-4

Study of corporation for business of housewife group in Mu 1 Tombon Khamsakeasang
Amphoe Khamsakeasang Nakhonratchasima Province

Ms. Watcharee Sreethongkool

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirnements

For the Degree of Master of Economics

Department of Economices

Graduate School, Dhurakijpundit University

2001

ISBN 974-281-665-4

เลขทะเบียน.....	0147863
วันออก.....	1.0 เม.ย. 2545
เลขเรียก.....	๒๗
	๓๓๔.๖๒๓
	๘๓๘๗ ๘
	๗๒

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ ธุรกิจชุมชน : การศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อทำธุรกิจของกลุ่มแม่บ้านใน หมู่ที่ 1 ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

เสนอโดย น.ส.วัชรี ศรีทองกุล

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.วราภรณ์ สามโกเศศ)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(รศ.ดร.สุมาลี ปิตยานนท์)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.วราภรณ์ สามโกเศศ)

วันที่ 30 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2544

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยมีเจตนาตั้งแต่สอบเข้ามาศึกษาต่อว่าจะเลือกเรียนในหลักสูตรวิทยานิพนธ์ เพราะเชื่อว่าการเขียนวิทยานิพนธ์นั้นเป็นการสร้างและพัฒนาความรู้ที่ได้ศึกษามาทั้งหมด ได้ฝึกการลำดับความคิดอย่างเป็นขั้นตอน สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้ระยะเวลา 2 ปี ในการศึกษา ผู้วิจัยมั่นใจเป็นอย่างยิ่งว่าการเขียนวิทยานิพนธ์สอนให้ผู้วิจัยมีทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ

ในการเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาเกี่ยวกับการทำธุรกิจชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยเป็นคนต่างจังหวัดได้เห็นปัญหาความยากจนของชาวชนบท จึงต้องการศึกษาหาแนวทางเลือกที่จะเป็นทางหลุดพ้นจากความยากจนของชาวชนบท ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภานนท์ ที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้ทำสิ่งที่ปรารถนา ตลอดจนชี้แนะและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยจะไม่มีทางประสบความสำเร็จได้เลยหากไม่ได้รับการช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษจาก รศ.ดร.วราภรณ์ สามโกเศศ รศ.ดร.สุมาลี ปิตยานนท์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ รศ.สุเทพ พันธุ์ประสิทธิ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณพ่อเกียรติชาย ศรีทองกุล ที่ให้ความอบอุ่นทางด้านจิตใจ ขอขอบคุณพี่ ๆ ที่เป็นกำลังใจยามที่รู้สึกท้อแท้ ขอขอบคุณผู้อยู่เบื้องหลังที่คอยให้ความช่วยเหลือ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่คอยถามไถ่ถึงความสำเร็จ

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว แต่หากว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นประโยชน์แก่สังคม ผู้วิจัยขอมอบความดีงามทั้งสิ้นแด่ คุณแม่มยุรี ศรีทองกุล คุณแม่ซึ่งเป็นกำลังใจในทุก ๆ เรื่อง เป็นแรงผลักดันอย่างมหาศาล ซึ่งไม่สามารถหาสิ่งใด ๆ มาเปรียบเทียบได้

วัชรีย์ ศรีทองกุล

ตุลาคม 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๘
กิตติกรรมประกาศ	๙
สารบัญตาราง	๑๑
สารบัญภาพ	๑๒
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1. ความสำคัญและประเด็นปัญหา	1
1.2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	7
1.3. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	7
1.4. วิธีการศึกษาวิจัย	8
1.5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	8
1.6. นิยามศัพท์	9
1.7. ความหมายธุรกิจชุมชน	10
2. แนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.2. แนวคิดเชิงทฤษฎี	20
2.3. แนวคิดเศรษฐกิจฐานมัย	26
2.4. แนวคิดเกี่ยวกับวงจรรทุนฝีมือแรงงาน	27
2.5. โครงสร้างทางทฤษฎีและแนวคิดองค์กรธุรกิจชุมชน	30
2.6. องค์ประกอบองค์กรชาวบ้านและองค์กรธุรกิจชุมชน	31
2.7. แนวคิดทฤษฎีการเกิดกลุ่ม	33
2.8. แนวคิดสหกรณ์ออมทรัพย์	34
2.9. แนวคิดเศรษฐกิจกระแสกลาง	36
2.10. กรอบการวิเคราะห์ธุรกิจชุมชน	37
2.11. กรอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเกิดกลุ่ม	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. ธุรกิจชุมชน	38
3.1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาชุมชนที่ศึกษาและสภาพทั่วไป	38
3.2. มุมเหตุที่น่าสนใจและข้อแตกต่างของการเกิดกลุ่ม	45
4. ผลการศึกษา	53
4.1. ผลจากการศึกษาข้อมูลส่วนตัวและสภาพทั่วไปของสมาชิก	53
4.2. ผลการจากศึกษาภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกก่อนและหลังการ เข้าร่วมกลุ่ม	63
4.3. ผลจากการศึกษามูลเหตุของการรวมกลุ่มและทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อ กลุ่ม	83
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	95
5.1. สรุปผลการศึกษาวิจัย	95
5.2. ข้อเสนอแนะ	103
บรรณานุกรม	105
ภาคผนวก ก.	112
ภาคผนวก ข.	121
ภาคผนวก ค.	123
ประวัติผู้เขียน	135

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พ.ศ.2527-2543	1
2. จำนวนผู้มีงานทำ แยกเป็นภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม	2
3. เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม .	3
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนจำแนกเป็นรายภาคตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 – 2543	3
5. จำนวนประชากรที่สามารถแยกเป็นรายตำบล	42
6. ข้อเหมือนและข้อแตกต่างของกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่ม	50
7. สินค้าขายดี 8 อย่างของกลุ่มแม่บ้านสามสแวงผ่านกระบวนการแปรรูป.....	51
8. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่าง	54
9. อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง	54
10. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	55
11. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง	56
12. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามอาชีพของสามี	57
13. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามขนาดของครอบครัวสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	58
14. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตรหลานที่ต้องเลี้ยงดู.....	59
15. การใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน.....	60
16. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามขนาดการถือครองที่ดินของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้าน	61
17. การใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	62
18. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามรายได้ก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม	63
19. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามรายได้หลังการเข้าร่วมกลุ่ม	64
20. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามภาวะค่าครองชีพในช่วงก่อนการเข้าร่วม กลุ่ม.....	65
21. จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามภาวะค่าครองชีพในช่วงหลังการเข้าร่วม กลุ่ม.....	66
22. จำนวนพื้นที่โดยเฉลี่ยที่สมาชิกใช้ในการทำการเกษตร	67
23. รายได้จาก การปลูกพืช	68
24. การเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง	69

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
25.รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มตัวอย่าง	70
26.แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ โดยเฉลี่ย	71
27.ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ	72
28.ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์	73
29.ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของสมาชิก	74
30.รายได้และรายจ่ายเปรียบเทียบ.....	75
31.ภาระหนี้สินของสมาชิกคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม	76
32.ร้อยละของสาเหตุของการกู้ยืม.....	77
33.จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำแนกตามการออมก่อนการเข้าร่วม กลุ่ม	78
34.จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำแนกตามการออมหลังการเข้าร่วม กลุ่ม	79
35.ภาระหนี้สินของสมาชิกคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือน.....	80
36.จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกแม่บ้านแยกตามอัตราหนี้สินค้างชำระก่อนการเข้าร่วม กลุ่ม.....	81
37.จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกแม่บ้านแยกตามอัตราหนี้สินค้างชำระหลังการเข้าร่วม กลุ่ม.....	82
38.จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านกับระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม.....	83
39.จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำแนกตามมูลเหตุการตัดสินใจเข้าร่วม กลุ่ม	84
40.ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการขาย สินค้า	86
41.ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการ ขายสินค้า	86
42.ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	88
43.ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	89
44.ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	91
45.ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
46.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	93
47.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง.	94

DPU

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. ภาพแสดงปฏิสัมพันธ์ของ 4 สถาบัน	24
2. วงจรทุนฝีมือแรงงานในชนบท	29
3. เป้าหมายของธุรกิจชุมชน	33
4. แผนที่จังหวัดนครราชสีมา.....	39
5. แผนที่อำเภอขามสะแกแสง.....	40
6. วงจรการผลิตของของกลุ่มแม่บ้าน	52
7. ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	123
8. กิจกรรมการแปรรูปสินค้าของกลุ่มแม่บ้านสตรีขามสะแกแสง	123
9. คุณแม่ทีม (ประธานกลุ่ม) และสมาชิกกับกิจกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ..	124
10. กิจกรรมการแปรรูปสินค้าของกลุ่มแม่บ้านสตรีขามสะแกแสง	124
11. สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ	125
12. สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง	125
13. ผลผลิตที่ผ่านการแปรรูปแล้ว	126
14. ขั้นตอนการนำผลผลิตมาตากแห้ง	126
15. การเก็บรักษาผลผลิตที่ผ่านการแปรรูปแล้วของกลุ่มแม่บ้านสตรีขามสะแกแสง ...	127
16. รางวัลที่กลุ่มแม่บ้านสตรีขามสะแกแสงได้รับ	128
17. สำนักงานเกษตรอำเภอขามสะแกแสง	129
18. ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	129
19. ศูนย์บริการการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	130
20. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงนำผลผลิตที่แปรรูปแล้วมารวบรวม	130
21. ตู้ใส่ผลผลิตที่นำมาตากแห้งของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	131
22. นำผลผลิตที่ได้มาบรรจุเพื่อเก็บรักษาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	131
23. ศูนย์ฝึกอบรมผู้เข้าร่วมโครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	132
24. แปลงสาธิตโครงการการเกษตรเพื่อยั่งยืนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง..	132
25. แผนภูมิขั้นตอนการผลิตของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	133
26. กรรมวิธีผลิตพริกแห้ง	134

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ธุรกิจชุมชน : การศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อทำธุรกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านใน หมู่ที่ 1 ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
ชื่อนักศึกษา	นางสาววัชรีย์ ศรีทองกุล
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ดร.ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์
ปีการศึกษา	2544

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้าน ขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกทั้งสองกลุ่มก่อนและหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม มุ่งเหตุจูงใจในการเข้าร่วมกลุ่ม ทศนคติของสมาชิกที่มีต่อกลุ่ม โดยมีแนวคิดที่ว่าชุมชนควรจะต่อสู้กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยอาศัยความได้เปรียบด้านภูมิปัญญา วัตถุประสงค์ เพื่อส่งผลให้ผู้ผลิตเกิดอำนาจการต่อรอง

การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สังเกตการณ์ภาคสนามประกอบการสัมภาษณ์จากแบบสอบถามแบบสอบถาม จากสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง 25 ราย และสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง 25 ราย รวมทั้งหมด 50 ราย จากสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 60 ราย

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละอธิบายลักษณะส่วนตัวภูมิหลัง การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจและสังคมภายหลังการเข้าร่วมกลุ่ม ในส่วนของประโยชน์ที่ได้จากการร่วมกลุ่มในด้านการขายสินค้า ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ ด้านสังคมกับเพื่อนบ้าน ความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์

ผลการศึกษาที่สำคัญพบว่า การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในหมู่บ้าน เพื่อร่วมมือแก้ไขปัญหาปากท้อง ปัญหาความยากจน นอกจากนั้น การเข้ามาช่วยเหลือของภาครัฐฯ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมทักษะฝีมือ ด้านเงินทุน ด้านข้อมูลข่าวสาร ก็ดี ล้วนเป็นแรงผลักดันอีกทางหนึ่งที่สำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น จะต้องมีจิตสำนึกในธุรกิจ รู้สึกเป็นเจ้าของในธุรกิจ ภาครัฐมีใจในผลการดำเนินงานนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ ด้านความสังคมกับเพื่อนบ้าน และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

Thesis title Study of corporation for business of housewife group in Mu.1
 Tumbom Khamsakeasang Amphoe Khamsakeasang
 Nakhonratchasima Province.

Name Ms.watcharee Sreethongkool.

Thesis Advisor Assoc.Prof.Dr.Pairoj Vongvipanond.

Department economics.

Academic Year 2001.

ABSTRACT

Three major objectives of this study are as follows. Firstly , to study the personal background of member of the Satree Khamsakeasang housewife group and Maban-kasatakorn Khamsakeasang housewife group. Secondly, to study the economic and social changes of person who joined the two group. Thirdly, to determine the feasibility of using the groups to create bargaining power through the combination of intellectual and raw materials system.

This study collected data observation , including questionnaires from member housewife group 25 persons of Satree Khamsakeasang and 25 persons of Maban-kasatakorn Khamsakeasang totel 50 persons from all sampling 60 persons.

Statictis analysis is persentage explain the personal background the economic and social changes of persons offer join group. In the benefit from sale production , other opnion , changes income , socialize's neighbour and changes relationship in their family used mean and standard devaluation in analysis.

The major finding of the study are as follow. The co-operative groupings among the weavers resulted from the process of learning by-doing between villages and government which wanted corrected problem of poorness. Government subsidize for example sharp skill , capital , information are the best way to built the strong in community. But anyway to joined pattern of cooperation is optimal utility have to common sense in own bussiness. The major impact are the best changes income , socialize neighbour and relationship's family

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษาและประเด็นปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการพัฒนาสู่ระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) นับเป็นเวลากว่า 40 ปี ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยจากเดิมที่ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบภาคเกษตรกรรมเป็นหลักในภาคการผลิตและภาคการค้า แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมมากขึ้นโดยดูจากสัดส่วนของรายได้ที่มาจากภาคเกษตรกรรมได้ลดความสำคัญลงไป ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งก็ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับสูงหากดูจากอัตราการขยายตัวของ GDP

ตารางที่ 1.1 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย พ.ศ. 2527 – 2543

ปี พ.ศ.	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ	ภาคการเกษตร	ภาคอุตสาหกรรม
2527	7.1	5.6	8.5
2528	3.5	6.2	- 0.1
2529	4.5	0.2	7.1
2530	8.4	- 0.2	12.0
2531	11.8	8.5	15.3
2532	10.8	3.7	14.0
2533	11.2	- 4.6	16.1
2534	8.5	6.5	12.1
2535	8.1	6.5	12.1
2536	8.4	- 1.3	11.2
2537	9.0	5.4	9.4
2538	8.9	2.9	11.4
2539	5.9	3.6	6.9

2540	- 1.7	0.4	0.9
2541	- 10.8	- 3.2	- 11.1
2542	4.2	2.7	11.5
2543	4.3	2.2	5.9

ที่มา : สศช. ธปท. สกท. กรมศุลกากร ประมวลผลโดยศูนย์สารสนเทศเศรษฐกิจการค้า

จากตารางจะเห็นได้ว่า อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยถึงร้อยละ 7.8 ต่อปี แยกเป็นภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยร้อยละ 8.4 ต่อปี ภาคเกษตรกรรมมีอัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.6 ต่อปี ทั้ง ๆ ที่ประชากรส่วนใหญ่กว่าครึ่งของประเทศไทยอยู่ในภาคเกษตรกรรม

ตารางที่ 2 จำนวนผู้มีงานทำ แยกเป็นภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรม

ปี พ.ศ.	ภาคเกษตรกรรม	นอกภาคเกษตรกรรม
2532	60.3	39.7
2533	63.9	36.1
2534	53.7	46.3
2535	52.9	47.9
2536	52.8	47.2
2537	47.7	52.3
2538	46.3	53.7
2539	44.1	55.9
2540	44.9	55.2
2541	44.5	55.5
2542	42.6	57.4
2543	44.3	55.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ภาคเกษตร และภาคอุตสาหกรรม

ภาค / พ.ศ.	2503	2513	2523	2533	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
ภาคเกษตร	37.4	28.3	25.4	12.4	10.4	10.7	11.2	11.1	11.2	12.7	11.2
ภาคอุตสาหกรรม	10.6	16.6	19.7	26.1	28.1	27.9	28.3	28.2	28.7	29.4	31.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

และเมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มของการพัฒนาประเทศจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศระหว่างอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของสินค้าเกษตรกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของสินค้าอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์มวลรวมของสินค้าเกษตรมีอัตราการเพิ่มขึ้นเพียง 11.2 ต่อปี แต่ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 38 ต่อปี จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกันสูง

ตารางที่ 4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนจำแนกเป็นรายภาค ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 – 2543

พ.ศ.	ก.ท.ม.	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคอีสาน	ภาคใต้	ทั่วประเทศ อาณาจักร
2503	5716	2531	1454	1056	2594	3378
2513	11495	4851	2598	1680	3749	3631
2523	19462	7660	3951	2616	5255	4106
2537	16418	8724	6260	5599	8014	8262
2539	21947	10907	8331	7388	9846	10779
2541	24929	12643	9119	8546	11460	12492
2542	26742	12786	10253	8138	10953	12729
2543	24690	13301	8649	7857	11407	12150

ที่มา : รายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2503 – 2543

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

นอกจากนั้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อคนเพิ่มสูงขึ้น แต่ถ้าพิจารณาให้ละเอียดลงไปจะเห็นว่ารายได้ของคนเมืองและคนในชนบทมีความแตกต่างกันสูงโดยเฉพาะคนในภาคอีสาน (เพราะเป็นภาคที่มีทรัพยากรน้อยกว่าภาคอื่น ๆ) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล ภาคเกษตรกรรมถูกทอดทิ้ง กอปรกับพ่อค้าคนกลางเข้ามาบีบคั้นในระบบตลาด โดยซื้อสินค้าเกษตรในราคาต่ำและไปขายต่อในราคาสูงกว่า ส่วนเกินของราคาสินค้าเกษตรตกอยู่กับพ่อค้าคนกลางไม่ถึงมือเกษตรกร ยิ่งส่งผลให้ชาวเกษตรกรยิ่งยากจนลงเรื่อย ๆ

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างมุ่งหวังที่จะแก้ไขความยากจนในชนบทโดยมุ่งประเด็นไปที่การพัฒนาชนบท การกระจายหน้าที่ต่าง ๆ ออกไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทย , กรมการพัฒนาชุมชน , กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่างก็พยายามหาแนวทางในการช่วยเหลือชาวบ้านแก้ไขปัญหาปากท้อง พยายามแสวงหาทางเลือกใหม่ที่คาดว่าจะสามารถช่วยเหลือชาวชนบทได้ นอกจากองค์กรของภาครัฐฯ และเอกชนแล้ว ตัวชาวบ้านเองต่างก็พยายามร่วมแรง ร่วมใจกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองเรื่อยมา ทั้งนี้เพราะพวกเขาเหล่านั้นไม่ต้องการที่จะเป็นภาระแก่สังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเองแบบดั้งเดิม การรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วง ชาวบ้านทุกคนในชุมชนต่างตระหนักในพลังและความสามารถของตนเองเพื่อที่จะพึ่งตนเองในที่สุด แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดของสหกรณ์ซึ่งก็เป็นทางเลือกที่น่าสนใจ ที่จะใช้ในการแก้ปัญหาความอ่อนแอของชนบทโดยรวม เพราะอย่างน้อยที่สุดการรวมกลุ่มกันก็เป็นการสร้างองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง การรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาตามอาชีพต่าง ๆ และพัฒนากลุ่มอาชีพนั้น ๆ ให้เจริญต่อไป

ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เกษตรกรมีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์สามารถจัดการผลผลิตของตนเองได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การขาย รวมไปถึงการส่งออกได้ อย่างน้อย 70 - 80% ในขณะที่ประเทศไทยมีเกษตรกรเป็นเพียงผู้ผลิตแรงงานถูก ๆ แต่เพียงอย่างเดียว แทบจะไม่มีบทบาทในการจัดการขั้นตอนอื่น ๆ สหกรณ์สามสี่พันแห่งก็ถูกก่อตั้งและครอบงำจากภาครัฐฯ เช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีกำลังความสามารถที่จะดำเนินการทุกขั้นตอนได้ ผลผลิตทางการเกษตรจึงตกอยู่ในมือพ่อค้า ข้าราชการ และนักการเมืองที่ได้ประโยชน์และกำไรจากหลายช่องทางของชาวบ้าน แรงงานถูก ๆ ที่ไม่สามารถล้มตาอำปากได้ (เสรี พงศ์พิศ , 2542 : 48)

จากบทความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ธุรกิจชุมชนในรูปแบบสหกรณ์หลายแห่งในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การที่รัฐบาลให้การสนับสนุน จัดตั้งไม่ได้ผ่านกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่ชาวบ้าน แต่ถ้าชาวบ้าน มีการสร้างจิตสำนึกปรับปรุงความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งชาวบ้านมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองไปได้ถ้าหากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม เพราะท่ามกลางระบบเศรษฐกิจแบบปัจจุบันเราก็ยังเห็นชุมชนหลายแห่งที่มีการรวมกลุ่มกันไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มหาทุน (กลุ่มออมทรัพย์) รวมกลุ่มผลิต (กลุ่มผลิตภัณฑ์) สามารถฝ่าฟันอุปสรรคและพัฒนาธุรกิจของเขาขึ้นมาได้ หนทางที่ชาวบ้านซึ่งเป็นเกษตรกรเลือกใช้ก็คือ การรวมกลุ่มกันทำธุรกิจขึ้นมาเป็นของชุมชน หรือเรียกว่า **ธุรกิจชุมชน (Community Business)** โดยชาวบ้านเกษตรกรรวมกลุ่มกันระดมทุนและจัดการกับผลผลิต ทรัพยากรของตนเองให้ได้มากที่สุด ในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการผลิต การแปรรูป การจัดจำหน่าย รวมไปถึงการส่งออก และนี่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของชุมชนที่สามารถที่จะแก้ปัญหาความอ่อนแอของภาคชุมชนได้ เป็นหนทางสู่การเพิ่มรายได้เข้าสู่ภาคชุมชน

จากประสบการณ์ของธุรกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ตามปกติแล้วชาวบ้านทั่วไปไม่อยู่ในเงื่อนไขที่จะแข่งขันกับพ่อค้าได้ แต่ถ้ามีการรวมกลุ่มกันก็จะสามารถแข่งขันได้เพราะชาวชนบทในเมืองไทยหลายแห่งต่างก็ได้พิสูจน์แล้วว่า การพึ่งตนเองนั้นเป็นไปได้ ดังเช่น กลุ่มการแปรรูปยาง ทำยางรมควันที่ภาคใต้ก็เกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มเกษตรกรที่ทำสวนยางไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่พยายามเรียนรู้และพัฒนาความสามารถ ในการจัดการด้วยตนเองมากกว่า 20 ปีแล้ว และชาวบ้านได้รวมทุนกว่าล้านบาท ในการก่อตั้งโรงงานแปรรูปยางเองให้ลูกหลานทำงานในโรงงาน ชายยางเองได้ในราคาสูงกว่าราคาตลาดเพราะขายตรงให้กับบริษัทส่งออก จะเห็นได้ว่ากลุ่มเกษตรกรทำสวนยางไม้เรียง ได้กำเนิดผู้นำตามธรรมชาติที่เข้มแข็งอย่าง ไม้เรียง ที่ได้เป็นผู้ประสานการเรียนรู้มาหลายปี หรือความสำเร็จของกลุ่มพรมไม้ จังหวัดร้อยเอ็ด ทางภาคอีสานซึ่งเริ่มต้นจากกลุ่มแม่บ้านทำผ้าทอพื้นเมือง เติบโตจนสามารถขยายกิจการไปสู่กิจการอื่น ๆ เช่นธุรกิจปั้มน้ำมัน ฯลฯ

เห็นได้ว่าพวกเขาสามารถพัฒนาตนเองให้มีบทบาทสำคัญในการจัดการผลผลิตของตนเองได้ทุกขั้นตอน หากว่าพ่อค้าคนกลางถูกขจัดออกไปซึ่งนั่นคือ การต่อสู้ทางอำนาจที่มีผลประโยชน์มหาศาลเป็นเดิมพัน จากเดิมที่ชาวบ้านเป็นรองในระบบตลาด ก็สามารถกลับมาเป็นต่อได้ ไม่ใช่เพียงเพราะแค่การรวมตัวกันกดดันตลาดเท่านั้นหากเป็นเพราะพวกเขาสามารถใช้ทุนของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งทุนที่เป็นแรงงานและทุนที่เป็นเงินตรา

กรณีกลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา (ณรงค์ เจริญประเสริฐ , 2544 : 43) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางในแง่ที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการการเงินของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2523 สมาชิกก่อตั้งจำนวน 51 คน ได้นำเงินมาสะสมร่วมกันโดยคิดออกมาเป็นจำนวนหุ้น หุ้นละ 100 บาทเดือนแรกในการดำเนินการได้เงินสะสมจำนวน 2,850 บาท ในสมัย 20 ปีที่แล้ว ก่อนที่ชาวบ้านจะมีกลุ่มออมทรัพย์นั้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากไม่มีเงินในการออม และการที่จะนำเงินไปฝากธนาคารก็ไม่ใช่ว่าจะง่าย เพราะการเดินทางคมนาคมไม่สะดวกการเดินทางเข้าไปในตัวเมืองต้องเสียเวลามาก อีกทั้งยังมีปัญหาและอุปสรรคมากมายที่จะทำให้ชาวบ้านไม่สามารถนำเงินเข้าสู่ระบบธนาคารได้ แต่เมื่อมีผู้นำชุมชนที่กล้าคิดกล้าทำ เป็นผู้ริเริ่มกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทำให้ชาวบ้านจำนวนหนึ่งเลือกที่จะเริ่มสะสมทุนตามแนวคิดกลุ่มออมทรัพย์ โดยในระยะแรกทุกคนจะนำเงินมารวมกันและนำไปฝากธนาคารเมื่อได้ดอกเบี้ยจึงนำมาปันผลให้แก่สมาชิกแต่ก็ได้ดอกเบี้ยในจำนวนที่น้อยมากทำให้สมาชิกหลายคนผิดหวังและลาออกไป ดังนั้นกลุ่มภายใต้การนำของ นายอัมพร คังปาน จึงพยายามปรับปรุงรูปแบบโดยให้สมาชิกสามารถกู้เงินได้ในแต่ละเดือนและนำเงินที่เหลือจากการให้กู้ไปฝากธนาคาร ในช่วงนั้นสมาชิกได้ประโยชน์จากการกู้ยืมเงินจากกลุ่มสะสมออมทรัพย์และทางกลุ่มก็ได้ประโยชน์อัตราดอกเบี้ยที่ปล่อยกู้ การปรับปรุงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลให้กลุ่มเติบโตอย่างรวดเร็วจนเมื่อปี พ.ศ. 2540 กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 4,113 คน มีเงินทุนสะสมประมาณ 42 ล้านบาท จะเห็นได้ว่า จากกลุ่มเล็ก ๆ เมื่อ 20 ปีที่แล้วได้เรียนรู้และสะสมประสบการณ์ปรับเปลี่ยนรูปแบบสร้างระบบการบริหารจัดการ ที่มีลักษณะเฉพาะของตนได้ ในขณะเดียวกันก็มีอีกหลายกลุ่มที่พยายามจะรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองแต่ยังประสบกับปัญหาต่าง ๆ จนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

และเนื่องจาก ตำบลชามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา เป็นที่ราบสูง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่ปลูกได้ดีคือ สินค้าประเภทข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ปอ พริก ถั่วลิสง ฯลฯ หากเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว สินค้าเหล่านี้จะมีความยืดหยุ่นสูง ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. สินค้าถูกกดราคาโดยพ่อค้าคนกลาง ชาวบ้านขายสินค้าได้ราคาต่ำ ไม่มีอำนาจในการต่อรอง ต้องเป็นฝ่ายรอรอราคาจากพ่อค้าคนกลาง
2. ในช่วงที่มีสินค้าออกมาสู่ตลาดมาก ราคา ก็จะตกต่ำซึ่งก็เป็นไปตามกลไกของราคา ชาวบ้านไม่มีความรู้ทางด้านการตลาดก็จำเป็นต้องขายสินค้าในทันทีเพราะต้องการนำเงินมายังชีพ

3. ชาวบ้านไม่มีแหล่งที่พึ่งพาด้านเงินทุนของตนเอง ก็จะต้องไปยืมเงินมาจากพ่อค้าคน และรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ถึงเวลาหน้าเก็บเกี่ยวก็จะไม่กล้านำสินค้าไปขายแก่พ่อค้ารายอื่นแม้ว่าราคาจะดีกว่า

จากปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น ชาวบ้านในตำบลขามสะแกแสง ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการรวมตัวกันเพื่อสร้างเครือข่ายของชาวเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาราคาสินค้าตกต่ำและ จากประสบการณ์ต่าง ๆ ของชาวบ้านข้างต้น ก่อให้มุ่งประเด็นไปยังการศึกษาถึงเหตุปัจจัยและผลรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอันเกิดจากการรวมกลุ่มกันทำธุรกิจของแม่บ้าน สำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยได้เลือกทำการศึกษาที่หมู่บ้านที่ 1 ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ได้เลือกเป็นกรณีศึกษา ดังวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1.2.1. เพื่อศึกษาภูมิหลังส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง

1.2.2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงก่อนและหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.2.3. เพื่อศึกษามูลเหตุจูงใจในการเข้าร่วมกลุ่มและทัศนคติของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1.3.1. ขอบเขตของประชากรที่ศึกษา คือจำนวนสมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

1.3.2. ขอบเขตทางด้านเวลาสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านระหว่างเดือน มิ.ย - ก.ค

1.4 วิธีการศึกษาวิจัย

1.4.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบ Indept interview กับผู้นำกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง และผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น พัฒนาการ เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ อบต. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตการภาคสนาม ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มแม่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ Simple Random sampling จำนวน 50 คน จากสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น 60 ราย ในส่วนของ การวัดทัศนคติใช้วิธีวัดระดับทัศนคติ (Attitude Rating Scales) แบบ Summated Rating Method คือนำผลของการวัดระดับทัศนคติมาบวกกัน โดยมีมาตราวัดแบบ Likert Scales คือเป็นมาตราวัด แสดงความเห็นด้วยในระดับต่าง ๆ 5 ระดับ โดยแบบสอบถามจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐาน รวมทั้ง ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมของชาวบ้านในหมู่ที่ 1 ที่เข้าเป็นสมาชิกในกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ มุ่งเหตุจูงใจในการเข้ากลุ่มรวมทั้งทัศนคติที่สมาชิกมีต่อกลุ่มเพื่อให้ทราบข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่องานศึกษาในครั้งนี้

1.4.2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์บรรณสารสนเทศคณะเศรษฐศาสตร์ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หอสมุดกลาง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการเข้าร่วมสัมมนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

1.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใส่โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อคำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วจึงนำเสนอพรรณนาความวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบ การบรรยาย

1.6 นิยามศัพท์

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือความรู้พื้นฐาน (สัญญา สัญญาภิวัฒน์ , 2538 : 8) หมายถึง แหล่งความคิดทางสังคม กรณีสังคมไทยคู่ได้จากเรื่องอนามัยและสาธารณะสุข เช่น ยาสมุนไพร น้ำมนต์ วิธีการรักษาโรคด้วยการบีบนวด เป่ากระหม่อม พั่นน้ำมนต์ ความรู้เกี่ยวกับฤดูกาล ดิน ฟ้า อากาศ การหาตาน้ำ ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้ พันธุ์ไม้ สัตว์ป่า หิน ดิน น้ำ การเป็นผู้นำของชาวบ้าน

เป็นต้น.

ชาวบ้านในที่นี้ หมายถึง คนที่อยู่ในชนบทและในเมืองที่เป็นบุคคลธรรมดาสามัญประกอบอาชีพทางการเกษตรหรือรับจ้าง มีรายได้เป็นฤดูกาลหรือรายวันและอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน.

ชนบท ในที่นี้ หมายความว่า พื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลเมือง และสุขาภิบาล ผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบทเรียกว่าชาวบ้านหรือชาวชนบทมีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ฐานะค่อนข้างยากจน.

ชุมชน ในที่นี้ หมายความว่า พื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลเมือง ผู้อยู่อาศัยในชนบทเรียกว่า ชาวบ้าน มีสภาพความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน.

หมู่บ้าน (อนุรักษ์ฯ ราชคฤ : 2533) หมายถึง หมู่บ้านที่เป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ สังคม ที่อยู่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ การเมือง เป็นหน่วยทางเศรษฐกิจที่ความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก สำหรับ "หมู่บ้าน" ในที่นี้ หมายถึง คริวเรือนที่รวมตัวกันอยู่ โดยมีพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี เดียวกัน.

ความสำเร็จในที่นี้หมายถึง ภายหลังจากที่ชาวบ้าน ได้เข้าร่วมกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่มในหมู่ที่ 1 อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา แล้วสมาชิกทั้งหมดพึงพอใจกับกิจกรรมที่ได้เข้าร่วม และมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (รวมทั้งทรัพย์สินด้วย) ทางด้านสังคมและความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ก่อนที่จะมาเป็นสมาชิกกลุ่ม รวมไปถึงสวัสดิการต่างๆ ที่สมาชิกได้รับและสมาชิกมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกแม่บ้าน อ.ขามสะแกแสง จ.นครราชสีมา.

สมาชิก ในที่นี้หมายถึง ชาวบ้านใน อ.ขามสะแกแสง จ.นครราชสีมา ที่ได้เข้ามาสมัคร (จ่ายค่าสมัครเริ่มแรก 200 บาท) และซื้อหุ้น อย่างต่ำ 1 หุ้น (ราคาหุ้นละ 10 บาท).

1.7 ความหมายของธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน (ใจมานัส พลอยดี , 2540 : 17) หมายถึง การดำเนินการโดยอาศัยปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการผลิตและบริโภคเกื้อกูลกัน เหมาะสมแต่วิถีชีวิตตลอดจนระบบนิเวศน์ของแต่ละชุมชน ธุรกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มชาว

บ้านในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักโดยมุ่งหวังให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การทำการผลิตจนถึงจัดจำหน่าย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ในชุมชน และเพื่อให้ชาวบ้านมีความพร้อมที่จะพึ่งพาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ธุรกิจชุมชนนั้นนอกจากจะเกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านแล้วยังอาจเกิดจากการเข้ามีส่วนร่วมของสถาบันต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนองค์การพัฒนาเอกชน และฝ่ายวิชาการด้วยการเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของชุมชน แต่ทั้งนี้หน่วยงานจากภายนอกเหล่านี้จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีต่างๆ มาสู่ชุมชนด้วย ธุรกิจชุมชนไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานะการณ์ของแต่ละชุมชน ดังนั้นจึงสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์

ธุรกิจชุมชน (ตีรภ สาระวดี , 2539 : 15) หมายถึง ชุมชนหรือสหกรณ์หรือใช้ชื่ออื่นโดยมีการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวโดยสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งเพื่อทำธุรกิจชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ร่วมกัน ดำเนินการโดยชุมชน กล่าวคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน การบริหารจัดการ ร่วมรับผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ขององค์กร ทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม-มีผู้นำทางธรรมชาติ ทั้งชายและหญิงที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการการทำงานร่วมกัน

ธุรกิจชุมชน (ณรงค์ เทียรประเสริฐ , 2539 : 44) หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ต้องการได้กำไรและธุรกิจชุมชนนั้นจะต้องเป็นองค์กรหรือหน่วยธุรกิจที่สมาชิกทุกคนครอบครองและควบคุมได้ หรือกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นของสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ

ธุรกิจชุมชน ในความหมายของผู้วิจัย หมายถึง การรวมตัวของคนในชุมชนอาจมีการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม โดยธุรกิจนั้นเป็นของชุมชน คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการดำเนินการนั้น และประโยชน์ที่ได้รับนอกจากกำไรแล้ว คือ สวัสดิการต่างๆ ที่คืนสู่ชาวบ้านซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบและข้อตกลงของสมาชิกในชุมชน เพื่อประโยชน์หลักคือ พัฒนาคณะ ยกระดับชุมชนโดยชุมชนจะเป็นผู้สร้างมูลค่าเพิ่มและมูลค่าเพิ่มนั้น ๆ ก็ตกเป็นของชุมชน ให้เจริญไปอย่างยั่งยืน โดยอาจจะมีผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำในระบบก็ได้ โดยแต่ละชุมชนอาจมีรูปแบบที่ไม่เหมือนกันและพร้อมจะปรับเปลี่ยนได้เพื่อความเหมาะสมของชุมชน

บทที่ 2

แนวคิดเชิงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ใจมานัส พลอยดี (2540) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบเทียบระหว่างภาพรวม ซึ่งเป็นการนำเสนอกรณีต่าง ๆ ที่มีอยู่กับภาพย่อยซึ่งเป็นการนำเสนอกรณีศึกษา 2 กรณีคือที่บ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช (ที่ยังดำเนินการอยู่ ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกเป็นอย่างดี) และที่อำเภอคำเชื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร (ที่ประสบกับปัญหาและอุปสรรคจนไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้) ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบ Indept Interview เป็นหลักประกอบกับแบบสอบถามจำนวน 63 ราย โดยแบ่งเป็น กรณีบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 43 ราย และที่อำเภอคำเชื่อนแก้ว จังหวัดยโสธรจำนวน 20 ราย สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพ (Qualition Method) เป็นหลัก และการวิธีการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นส่วนประกอบ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบในการตัดสินใจนำแนวทางเลือกดังกล่าวไปปรับใช้ในการทำธุรกิจที่เป็นของชุมชนกรณีอื่น และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำธุรกิจชุมชนกรณีอื่นที่ต้องพบกับอุปสรรคหรือความล้มเหลวให้สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวจากการนำเสนอแนวทางเลือกธุรกิจชุมชน (Community Business) ไปปรับใช้เปรียบเทียบระหว่างภาพรวม (Macro) และภาพย่อย (Micro) นั้นพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลได้แก่

1. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (Participation Factor) เป็นการพิจารณาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านสถาบัน องค์กร หรือหน่วยงานภายนอก เพราะเป้าหมายสำคัญของการทำธุรกิจ

อยู่ในทุกขั้นตอนนับตั้งแต่การสมัครเป็นสมาชิกแรกเข้าร่วมไปจนถึงการปันผล ยิ่งชาวบ้านมีส่วนร่วมมากเท่าใดความพร้อมในการดำเนินธุรกิจก็มากเท่านั้น การมีส่วนร่วมจากสถาบันภายนอกก็มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน โดยจะเข้ามาช่วยในกรณีที่ชุมชนต้องการระดมเงินทุนเพิ่ม หรือต้องการถ่ายทอดความรู้และเทคนิควิชาการต่างๆ ในด้านการบริหารจัดการซึ่งชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนอาจไม่มีประสบการณ์ในการทำธุรกิจมาก่อน แต่การเข้ามาของสถาบันภายนอกจะต้องไม่เข้ามาแบบการครอบงำอำนาจในการตัดสินใจ

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ (Leadership Factor) ด้วยเหตุที่ผู้นำชุมชนมีความสำคัญยิ่งต่อการกำหนดนโยบายของสมาชิกในชุมชนและนโยบายของการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นถ้าชุมชนใดที่มีความพร้อมในการเป็นผู้นำและพร้อมที่จะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นรวมทั้งการเผชิญหน้าและต่อสู้กับปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำที่สามารถที่จะทำให้ชาวบ้านรวมพลังกันในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนให้สำเร็จลุล่วงไปได้จึงถือเป็นพื้นฐานเพียงสำคัญที่จะทำให้กลไกของการทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น โดยผู้นำที่ดีจะต้องมีเป้าหมายทั้งระยะยาวและระยะสั้น และจะต้องรู้จักจัดลำดับความสำคัญของเรื่องแต่ละเรื่องของปัญหาแต่ละปัญหา และผู้นำจะต้องสร้างให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) ให้ชาวบ้านนอกเหนือไปจากการสร้างความมั่นใจเพื่อชาวบ้านเกิดความมั่นใจในการร่วมกลุ่ม

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวสมาชิก (Membership Factor) หากสมาชิกที่เข้าร่วมในกิจกรรมธุรกิจชุมชนสามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปในทางที่เอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจ ซึ่งสมาชิกนั้นควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ที่มีเป้าหมายเดียวกับธุรกิจ
- เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- มีความซื่อสัตย์ในกิจการงานที่ได้รับมอบหมาย
- มีความพยายามเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ
- มีความอดทนรอคอยความสำเร็จด้วยจิตใจที่มุ่งมั่น
- มีความเชื่อมั่นทั้งต่อตัวผู้นำและธุรกิจ
- ให้ความช่วยเหลือเมื่อองค์กรหรือธุรกิจต้องการ

4. ปัจจัยด้านการเงิน (Financial Factor) เป็นปัจจัยที่เป็นผลต่ออุปสรรคหรือความล้มเหลวของธุรกิจชุมชน การไม่สามารถระดมทุนได้จากชาวบ้านเพียงพอ ทำให้ธุรกิจจะต้องไปกู้ยืมจากแหล่งอื่นมีดอกเบี้ยสะสมจนไม่สามารถจ่ายเงินกู้ และจนเป็นเหตุให้ต้องล้มเลิกกิจการไป ดังนั้นในการวางแผนทำการผลิตชุมชนจำเป็นต้องมีการศึกษาขนาดงบประมาณที่จะใช้ในโครงการอย่างละเอียดและจะต้องมีความมั่นใจในแหล่งที่มาของเงินทุนนั้นพอ

5. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์กับภายนอก (External Interactive Factor) เป็นปัจจัยที่ชุมชนไม่อาจเลี่ยงได้ อาจจะมีทั้งเชิงบวกและลบ อย่างไรก็ตามชุมชนควรมีการประชุมปรึกษากับสมาชิกถึงการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

6. ปัจจัยด้านการบริหารการจัดการ (Management Factor) การบริหารจัดการจะต้องดำเนินการไปอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบการบริหารงานได้ตลอดเวลา การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นกำหนดนโยบายตลอดจนแก้ปัญหาต่าง ๆ จะช่วยให้สมาชิกรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของในองค์กรธุรกิจนั้น ๆ

7. ปัจจัยด้านการผลิต (Production Factor) การผลิตถือว่ามีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จและล้มเหลวของธุรกิจชุมชน การผลิตที่ดีจะต้องตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งในการผลิตของชุมชนนั้นหากเป็นการผลิตที่อาศัยวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น จะทำให้ต้นทุนต่ำลง ดังนั้นชุมชนจะต้องพิจารณาให้ดีว่าชุมชนได้เปรียบในการผลิตสินค้าใด รวมทั้งความได้เปรียบในเชิงทักษะการผลิตด้วย ชุมชนจะต้องคำนึงถึงระดับเทคโนโลยีที่ชุมชนมีอยู่ โดยปกติเทคโนโลยีของชุมชนจะเป็นเทคโนโลยีอย่างง่าย ชุมชนจะต้องนึกถึงการผลิตในระยะยาวเนื่องจากวัตถุดิบที่มีอยู่อาจจะจำกัด ส่งผลให้ต้นทุนสูงขึ้น ดังนั้นชุมชนจะต้องคิดค้นหาสิ่งทดแทน หรือขยายการผลิตต่อไป นอกจากนี้การที่วัตถุดิบที่ชุมชนมีอยู่นั้นไม่ได้คุณภาพ อาจทำให้ผลผลิตหรือสินค้าที่ได้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ผลิตรายอื่นได้ ดังนั้นชุมชนจึงจำเป็นต้องพิจารณาให้ดีก่อนที่จะทำการผลิต

8. ปัจจัยทางการตลาด (Marketing Factor) เนื่องจากการตลาดถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการทำธุรกิจทำให้ปัจจัยด้านการตลาดมีส่วนสำคัญต่อการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การจัดหาตลาดมิได้เป็นหน้าที่ของใครโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่จะช่วยเหลือกันหาช่องทางทางการตลาดเมื่อมีโอกาส เป็นผลดีต่อการผลิต สินค้าไม่มีการค้างสต็อก เป็น

การสร้างมูลค่าในตัวเองให้แก่สินค้าอีกด้วย การจัดหาตลาดจากกรณีที่ศึกษาผ่านมาจะเห็นว่าทั้งที่เป็นตลาดภายในชุมชนตลาดภายนอกชุมชนทั้งที่เป็นตลาดภายในประเทศและภายนอกประเทศ อย่างไรก็ตามชุมชนจะต้องมีการเรียนรู้กลยุทธ์ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ จากผู้ผลิตรายอื่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตลาดต่อไป

9. ปัจจัยด้านแรงงาน (Labour Factor) การที่มีความพร้อมในด้านแรงงานก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้การดำเนินงานธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากต้นทุนในการจัดหาแรงงาน จะน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีที่ธุรกิจนั้นไม่มีแหล่งแรงงานเป็นของตนเอง ทำให้ต้องมีการจ้างแรงงานจากที่อื่นเข้ามา นอกจากนี้จะเสียค่าแรงงานเพิ่มแล้วยังทำให้การต่อรองพุดคุยยากกว่าแรงงานในท้องถิ่นเดียวกันด้วย

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร (Information Factor) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารมิได้ครอบคลุมเฉพาะการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานให้แก่สมาชิกรับทราบ หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่กลุ่มจำเป็นต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องอื่น ๆ จากภายนอกด้วย ในขณะที่ตลาดมีความต้องการสินค้าใดแบบไหน แนวโน้มของสินค้าที่ชุมชนผลิตได้เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบของผลิตผลได้ทันกับความต้องการหรือขณะนี้มีกรนำเทคนิคใหม่ ๆ ใดบ้างมาใช้ในการผลิต การตลาดบ้าง เพื่อให้ธุรกิจของชุมชนสามารถปรับตัวได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจจากภายนอก

11. ปัจจัยที่เกี่ยวกับกฎข้อบังคับ (Rules Factor) เนื่องจากในการดำเนินธุรกิจนั้น ชุมชนจำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจนั้น ๆ เพื่อให้การดำเนินกิจการถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ผิดข้อบังคับของทางราชการ อันอาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานได้

จากการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนที่ดั้นนั้นมักมีการเริ่มต้นกิจกรรมการออมทรัพย์มาก่อน ซึ่งการที่ชุมชนเริ่มต้นกิจกรรมมาจากการออมทรัพย์นั้น ทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ทั้งแง่ของ ชาวบ้านต่อชาวบ้าน และชาวบ้านต่อผู้นำชุมชน นอกจากนี้การดำเนินงานในกิจกรรมการออมทรัพย์ ยังช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้แนวทางในการบริหารงานของผู้นำชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ผลจากการที่ชาวบ้านมีกิจกรรมร่วมกันมาก่อนย่อมทำให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจทั้งต่อชาวบ้านด้วยกันเองและต่อผู้นำชุมชนดั้นนั้น

ในการขยายกิจกรรมออกไป เพื่อทำธุรกิจที่เป็นของชุมชนก็สามารถกระทำได้ง่ายขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนที่ไม่ได้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันมาก่อน และถึงแม้ว่าจะมีการร่วมกันดำเนินกิจกรรมมาบ้างแต่ก็เป็นเพียงการร่วมกันทำกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น อาทิเช่น การร่วมกันในงานกีฬา สัปดาห์หมู่บ้าน หรืองานบุญต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าธุรกิจชุมชนนอกจากจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการมุ่งบรรเทาปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในชุมชนแล้ว หลักการของธุรกิจชุมชนยังมุ่งให้คนในชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันอันจะเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดี ดังนั้นในการดำเนินธุรกิจชุมชนในเบื้องต้นนั้นผู้นำชุมชนจำเป็นต้องมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะวางแผนการทำธุรกิจนับตั้งแต่การคิดว่า จะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และที่สำคัญคือผลิตเพื่อใคร พร้อมกันนี้ผู้นำชุมชนที่ดีควรเป็นที่เชื่อถือของคนในชุมชนนั้น ๆ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มตลอดจนการให้ความร่วมมือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการระดมทุนที่เป็นของชาวบ้านนั้นประสบความสำเร็จได้ด้วยการพึ่งตนเอง นอกจากนี้ตัวสมาชิกเองก็มีความสำคัญเนื่องจาก ชาวบ้าน หรือสมาชิกในชุมชนถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นหัวใจหลักของการดำเนินธุรกิจชุมชน เนื่องจากการดำเนินธุรกิจที่เป็นของชาวบ้าน โดยชาวบ้านนั้นจะทำให้ชาวบ้านรู้สึกได้ถึงความเป็นเจ้าของธุรกิจนั้น ๆ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นชาวบ้านซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกในธุรกิจชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอีกปัจจัยหนึ่ง นอกเหนือไปจากปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบระหว่างภาพรวมและภาพย่อยโดยมีกรณีศึกษานานาชาติ อำเภอสามโก้ จังหวัดนครศรีธรรมราชและกรณีศึกษาอำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร เป็นกรณีศึกษาในภาพย่อย ซึ่งยังเป็นการศึกษาที่ไม่ได้เป็นการศึกษาอย่างละเอียดเมื่อเทียบกับการศึกษาในกรณีเดียว ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าต่อไปจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม รูปแบบความเป็นอยู่ของวิถีชีวิต วัฒนธรรมการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจถึงการประสบความสำเร็จของการนำแนวทางธุรกิจชุมชนไปปรับใช้โดยมีความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มของชาวบ้านได้อย่างละเอียดมากขึ้น

อวัชชัย วงศ์ธนาสุนทร (2540) ทำการศึกษาแบบแผนการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านไทลื้อในจังหวัดน่าน วัตถุประสงค์หลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มี 3 ประการ คือ ศึกษาแบบแผนการผลิตและความสัมพันธ์ในการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง วิเคราะห์ผลกระทบของงานทอผ้าพื้นเมืองต่อรายได้และการจ้างงานในหมู่บ้านที่ศึกษา และนำเสนอการจ้างงาน

ที่อาศัยการส่งเสริมระบบการผลิตและเทคนิคพื้นบ้านซึ่งดำรงอยู่ภายในชุมชน และสามารถขยายตัวได้เมื่อมีแรงกระตุ้นจากอุปสงค์ภายนอก โดยมีแนวคิดว่าการผลิตที่มีพื้นฐานของทักษะฝีมือและความชำนาญดั้งเดิมภายในท้องถิ่น สามารถเป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาชนบทสำหรับหมู่บ้านที่มีศักยภาพได้

ในการศึกษาเฉพาะกรณี ได้เลือกหมู่บ้านตีนตอก และหมู่บ้านหัวน้ำ ตำบลศิลาแดง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง เนื่องจากหมู่บ้านชาวไทลื้อที่มีความชำนาญด้านการทอผ้าที่งดงามเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชุมชนเป็นเวลามาช้านานลวดลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์และรู้จักกันดีคือ "ลายน้ำไหล" และ "ลายไทลื้อ" ในปัจจุบันสตรีแม่บ้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มทอผ้าของหมู่บ้านโดยใช้หลักการสหกรณ์ เพื่อผลิตทอผ้าพื้นเมืองตามความต้องการของตลาดภายนอก

การศึกษาค้างนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการสังเกตการภาคสนาม ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์สตรีทอผ้า 2 หมู่บ้าน จำนวน 44 ราย จากสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น 56 ราย แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์คือ กรอบแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนผสมผสานกันทฤษฎีสาขาเศรษฐกิจนอกระบบ

กรอบแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนมองว่า การทอผ้าพื้นเมืองเป็นส่วนหนึ่งของทักษะความชำนาญดั้งเดิมและระบบการผลิตซึ่งดำรงอยู่ก่อนที่แบบแผนการผลิตของหมู่บ้านจะถูกเปลี่ยนแปลงโดยกระแสทุนนิยมจากภายนอก ในขณะที่ทฤษฎีสาขาเศรษฐกิจนอกระบบมองว่า การผลิตของหมู่บ้านเป็นส่วนหนึ่งของสาขาเศรษฐกิจนอกระบบที่สามารถยกระดับให้เป็นแนวทางการพัฒนาชนบททำได้โดยการเชื่อมโยง การผลิตของหมู่บ้านกับแรงกระตุ้นจากอุปสงค์ภายนอก ยุทธศาสตร์ของแนวคิดนี้มีแนวโน้มว่าจะเน้นงานรับเหมาช่วงการผลิตจากระบบโรงงานสมัยใหม่ให้กับชาวบ้าน อาทิ การเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป หรือการประกอบชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะฝีมือและการฝึกอบรมมากนัก อาจกล่าวได้ว่า งานรับเหมาช่วงการผลิตสามารถสร้างการจ้างงานและรายได้แต่ไม่ได้เพิ่มพูนทักษะฝีมือหรือความชำนาญใหม่ให้กับหมู่บ้าน ในขณะที่แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนเสนอว่าควรพัฒนาทักษะฝีมือและเทคนิคที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างงานในชนบทโดยเน้นไปที่ความชำนาญดั้งเดิมของท้องถิ่นเพื่อเป็นการรักษาและพัฒนาทักษะฝีมือและศักยภาพของเศรษฐกิจหมู่บ้านต่อไป

ผลการศึกษาที่สำคัญพบว่า การรวมกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองในลักษณะสหกรณ์เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ต้องการส่งเสริมความชำนาญพื้นบ้าน การส่งเสริมการทอผ้าพื้นเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านทำมานาน เป็นสิ่งที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นความสัมพันธ์แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความชำนาญภายในชุมชนส่งผลให้ผู้ผลิตเกิดอำนาจต่อรอง

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่สำคัญคือ เพิ่มการจ้างงานและรายได้ ลดการว่างงาน และลดการอพยพแรงงานออกนอกหมู่บ้านได้ระดับหนึ่งสมาชิกกลุ่มทอผ้ามีรายได้จากการทอผ้าเฉลี่ย 10,211 บาท / คริวเรือน (ต่อปี) คือเป็นปริมาณร้อยละ 27 ของรายได้ทั้งหมดของคริวเรือน ปัญหาที่กลุ่มทอผ้าประสบอยู่คือ วัตถุดิบฝ้ายมีราคาสูงขึ้น ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนในระบบธุรกิจ และตลาดที่มีการแข่งขันกันสูง

ข้อสรุปสำคัญของการศึกษาคั้งนี้คือ งานรับมาทำที่บ้านซึ่งมีพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชน ท้องถิ่นมีฐานะที่เหนือกว่าการรับเหมาช่วงการผลิตจากโรงงาน กล่าวคือ งานประเภทแรกส่งเสริมทักษะฝีมือดั้งเดิมของชุมชนให้เข้มแข็งกว่าทำให้ชาวบ้านมีอำนาจต่อรองมากกว่าและมีศักยภาพสูงกว่าสามารถเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่มั่นคงในอนาคตได้

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2539) ได้นำเสนอแนวคิดธุรกิจชุมชนขึ้นภายใต้กรอบความคิดแบบกึ่งเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-Classic Economics) กึ่งเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) โดยมองว่า ทรายใดก็ตามที่สังคมยังไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธวิถีการผลิต (Mode of production) แบบทุนนิยมได้ เหตุใดจึงไม่แสวงหาประโยชน์จากทุนนิยมนั้น ณรงค์ ยอมรับความสัมพันธ์ทางการผลิตที่เป็นไปในลักษณะทุนนิยมชุดรีด ว่ามีจริง หากแต่ในโลกของความจริงนั้น สังคมหรือชุมชนมีความสลับซับซ้อน ทุนอาจถือเป็นเพียงปัจจัยยังชีพก็เป็นได้ ซึ่งแนวคิดธุรกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยพิจารณาว่าชุมชนแต่ละชุมชนนั้นจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเพื่อใคร (What? How? For whom?) ให้เริ่มจากการแสวงหาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) และความชำนาญพิเศษ (Specialization) ของชาวบ้านว่า เหมาะแก่การทำการผลิตอะไร จากนั้นก็มีการหาตลาดรองรับทั้งตลาดภายในชุมชนและตลาดภายนอกชุมชน สุดท้ายก็คือ ต้องให้มีการกระจายอย่างเสมอภาค หรือตามสัดส่วนหุ้นที่สมาชิกถือครอง การกระจายนั้น เป็นการกระจายทั้งในรูปของรายได้ เงินปันผล ความรับผิดชอบ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ หรืออาจกล่าวได้ว่า ธุรกิจชุมชนนั้นเป็นการดำเนินธุรกิจในลักษณะ ทุนนิยมก้าว

หน้า แต่เน้นการกระจายความเสมอภาคตามลักษณะสังคมนิยม นั่นคือ เน้นการมีส่วนร่วมการกระจายจ่ายปัน และความเสมอภาค

นอกจากนี้ ณรงค์ ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน โครงการทดลองบริหารธุรกิจชุมชน หัวไทร ต.เขาพังไกร อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช และได้พิจารณาปัจจัยเกื้อกูลและอุปสรรคและก็พอจะพิจารณาว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลวออกเป็นดังนี้

- 1.ปัจจัยด้านการเงิน คือหากสามารถระดมทุนจากสมาชิกก็จะนับว่าประสบความสำเร็จพอสมควร
 - 2.ปัจจัยด้านการผลิต คือหากได้เปรียบทางด้านปัจจัยการผลิตก็จะเอื้อประโยชน์ในการผลิตสินค้า
 - 3.ปัจจัยด้านการตลาด หากอยู่ใกล้แหล่งตลาดก็จะได้เปรียบทางด้านขนส่ง สินค้าออกสู่ตลาดหากเจรจาต่อรองกับผู้รับซื้อรายใหญ่ได้ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นใจแก่สมาชิก
 - 4.ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
 - 5.ปัจจัยด้านผู้นำ หากมีผู้นำเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะไว้วางใจและเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านเข้าร่วมโครงการ
 - 6.ปัจจัยด้านแรงงาน หากแรงงานมีประสบการณ์และทักษะระดับหนึ่งก็จะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่จะทำให้มีประสิทธิภาพ
 - 7.ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก หากสมาชิกมีความเข้าใจและร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็จะสร้างความเข้มแข็ง
 - 8.ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบและข้อบังคับขององค์กร
 - 9.ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก หากเป็นไปในลักษณะเกื้อกูลกัน ก็จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ
- (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ , 2539 : 94 - 96)

ปาริชาติ วลัยเสถียร : 2540 การศึกษาเบื้องต้นเรื่อง นโยบายและมาตรการในการส่งเสริมธุรกิจชุมชนของหน่วยงานภาครัฐฯ ผลการศึกษาปรากฏว่า นโยบายในระดับชาติ และระดับหน่วยงานที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และแผนของหน่วยงานมีการกำหนดที่ชัดเจนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมชุมชนโดยสนับสนุนองค์กรชุมชนให้มีบทบาทในการปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างรากฐานการผลิตที่มั่นคงของประเทศมีการปรับปรุงกฎหมายให้

สามารถส่งเสริมอำนวยความสะดวกและรับรองสิทธิชุมชนใช้มาตรการด้านการคลังและภาษีเพื่อกระตุ้นการสร้างองค์กรชุมชน สนับสนุนข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

หน่วยงานภาครัฐฯ ส่วนใหญ่ได้กำหนดใช้คำว่าธุรกิจชุมชน อย่างแพร่หลาย ธุรกิจชุมชนในความหมายของหน่วยงานต่าง ๆ มีทั้งความหมายที่มีขอบเขตเฉพาะการส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่บุคคลและกลุ่มและมีความหมายครอบคลุมถึงกระบวนการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย

หน่วยงานภาครัฐฯ มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมธุรกิจชุมชนในระดับต่าง ๆ กันมีทั้งหน่วยงานที่มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมธุรกิจชุมชนและมีกิจกรรมเต็มรูปแบบหรือครบวงจร หน่วยงานที่มีนโยบายสนับสนุนบางส่วน และนโยบายที่มีการสนับสนุนโดยอ้อม การวิเคราะห์สาระสำคัญของนโยบายตามองค์ประกอบของการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ การส่งเสริมความสามารถของบุคคล กลุ่ม และองค์กร แรงงาน ทุนและสินเชื่อ การตลาด วัตถุประสงค์ เทคโนโลยี และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ นั้น พบว่า โดยภาพรวมนั้นนับว่ามีนโยบายและมาตรการอย่างครบถ้วน แต่นโยบายแต่ละด้าน ยังไม่มีสัดส่วนที่เหมาะสมในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายและมาตรการในการฝึกอบรมพัฒนาทักษะและวิชาชีพ การสนับสนุนเงินทุนและสินเชื่อ เทคโนโลยีการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ส่วนนโยบายที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินธุรกิจและอุตสาหกรรมชุมชนคือ การตลาดยังมีน้อยและปฏิบัติได้ในขอบเขตจำกัดอีกทั้งยังเป็นมาตรการในระยะสั้นมากกว่าจะเป็นการสร้างความรู้และทักษะในการวิเคราะห์และจัดการตลาด

ในการปฏิบัติงานจริงปรากฏว่าหน่วยงานภาครัฐฯ ได้มีการส่งเสริมกิจกรรมในลักษณะของธุรกิจชุมชนมาเป็นเวลาหลาย 10 ปี และผลการดำเนินงานก็แสดงให้เห็นถึงการเติบโตในเชิงปริมาณ ทั้งจำนวนกลุ่ม จำนวนสมาชิกและการสะสมทุน ภายในกลุ่มเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ แต่ในเชิงคุณภาพของกลุ่มและองค์กร ยังต้องการการพัฒนาอีกเป็นอันมาก เพราะกลุ่มต่างๆ เกือบร้อยละ 50 ประสบความล้มเหลว

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ การขาดวิสัยทัศน์หรือแนวคิดที่ชัดเจนร่วมกันในการพัฒนาแบบองค์รวม ปัญหาโครงสร้างและระบบราชการที่กำหนดภาระหน้าที่แบบแยกส่วนและรวม

อำนาจที่ส่วนกลาง และการขาดการประสานงานในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีเอกภาพ

ข้อเสนอแนะต่อการกำหนดนโยบาย ควรมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในแนวความคิดการพัฒนาและอุตสาหกรรมชุมชน การบูรณาการเศรษฐกิจชุมชนกับการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมโดยที่ประชาชนและองค์กรชุมชนได้รับกระบวนการเรียนรู้ มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ผู้ประกอบการ และรับประโยชน์ ซึ่งโครงสร้างการดำเนินงานต่อนโยบายและมาตรการด้านธุรกิจชุมชนนั้น ควรมีการทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคี สนับสนุนให้ภาคเอกชนราชการและองค์กรประชาชนเข้ามีส่วนร่วมและกำหนดมาตรการ แผนงาน โครงการ และพื้นที่เป้าหมาย โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแกนกลาง เพื่อประสานความร่วมมือเป็นเครือข่ายพัฒนาธุรกิจชุมชนและอุตสาหกรรมชุมชนทั้งภาครัฐและนอกภาครัฐ ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้องค์กรทุกระดับเพื่อความคล่องตัว โดยเฉพาะองค์กรระดับท้องถิ่น ควรมีการกำหนดภารกิจให้ชัดเจนและบริหารงานให้ตรงกับความต้องการของพื้นที่ รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการวางแผนการลงทุน พัฒนาเทคโนโลยี เสริมสร้างเอกภาพของกองทุนและสินเชื่อ ให้การคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้แก่บุคลากรและองค์กรชุมชน

2.2 แนวคิดเชิงทฤษฎี

ปาริชาติ วลัยเสถียร : 2539 ได้สำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน เป็นการสำรวจเอกสารเพื่อทราบกรอบแนวคิดของการทำธุรกิจชุมชน ซึ่งเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนยังมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดย่อม ซึ่งดำเนินการโดยเอกชน

พบว่าธุรกิจชุมชนจะมีลักษณะที่แตกต่างจากธุรกิจขนาดย่อมโดยทั่วไป คือ ธุรกิจชุมชนจะประกอบการโดยกลุ่มหรือองค์กรร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมกันดำเนินกิจการตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการนั้น นอกจากนี้การดำเนินธุรกิจชุมชนยังมีความสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนเนื่องจากการดำเนินการที่อาศัยความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นฐานในการกำหนดทิศทาง การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจขององค์กรชุมชนจะเป็นกิจกรรมการผลิต การบริการ ที่เหมาะสมต่อสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนมีความเกื้อกูลต่อระบบนิเวศน์

ในส่วนของโครงสร้าง ลักษณะการประกอบการ และผลตอบแทนของธุรกิจชุมชนนั้นจะมีความแตกต่างจากการดำเนินธุรกิจทั่วไป คือ ประเภทของธุรกิจขนาดย่อม จะเป็นกิจกรรมการผลิต การค้า และการบริการขั้นปฐม โดยอาศัยวัตถุดิบจากธรรมชาติหรือหาได้ในท้องถิ่นเป็นสำคัญ และใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่ไม่ซับซ้อนนัก ส่วนใหญ่เป็นเทคโนโลยีที่เป็นองค์ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน ประยุกต์เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ด้านแรงงานในการประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนหรือท้องถิ่นเดียวกัน ระดับฝีมือค่อนข้างต่ำ ความชำนาญของคนงานได้จากการเรียนรู้และพัฒนาฝีมือ จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษหรือคนในชุมชนเดียวกัน ในส่วนของการบริหารจัดการของธุรกิจชุมชน ทั้งในด้านการจัดการองค์กร การจัดการเงินทุน และการจัดการตลาดของธุรกิจชุมชน พบว่า การจัดรูปองค์กรหรือการจัดโครงสร้างองค์กรธุรกิจชุมชนเน้นให้คนในชุมชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการองค์กร โดยมีการแบ่งหน้าที่กัน ฝ่ายงานรับผิดชอบที่สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานขององค์กร นอกจากนี้ยังมีความพยายามโอนถ่ายความรู้ และทักษะการบริหารจัดการด้านธุรกิจมาสู่ชุมชนโดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานพัฒนาหรือภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาขององค์กร ในส่วนของการจัดการและจัดหาเงินทุนของธุรกิจชุมชนนั้น ส่วนใหญ่ได้มาจากทุนเรือนหุ้นที่ระดมจากสมาชิก อีกทั้งยังได้มาจากการเข้าร่วมหุ้นของหน่วยงานพัฒนา หรือบุคคลภายนอก บางส่วนอาจได้จากการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก ในรูปแบบของเงินยืมหรือสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำด้านการจัดการการตลาดของธุรกิจชุมชนนั้นส่วนใหญ่เป็นการจัดการโดยองค์กรนับตั้งแต่การรวบรวมผลผลิต การจัดหาแหล่งจำหน่าย การควบคุมราคาและคุณภาพ ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยในระยะเริ่มต้นของการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของธุรกิจชุมชนอาจอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานพัฒนาในการจัดหาช่องทางจำหน่าย เนื่องจากยังไม่มีประสบการณ์ด้านการตลาด ส่วนการจัดสรรผลประโยชน์จากการประกอบการธุรกิจขององค์กรชุมชน นอกจากจะจัดสรรผลประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้นแล้วยังจัดสรรกำไรบางส่วนสำหรับการบริหารจัดการ การขยายกิจการ ตลอดจนจัดสรรไว้สำหรับดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์และกิจกรรมพัฒนาในชุมชนอีกด้วย

ด้านบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจขององค์กรชุมชนนั้นพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมธุรกิจชุมชนจะประกอบไปด้วย 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ ภาครัฐฯ หน่วยงานพัฒนา และภาคธุรกิจเอกชน โดยหน่วยงานภาครัฐฯ จะเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมธุรกิจชุมชนในระดับนโยบายดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนและครอบครัว ส่วนในระดับปฏิบัติการจะมุ่งเน้นในด้านการพัฒนาเทคนิค ทักษะของผู้ประกอบการ การสนับสนุนสินเชื่อการส่งเสริม

การรวมตัวของเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่ดำเนินธุรกิจและการรวมตัวในรูปแบบเครือข่าย เป็นต้น ส่วนบทบาทการส่งเสริมธุรกิจชุมชนของหน่วยงานพัฒนาและภาคธุรกิจเอกชนจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บทบาทในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐฯ ประชาชน และชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการดำเนินธุรกิจขององค์กรชุมชน การสนับสนุนในเรื่องเงินยืมหรือสินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำ การสนับสนุนในด้านความรู้วิชาการเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารจัดการด้านธุรกิจแก่องค์กรชุมชน

ผลการศึกษาในส่วน ของปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการประกอบการธุรกิจขององค์กรชุมชน พบว่ามีประเด็นที่คล้ายคลึงกันดังนี้

1. ด้านการผลิต มักจะประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ สินค้าขาดคุณภาพไม่ตรงตามมาตรฐาน
2. ด้านการตลาด เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณสินค้าที่ผลิตได้กับปริมาณความต้องการตลาด ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน แหล่งที่ตั้งของตลาด หรือการกระจายสินค้ายังจำกัดในพื้นที่
3. ด้านการเงิน เงินทุนและสินเชื่อมีจำกัด ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันตามวงเงินที่สถาบันการเงินกำหนด
4. ระบบบัญชีและการตรวจสอบควบคุมยังไม่ได้มาตรฐานขาดความน่าเชื่อถือในระบบการเงิน และบัญชีขององค์กร
5. ขาดแคลนแรงงาน ระดับฝีมือแรงงานค่อนข้างต่ำ
6. ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำและทีมบริหารองค์กรธุรกิจชุมชนขาดความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด การเงินและการบัญชี การบริหารงานบุคคล
7. ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องจากธุรกิจขนาดย่อมโดยทั่วไปเป็นการประกอบการโดยบุคคลหรือเอกชนผู้เป็นเจ้าของ ในขณะที่ธุรกิจชุมชนเป็นการดำเนินการโดยกลุ่มหรือองค์กรของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม จึงต้องมีการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม อันจะมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการทำธุรกิจชุมชน
8. ขาดการประสานความร่วมมืออย่างแท้จริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และเกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ

9. ชาดการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชน ในการเป็นเจ้าของและดำเนินกิจกรรมในชั้นตอนต่าง ๆ
10. นโยบายของรัฐยังไม่เอื้ออำนวย ทั้งในด้านภาษี ด้านสินเชื่อ ตลอดจนระบบโครงสร้างราชการ

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2539) มีมุมมองที่ว่า ทราบได้ก็ตามที่สังคมยังไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธวิถีการผลิตแบบทุนนิยมได้ ก็น่าจะแสวงหาประโยชน์จากทุนนิยมนั้น ทุนอาจถือเป็นเพียงปัจจัยยังชีพก็เป็นไปได้ ซึ่งแนวคิดธุรกิจชุมชนนี้จัดตั้งขึ้นโดยพิจารณาว่า ชุมชนแต่ละชุมชนนั้นจะผลิต อะไร ผลิต อย่างไร และผลิตเพื่อใคร (What , How , For whom) ทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) หรือความชำนาญ (Specialization) ของชาวบ้านว่าเหมาะแก่การทำการผลิตอะไร และหาตลาดรองรับทั้งตลาดภายในและตลาดภายนอก สุดท้ายก็คือต้องให้มีการกระจายอย่างเสมอภาค หรือตามสัดส่วนหุ้นที่สมาชิกถือครอง การกระจายนั้นเป็นการกระจายทั้งในรูปรายได้และเงินปันผล ความรับผิดชอบ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ นั่นคือเน้น การมีส่วนร่วม การกระจายจ่ายปัน และความเสมอภาค

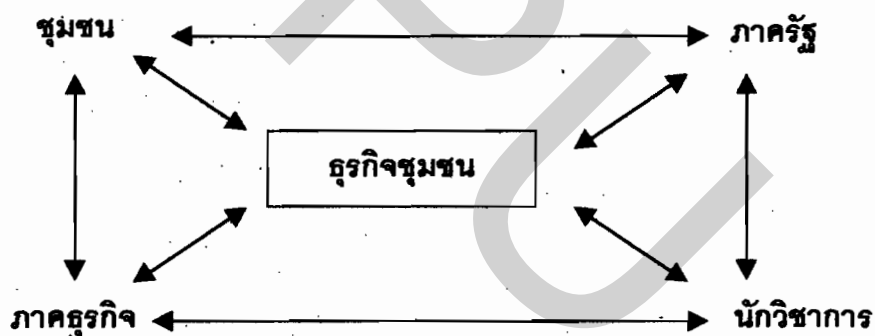
ธุรกิจชุมชนตามแนวความคิดนี้ยอมรับว่า คนทุกคนมีความรู้สึกอยากได้อะไรทุกคนมีความต้องการไม่เพียงเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) แต่ยังต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตอีกด้วย ความคิดเหล่านี้มีได้เฉพาะอยู่แต่เพียงกลุ่มคนรวมเท่านั้น หากแต่ชาวบ้านธรรมดาหรือคนยากจนทุกคนต่างก็คาดหวังว่าจะมีชีวิตที่ดีขึ้น คนที่รวยแล้วก็อยากรวยขึ้น ส่วนคนที่ยากจนหรือชาวบ้านก็อยากมีชีวิตที่สุขสบายขึ้นเช่นกัน ดังนั้นเมื่อลัทธิบริโภคนิยมแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาชาวบ้านจึงมีความเห็นว่าทำอย่างไรที่จะให้ครอบครัวหรือคนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คำตอบก็คือ การทำธุรกิจเพื่อแสวงหากำไรนอกเหนือไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ

แนวคิดธุรกิจชุมชนตามนัยของณรงค์ มองว่าการที่บุคคลใด ๆ จะทำการลงทุนผลิตเพื่อขายหรือเพื่อเอากำไรนั้นต้องใช้แรงงานและทุนเพื่อทำการผลิตด้วยเหตุที่ไม่มีใครที่จะทำการผลิตหรือทำงานโดยไม่มีค่าตอบแทน นอกจากนี้แล้ววิถีการผลิตแบบทุนนิยมยังจะต้องพิจารณาแยกแยะออกจากจิตสำนึกซึ่งโดยทั่วไปการผลิตตามวิถีทุนนิยมนั้นจะกระตุ้นให้ผู้คนเกิดโลกจริตมากขึ้น เอากำไรมากขึ้นซึ่งสิ่งหนึ่งที่จะยับยั้งโลกจริตมิให้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ก็คือ การมีจิตสำนึกที่ดี การมีวัฒนธรรมซึ่งธุรกิจชุมชนจะอยู่ได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแรงจูงใจที่สำคัญ 2 ประการได้แก่ จิตสำนึก และผลประโยชน์ ด้วยเหตุที่ว่า แม้ธุรกิจชุมชนจะเน้นเรื่องทำมาหากินแต่ธุรกิจชุมชนก็เชื่อโยงวัฒนธรรม

และภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าไว้ด้วยกัน นั่นคือ การสร้างฐานเศรษฐกิจขึ้นมาเพื่อคุณภาพชีวิต เพื่อให้คนมีจิตสำนึกทางชุมชน สิ่งแวดล้อม ประกอบกับการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนจะช่วยให้ด้านทานกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ในระดับหนึ่ง

แนวคิดธุรกิจชุมชนนี้แม้ว่าจะไม่ใช่ทางเลือกที่ดีที่สุดมิใช่สังคมในอุดมคติแต่ก็ถือเป็น Second best คือ เป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงซึ่งแนวคิดธุรกิจชุมชนนี้ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวแต่เป็นแนวทางที่พยายามหาทางใช้ประโยชน์จากโครงสร้างของระบบทุนนิยมที่ปฏิเสธไม่ได้ แนวทางในการดำเนินธุรกิจชุมชนสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ในแต่ละชุมชนซึ่งจะต้องทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ ให้เข้าใจถึงแนวทางตลอดจนวิธีการที่จะนำไปปรับใช้ ทั้งนี้ควรเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของ 4 สถาบัน อันได้แก่ ชุมชน ภาครัฐ ภาคธุรกิจ นักวิชาการ

ภาพที่ 1 ภาพแสดงปฏิสัมพันธ์ของ 4 สถาบัน

อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าหากขาดสถาบันโครงสร้างสถาบันหนึ่งสถาบันใดไปแล้ว ธุรกิจชุมชนจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้แสดงออกได้หลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นการถือหุ้นร่วมกับธุรกิจ หรือการถือหุ้นโดยชาวบ้านทั้งหมด การเรียนรู้ลักษณะธุรกิจชุมชนของชาวบ้านต้องทำให้เป็นจริง เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์มากที่สุดโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานในเรื่องราวมีจิตสำนึกของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านมีทางเอกของเขาเองว่า จะรักษาจิตสำนึกบนพื้นฐานเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการ กล่าวได้ว่าธุรกิจชุมชนเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะมุ่งเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในชนบทโดย ใช้ยุทธวิธี Bottem up approach แทนการใช้ยุทธวิธีแบบ Top - down approach อย่างที่เคยมีมา

นอกจากนี้ ฌวงค์ ยังได้เสนอประเด็นในเรื่องของ win win solution (ชนะร่วมกัน) ว่าภายใต้กรอบแนวความคิดตามหลักเศรษฐศาสตร์ Neo-classic นั้น เป็นการมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับความอยู่รอดของประชากรทรัพยากรที่เริ่มจะหมดไป ดังนั้นการเข้าร่วมในกระบวนการของการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนจึงเกิดขึ้นเพื่อคงไว้ซึ่งความอยู่รอดในระยะยาว ดังเช่น กรณีสถานีบริการน้ำมันบางจาก ที่เข้าไปในชุมชนเพื่อเข้าหาตลาดโดยในปัจจุบันมีสถานีบริการน้ำมันบางจาก 450 แห่ง กระจายอยู่ใน 70 จังหวัด มีสมาชิกเป็นเกษตรกรสูงถึง 70,000 ครัวเรือน และมีรายได้จากการจำหน่ายน้ำมันปีละ 3000 ล้านบาท หรือในกรณีบริษัทบจกจำกัด (มหาชน) ที่เข้าไปสร้างธุรกิจชุมชนขึ้น เพื่อต้องการแรงงาน เป็นต้น ลักษณะการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชนดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการจัดกระบวนการแรงงานของทุนยุคใหม่ที่มีการควบคุมแรงงานโดยรวม ซึ่งการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันในรูปแบบของ win win solution นี้หากเกิดขึ้นได้ก็จะ เป็นผลดีในระยะยาวต่อชุมชน

สรุปแล้วแนวคิดธุรกิจชุมชนของฌวงค์ เป็นการมองโดยอิงกับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งผูกพันอยู่กับธุรกิจของชาวบ้านหรือชุมชนกำลังเผชิญอยู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจนปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ฯลฯ ไม่สามารถแก้ไขได้จากการดำเนินนโยบายของรัฐฯ แต่เพียงอย่างเดียว การที่ชาวบ้านพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก มิได้ทำให้ปัญหาดังกล่าวหมดไป นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแผ่ขยายเข้ามาของระบบทุนนิยมยังซ้ำเติมให้ชาวบ้านประสบปัญหามากขึ้น ดังนั้นเมื่อชาวบ้านไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสทุนนิยมดังกล่าวได้ ชาวบ้านจึงต้องลุกขึ้นต่อสู้กับกระแสทุนนิยมนั้น ธุรกิจชุมชนถือเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่มุ่งแก้ปัญหาดังกล่าว โดยฌวงค์เห็นว่า ในการดำเนินธุรกิจชุมชนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยมีชาวบ้านเป็นตัวจับที่สำคัญที่สุด ทำการผลิตโดยอาศัยความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ประกอบกับการมีการบริหารจัดการที่ดีที่สุด เป็นหลักในการดำเนินงานสำหรับเป้าหมายที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจชุมชนนั้น มิได้มุ่งหวังเพียงให้ชาวบ้านอยู่รอดได้ หรือมีผลกำไรเท่านั้น หากแต่ยังมุ่งหวังให้ชาวบ้านให้ความสำคัญเกี่ยวกับการสร้างกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เมื่อใดก็ตามที่ชุมชนมีความเข้มแข็งซึ่งรวมไปถึงความเข้มแข็งในเชิงเศรษฐกิจแล้วชุมชนจะมีกำลังซื้อ (Purchasing Power) มากขึ้นนั่นคือ เน้นการพึ่งพิงความต้องการภายใน (Domestic demand) แทนการพึ่งพิงความต้องการจากภายนอก (External demand)

พิทยา ว่องกุล (2539) เห็นด้วยกับการทำธุรกิจชุมชนของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ โดยให้ความเห็นว่า การมองปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นไม่สามารถมองเพียงเฉพาะชุมชนได้ หากแต่ยังต้องคำนึงถึงกรณีที่ชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการของกระแสทุนนิยมด้วย เนื่องจาก ทุนนิยมได้เข้าไปสร้างปัญหาต่าง ๆ มากมายให้กับชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เอาชุมชนไปพึ่งพิงกับทุนนิยมภายนอก โดยเฉพาะการเข้ามาของทุนขนาดใหญ่ ดังเช่น กรณีเครือเจริญโภคภัณฑ์ที่นำระบบโรงสีเข้าไปตั้งในจังหวัดบุรีรัมย์ และให้ชาวบ้านถือหุ้นในรูปแบบธุรกิจชุมชนโดยให้ราคารับซื้อข้าวสูงทำให้ชุมชนมีปัญหามากขึ้น เนื่องจากการเข้าไปดำเนินธุรกิจของ ธุรกิจขนาดใหญ่นั้นได้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจขนาดเล็กทำให้แนวโน้มของธุรกิจท้องถิ่นจะต้องล้มกิจการไปมีความเป็นไปได้สูง ดังนั้นพิทยาจึงได้นำเสนอ (ยุทธศาสตร์ชุมชนชุมชนอาชีพโดย) ซึ่งให้ความเห็นว่าในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นจะต้องอาศัยความพยายามในการร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่จะปรับตัวเข้าหากันหรือที่เรียกว่า ปฏิวิ้งสรรค์ จึงจะช่วยให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนลดน้อยลงไปในที่สุด

2.3. แนวคิดเศรษฐกิจฐานมัย

แนวคิดเศรษฐกิจฐานมัย (พิทยา ว่องกุล , 2539 :) หรือที่รู้จักกันในฐานะที่เป็นแนวคิดเพื่อความมั่งคั่งและพละทานามัยนั้น เป็นแนวคิดที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์และพึ่งพากันของสรรพสิ่งในธรรมชาติ โดยพิทยา ให้ความเห็นว่า ทางรอดพ้นไปจากวิกฤตทุนนิยมของสังคมไทย จะเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจทุนนิยม เป็นโครงสร้างเศรษฐกิจทุนของชุมชน หรือที่เรียกว่าเศรษฐกิจฐานมัยนั่นเอง แนวคิดดังกล่าวนี้ เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงหลักเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งหากเศรษฐกิจดีแล้ว ก็จะสามารถเสริมสร้างหรือกระจายความมั่งคั่งมั่นคงอย่างทั่วถึงให้แก่สมาชิกในสังคม ปัญหาสุขภาพก็พลอยจะลดน้อยลงไปด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าเพื่อให้ทุกชีวิตมีหลักประกันในการได้รับการรักษาพยาบาลที่ดีที่สุดเท่าเทียมกัน แนวคิดนี้มองปัญหาสุขภาพอนามัยของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ว่ามีส่วนสำคัญที่เกิดขึ้นจากความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางเศรษฐกิจ การเอาวัดเอาเปรียบกัน ถ้าแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

นอกจากนั้นแล้ว **คุณพิทยา ว่องกุล** ได้เสนอแนวคิดโดยให้ชาวบ้านระดมความคิดช่วยเหลือกันศึกษาหาหลักฐานเพื่อหาเศรษฐศาสตร์หรือเศรษฐกิจฐานมัยของสังคมเข้ามาแทนที่เศรษฐศาสตร์ทุนนิยม ที่แทบจะไม่ได้สร้างประโยชน์แก่ชาวบ้านเลย เพราะทุนนิยมมีแต่จะขยายความมั่งคั่ง ไม่ได้ มองลงไปสู่ภาคชนบท ที่เป็นภาคเกษตรกรรมว่าจะมีการกระจายรายได้ไปทั่วถึงหรือไม่ จะสังเกตเห็นว่าทุนนิยมเน้นเพียงแต่ความเจริญเติบโต ไม่ได้สนใจในเรื่องของการกระจายรายได้ ทำ

ให้ความเจริญมีแต่ในชุมชนเมืองเท่านั้น ทั้งที่คนส่วนใหญ่ในประเทศอยู่ภาคเกษตรกรรม นอกจากนั้นคุณพิทยา วงศ์กุล ยังเสนอว่า น่าจะเป็นแนวคิดหนึ่งสำหรับทางรอดของมนุษย์ การที่คนอยู่ร่วมกันอย่างชอบธรรมทางเศรษฐกิจ มนุษย์ควรที่จะเปิดใจให้กว้าง ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประโยชน์สังคมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน คุณพิทยา ได้ให้นิยามความหมายของ คำว่า “เศรษฐกิจธรรม” คือ แนวทางเศรษฐศาสตร์ของมนุษย์ในอุดมคติ ซึ่งต้องการสร้างระบบที่เน้นการบริการ และการจัดสรรประโยชน์ทั้งหมดเพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคม โดยมนุษย์ไม่ควรถือตนเข้าเป็นเจ้าของทรัพยากรทางธรรมชาติแต่เพียงเผ่าพันธุ์เดียว แต่ต้องคำนึงถึงหลักการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งทั้งหมดในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนั้นคุณพิทยายังกล่าวถึงเศรษฐกิจธรรมที่ถือทุนเป็นของสังคมโดยจะกระจายรายได้ส่วนใหญ่ให้แก่ชุมชน และการมีส่วนร่วมของสังคม

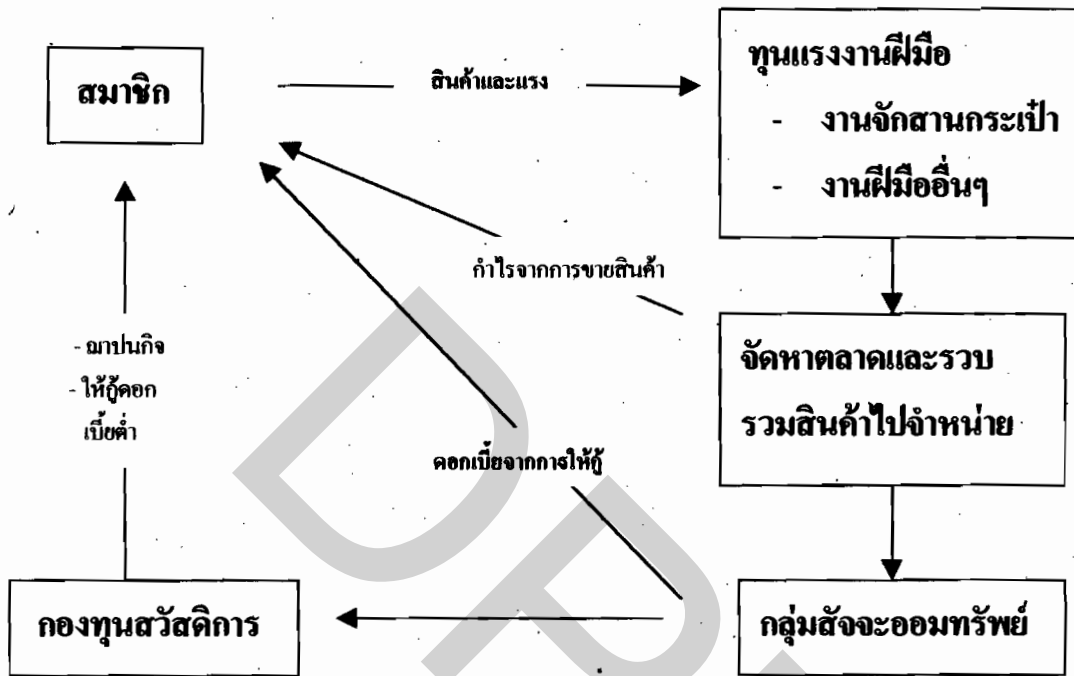
แนวคิดเศรษฐกิจนามัยนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจธรรมซึ่งถือเป็นแนวทางเศรษฐศาสตร์ในอุดมคติของมนุษย์ที่ต้องการสร้างระบบด้วยการเน้นการผลิต การบริการ การจัดสรรประโยชน์ทั้งหมดเพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ เนื่องจากไม่มีแต่มนุษย์เท่านั้นที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น แนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่รอดได้พึ่งพาตนเองได้ ด้วยเหตุที่มนุษย์ไม่ควรตกเป็นทาสเงินตรา ความมั่งคั่งทางสินทรัพย์ เนื่องจากหากเป็นเช่นนั้น จะทำให้มนุษย์เกิดการแย่งชิงทรัพยากร ต่างคนต่างแข่งขันเอาตัวเอาเปรียบกัน จนก่อให้เกิดกลุ่มคนร่ำรวยซึ่งมีเพียงหยิบมือเดียวขณะที่มีกลุ่มคนที่ยากจนมีอยู่มากมาย และท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมนี้ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ นับวันก็จะมีมากขึ้น เศรษฐนามัย จึงเป็นแนวคิดหนึ่งในอีกหลายแนวคิดที่มุ่งพัฒนาชุมชน ให้เกิดความมั่นคงเพื่อต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.4. แนวคิดเกี่ยวกับวงจรถุนฝีมือแรงงาน

การที่จะสร้างให้เกิดเศรษฐกิจนามัยขึ้นได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยวงจรถุนที่เป็นของชุมชน ซึ่งวงจรถุนของชุมชนนี้สามารถเริ่มต้นได้จากทุนหลายประเภทแล้วจึงค่อยพัฒนาเป็นทุนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ในการสร้างทุนชุมชนหรือวงจรถุนนั้น สามารถทำได้โดยการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านแบบใดแบบหนึ่งขึ้นมาก่อน แม้ว่าจะไม่มีเงินทุนสะสมแต่หากรู้ว่าตนเองหรือหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่นั้นยังมีทุนแรงงานหรือทุนในรูปพืช สัตว์ สิ่งของ การจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน ก็จะสามารถทำได้ ซึ่งธนาคารหมู่บ้าน ทั้ง 6 ประเภท ต่างก็มีทุนมากกว่า 6 ประเภท เช่นกัน อาจสรุปได้ดังนี้

1. **วงจรรทุนแรงงานฝีมือ** เป็นวงจรรทุนที่เกิดจากการใช้แรงงานเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มปั้นหม้อ กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มช่างไม้ กลุ่มแกะสลัก ซึ่งเป็นอาชีพที่จะต้องใช้แรงงานที่มีฝีมือ กลุ่มทุนลักษณะนี้เมื่อจัดตั้งขึ้นมาแล้วจะต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งมาดำเนินงานพัฒนากลุ่มสะสมทุนให้สมาชิกใช้ประโยชน์
2. **วงจรรทุนแห่งชีวิต** เป็นกลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อทำการผลิตและขายผลผลิตนั้นโดยนำรายได้ส่วนหนึ่งสะสมไว้ สำหรับการพัฒนากลุ่ม และให้สมาชิกกู้ยืมหรือช่วยเหลือสมาชิกด้านสวัสดิการ กลุ่มที่เกิดขึ้นจากวงจรรทุนแห่งชีวิตนี้ได้แก่ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงไหม กลุ่มเลี้ยงผึ้ง ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ ชมรมชาวประมงรายย่อย เป็นต้น
3. **วงจรรทุนธุรกิจการค้า** เป็นการรวมกลุ่มเพื่อทำธุรกิจการค้าซึ่งอาจจะเริ่มต้นจากการสร้างสหกรณ์ร้านค้าขึ้น แล้วจึงพัฒนาขึ้นไปตามลำดับ สำหรับการรวมกลุ่มในลักษณะนี้อาจรวมตัวกันได้ในรูปแบบสหกรณ์ร้านค้า ศูนย์สาธิตการตลาด กองทุนน้ำมัน เป็นต้น
4. **วงจรรทุนเงินตรา** ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ หรือ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน วงจรรทุนเงินตรานี้ อาจจะกระทำได้โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างเงื่อนไข ในการออมทรัพย์ให้แก่ชาวบ้าน การออมทรัพย์นี้อาจเป็นการออมทรัพย์ที่ละเล็กละน้อยของชาวบ้าน เมื่อกลุ่มมีเงินทุนมากขึ้น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เติบโตขึ้น กลุ่มสามารถนำเงินที่ได้ปล่อยกู้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่านายทุน
5. **วงจรรทุนสวัสดิการชีวิต** วงจรรทุนประเภทนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำดอกเบี้ยที่ได้จากการสะสมเงินมาใช้ประโยชน์ในการรักษาพยาบาลช่วยเหลือสมาชิกยามเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเสียชีวิตด้วยการแบ่งปันดอกเบี้ยตลอดจนเงินปันผลที่ได้จากเงินทุนที่สะสมไว้ กลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งทุนสวัสดิการชีวิตนี้ได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจ กองทุนยา ธนาคารชีวิต ธนาคารเพื่อสุขภาพ กลุ่มสวัสดิการชีวิต เป็นต้น
6. **วงจรรทุนรวมแรงงาน** เป็นวงจรรทุนที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้แก่ การลงแขก กลุ่มแชร์แรงงาน กลุ่มแรงงานรับจ้าง ธนาคารหมู่บ้านประเภทนี้สมาชิกในกลุ่มต้องหมุนเวียนกันไปทำงานในไร่นาของแต่ละคนจนครบทุกคน ทำให้เกิดการใช้แรงงานไปในการเพิ่มผลผลิตให้กันและกันทำให้สมาชิกภายในกลุ่มนี้มีรายได้มากขึ้น

ภาพที่ 2 วงจรทุนแรงงานฝีมือในชนบท

วงจรทุนแรงงานฝีมือ ซึ่งเริ่มต้นจากการจัดตั้งกลุ่มทุนแรงงานฝีมือขยายออกไปสู่การตั้งสหกรณ์การตลาด ทำหน้าที่สะสมทุนให้บริการสมาชิกในกลุ่มด้านการผลิต การขายสินค้า และเป็นกลุ่มพลังต่อรองด้านราคา ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น จากนั้นก็จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ปล่อยให้สมาชิกไปลงทุน มีรายได้เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งดอกเบี้ยจากเงินกู้เงินฝากซึ่งปันผลคืนสู่สมาชิกแต่ละปี และวงจรมีแนวโน้มขยายออกไปสู่การตั้งสหกรณ์ร้านค้า (ทุนธุรกิจการค้า) เพื่อสนองด้านอาหาร เครื่องใช้ ไม้สอย กำไรที่ได้จากการขายช่วยให้ทุนขยายตัวเร็ว ส่วนหนึ่งปันผลกลับสู่สมาชิก ส่วนหนึ่งขยายงานและขยายวงจรมุ่งออกไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ เพื่อประกันชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกให้ดียิ่งขึ้น

2.5. โครงสร้างทางทฤษฎีแนวความคิดขององค์กรชุมชน

ด้านแนวความคิดในเรื่องขององค์กรชุมชน ได้มีผู้ให้แนวคิดและแสดงความคิดเห็นไว้หลายประการดังนี้

องค์กรชุมชน คือ การรวมตัวของชาวบ้านตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือต้องการมีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยอาจอยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกันหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ ไม่จำกัดพื้นที่ แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีผู้นำ และกิจกรรมพัฒนาาร่วมกัน สำหรับชาวบ้านในที่นี้ หมายถึง คนที่อยู่ในชนบทและในเมืองที่เป็นบุคคลธรรมดาสามัญประกอบอาชีพทางการเกษตรหรือรับจ้าง มีรายได้เป็นฤดูกาลหรือรายวันและอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน

โดยอาจจะสรุปได้ว่าองค์กรชุมชนจะมีลักษณะดังนี้ (นลินี ตันฐานิตย์ , 2538 : 1)

1. มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ , กลุ่มการเกษตรแบบผสมผสาน
2. การรวมกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมในหมู่บ้านเข้าด้วยกัน
3. เรื่องการประสานกิจกรรมที่เหมือนกัน เพื่อเป็นเครือข่าย
4. เรื่องการต่อรองหรือเสนอแนะต่อนโยบายของรัฐบาลเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชาวบ้านในหลายๆ หมู่บ้าน

จากหนังสือ NGOs ทางเลือกแห่งพลังการเปลี่ยนแปลง โดยคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชน เพื่อพัฒนาชนบท (อพช.) ภาคอีสาน ได้สรุปแบ่งองค์กรชุมชนออกเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 องค์กรชุมชนแบบเป็นทางการ มีลักษณะดังนี้

- รัฐบาลดำเนินการจัดตั้ง
- มีการจดทะเบียนกับภาครัฐ
- มีกฎหมายและระเบียบรองรับ
- ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินกิจกรรมจากภาครัฐ

ประเภทที่ 2 องค์กรชุมชนแบบไม่เป็นทางการ เช่น สมัชชา , กลุ่ม , ชมรม ฯลฯ มีลักษณะดังนี้

- เป็นการรวมตัวกันเองหรือมีองค์กรพัฒนา (อพช.) เข้าไปร่วมจัดตั้ง

- มีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นเอง ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

จากความหมายและหลักการขององค์กรชุมชน สรุปได้ว่า

องค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันสร้างขึ้นเอง และจัดการกันเอง ไม่ใช่เป็นองค์กรที่คนอื่นสร้างหรือถูกยึดเยียดให้หรือเป็นการจัดการโดยคนอื่น องค์กรชุมชนเกิดขึ้นโดยกระบวนการที่คนในชุมชนมาประชุมปรึกษากันซ้ำแล้วซ้ำอีก จนปรากฏตัวผู้นำตามธรรมชาติขึ้น มีการจัดองค์กรมีการวิเคราะห์ปัญหา วินิจฉัยปัญหา วิเคราะห์ทางเลือกและตัดสินใจทางเลือกได้ถูกต้อง

2.6. องค์ประกอบขององค์กรชาวบ้านและองค์กรชุมชน

2.6.1. องค์ประกอบขององค์กรชาวบ้าน

เป็นระบบใหญ่ระบบหนึ่งของหมู่บ้าน ที่มีระบบย่อยๆ รวมกันอยู่เป็นองค์ประกอบที่ทำให้องค์กรชาวบ้านดำรงอยู่ได้ องค์ประกอบเหล่านั้นได้แก่

2.6.1.1. การมีอุดมการณ์ร่วมกัน คือ การมีทัศนคติต่อโลกต่อสังคม ต่อชุมชนร่วมกัน อุดมการณ์ร่วมกัน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางกรรวมกลุ่มกันเอาไว้ ยิ่งถ้าสามารถกำหนดเป้าหมายระยะยาวและวิสัยทัศน์ (Vision) ได้ ก็จะทำให้องค์กรนั้นมีอุดมการณ์ในการรวมตัวกันได้ยิ่งขึ้น

2.6.1.2. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ชุมชนทำไปเพื่ออะไร เช่น การที่มีเป้าหมายเพื่อปลดปล่อยตัวเองออกจากความยากจน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

2.6.1.3. มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วกัน เป้าหมายและวัตถุประสงค์อาจมีลักษณะเป็นนามธรรม แต่ผลประโยชน์ร่วมกันอาจมีลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นที่ต้องการของมนุษย์ทุกคนองค์กรทั่วไปจึงต้องสร้างข้อมูลให้เกิดการรับรู้ทั่วไปว่าผลประโยชน์ของการรวมตัวเป็นองค์กรคืออะไร

2.6.1.4. คน ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้นำทางความคิด สมาชิกหมู่บ้าน ชาวบ้านทั่วไป

2.6.2. องค์กรธุรกิจชุมชน

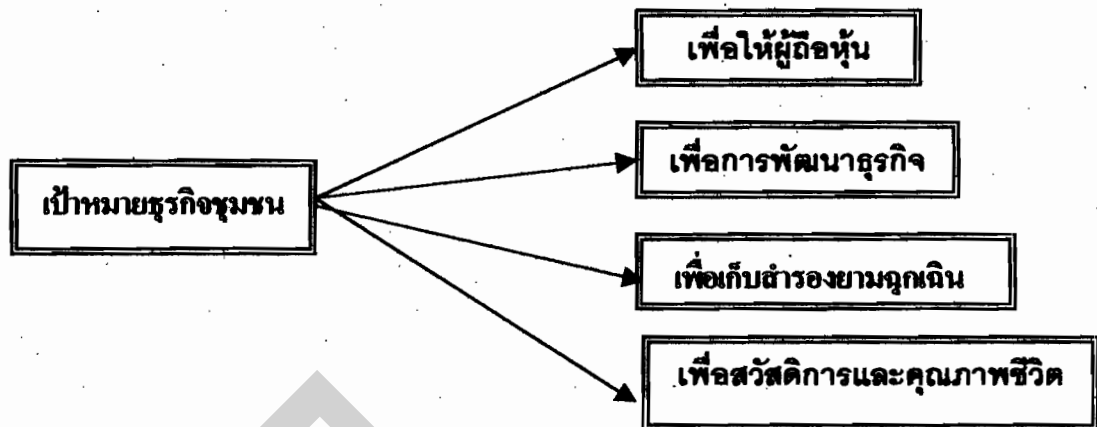
หมายถึง ชุมชนหรือสหกรณ์หรือใช้ชื่ออื่นใดโดยจะมีการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตามเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งเพื่อทำธุรกิจชุมชนที่มีวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ร่วมกันและดำเนินการโดยชุมชน กล่าวคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการลงทุน การบริหารจัดการและร่วมกันรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ในกระบวนการทำงานเพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมมีผู้นำตามธรรมชาติทั้งชายและหญิง เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน ดังกล่าว

แนวคิดในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน ควรจะพิจารณาจาก ศักยภาพทางการผลิต (ความชำนาญ) และศักยภาพทางการตลาด ที่ชุมชนมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ว่ามีความเหมาะสมจะทำการผลิตอะไร อย่างไร เพื่อใคร จำนวนที่ไหน รวมถึงพิจารณาศักยภาพทางการจัดการการบริหารงาน การบริหารเงิน นโยบายคน โดยจะมีการจัดสรรกำไรที่เกิดขึ้น ให้เสมอภาพอย่างไร

ซึ่งศักยภาพทั้งหมดเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเริ่มต้นของกระบวนการสะสมทุน ของชุมชน จากเล็กไปสู่อใหญ่ ผ่านการร่วมกันทำธุรกิจของชาวบ้าน การเสนอแนวคิดธุรกิจชุมชนที่เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของคนที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่แล้วและวิถีชีวิตในชนบท โดยการแสวงหาผลประโยชน์จากวิธีการผลิตแบบทุนนิยม ให้มารับใช้ผลประโยชน์ของชุมชนอย่างเสมอภาพ

เป้าหมายระดับสูงสุดของธุรกิจชุมชน มิใช่เพียงเพื่อให้มีกำไร แต่จะต้องยกระดับเป้าหมายไปสู่การใช้กำไรอย่างมีคุณภาพ เพื่อสวัสดิการของชุมชนและคุณภาพชีวิตของชุมชนเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมและจิตสำนึกของชุมชน ดังนั้นธุรกิจชุมชนจะต้องจัดสรรกำไรที่เกิดขึ้นออกเป็น เพื่อการพัฒนาธุรกิจ , เพื่อให้ผู้ถือหุ้น , เพื่อสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของทุกคน และเก็บไว้สำรองยามฉุกเฉิน

ภาพที่ 3 เป้าหมายของธุรกิจชุมชน

2.7. แนวคิดทฤษฎีการกำเนิดกลุ่ม

เป็นที่ยอมรับกันว่ามนุษย์เราเกิดมาพร้อมต้องการเพื่อน ต้องการอยู่เป็นหมู่คณะ เป็นกลุ่มเป็นสังคม มีการติดต่อไปมาหาสู่กัน ดังที่ อริสโตเติล กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม อย่างไรก็ตาม การที่มนุษย์มีความสนใจ มีความต้องการ มีกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องกันมีลักษณะเป็นกลุ่มขึ้นนี้ ก็เนื่องมาจาก มีปัจจัยหลายอย่างที่จูงใจให้มนุษย์มารวมกันเป็นกลุ่มอันได้แก่

1. ปัจจัยด้านสังคม เช่น ความต้องการเข้าสังคม ต้องการเพื่อนคู่คิด มิตรคู่ใจ ต้องการพึ่งพาอาศัยกัน และช่วยกันทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ มีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจสอดคล้องกันและคล้ายคลึงกัน เช่น การมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน ได้แก่ การให้กู้ยืมทุนในการประกอบอาชีพ ช่วยเหลือด้านการตลาด ช่วยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ฯลฯ
3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีสมัยใหม่ย่อมจะมีผลในการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมและมีผลต่อการดำรงชีวิต เช่น เทคโนโลยีด้านการสื่อสารคมนาคม จะช่วยให้การติดต่อระหว่างกลุ่มสะดวกขึ้น และช่วยในการให้ข้อมูลข่าวสารเร็วขึ้น
4. ปัจจัยด้านชีวภาพและจิตวิทยา เช่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ต้องการการยอมรับในความสามารถและอื่น ๆ

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มอาจเกิดจากปัจจัยอย่างอื่น เช่น ความต้องการของผู้นำที่จะจัดตั้งกลุ่ม ความใกล้ชิดสนิทสนม ความต้องการและปัญหาคล้ายคลึงกัน สถานการณ์ตรึงเครียดความ

วิตกกังวล หรือความกลัว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้ามารวมกลุ่มกันนั้นอาจมีเพียงปัจจัยเดียวหรือหลายปัจจัยก็ได้ (ณรงค์ เสียงประชา, 2543 : 40)

กลุ่มทางการและกลุ่มไม่เป็นทางการ

กลุ่มทางการ (Formal group) มีลักษณะดังนี้

1. มีการจัดระเบียบในการดำเนินการ
2. มีการจัดองค์การ
3. มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
4. มีการกระทำต่อกันเพื่องานในหน้าที่รับผิดชอบ

กลุ่มไม่เป็นทางการ (Informal group) มีลักษณะดังนี้

1. การสังสรรค์ตามอำเภอใจและแต่จะนึกขึ้นได้
2. องค์การไม่แน่ชัด (พร้อมที่จะปรับเปลี่ยน) ไม่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ
3. ไม่กำหนดหน้าที่รับผิดชอบแน่ชัด
4. กิจกรรมกระทำตามความพอใจ

2.8. แนวคิดสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ คือ สถาบันการเงินแบบหนึ่งที่มีสมาชิกเป็นบุคคลซึ่งมีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และให้กู้ยืมเมื่อเกิดความจำเป็นหรือเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์นอกวง และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511

ในภาวะที่ประชาชนประสบกับปัญหาเกี่ยวกับค่าครองชีพสูงขึ้น ผู้ที่มีรายได้น้อยมีความเดือดร้อน เพราะไม่สามารถหารายได้ให้เพียงพอกับรายจ่าย และมักจะแก้ไขโดยการกู้ยืมเงินจากนายทุน โดยยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง จึงก่อให้เกิดหนี้สินผูกพันและเกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและครอบครัวในภายหลัง

บุคคลที่ประสบกับปัญหาดังกล่าว จึงร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน โดยยึดหลักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกัน สหกรณ์

ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทยคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในหมู่ข้าราชการ สหกรณ์และพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตร (ธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) จัดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2492 โดยใช้ชื่อว่า "สหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์กักัดสินใจ" ส่วนสหกรณ์ออมทรัพย์ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนแห่งแรก เป็นการรวมคนจากชุมชนแออัดห้วยขวาง ดินแดง เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2508 ใช้ชื่อว่า เครดิตยูเนียนแห่งศูนย์กลางเทวา แต่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ สหกรณ์ที่ได้รับจดทะเบียนแห่งแรกคือ สหกรณ์เครดิตยูเนียน แม่มูล จำกัด จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2522

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการเงินที่ส่งเสริมให้บุคคลที่รู้จักการประหยัด รู้จักการออมทรัพย์ และสามารถบริหารเงินกู้ให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเกิดความจำเป็นได้โดยยึดหลักการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอีกทางหนึ่ง ดังนี้

1. **ส่งเสริมการออมทรัพย์** การส่งเสริมการออมทรัพย์เป็นวัตถุประสงค์หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ
 - 1.1 ส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยการถือหุ้น สหกรณ์กำหนดให้สมาชิกส่งชำระค่าหุ้นเป็นประจำทุกเดือน โดยการหักเงินค่าหุ้น ณ ที่จ่ายเงินเดือน และจ่ายเงินปันผลค่าหุ้นให้แก่สมาชิกตามอัตราที่กฎหมายสหกรณ์กำหนดไว้ เงินปันผลที่ได้รับนี้ไม่เสียภาษีแกรรัฐ และเมื่อสมาชิกลาออกจากสหกรณ์ ก็สามารถถอนค่าหุ้นคืนได้
 - 1.2 ส่งเสริมการออมทรัพย์โดยการรับฝากเงิน สหกรณ์มีบริการด้านเงินฝากทั้งเงินฝากประจำและเงินฝากออมทรัพย์ และให้ผลตอบแทนในรูปแบบเดียวกับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์
2. **การให้เงินกู้แก่สมาชิก** สหกรณ์จะนำเงินค่าหุ้นและเงินฝากของสมาชิมาหมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความเดือดร้อนกู้ยืมโดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่ากู้จากเอกชน เงินกู้ที่ สหกรณ์จ่ายให้สมาชิกมี 3 ประเภทคือ

- 2.1 เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน ในกรณีที่สมาชิกมีความจำเป็นเร่งด่วน หรือมีรายจ่ายที่เกิดขึ้น อย่างกะทันหัน สมาชิกสามารถกู้เงินประเภทนี้จากสหกรณ์ได้ โดยจำกัดเงินขั้นสูงไว้ ไม่เกินครึ่งหนึ่งของเงินได้รายเดือน หรือไม่เกินขั้นสูงที่กำหนดไว้ตามฐานะของ สหกรณ์ แล้วแต่จำนวนไหนจะน้อยกว่ากัน และกำหนดส่งชำระคืนไม่เกิน 2 งวด เงินกู้ประเภทนี้ไม่ต้องมีหลักประกัน
- 2.2 เงินกู้สามัญ สหกรณ์ให้กู้เงินประเภทนี้ได้ไม่เกิน 4 ถึง 15 เท่าของเงินได้รายเดือนแต่ จำกัดขั้นสูงไว้ไม่เกิน 40,000 ถึง 150,000 บาท ชำระคืน 24 - 84 งวด และมีสมาชิกด้วยกันค้ำประกันอย่างน้อย 1 คน
- 2.3 เงินกู้พิเศษ ถ้าสหกรณ์มีฐานะการเงินที่มั่นคงแล้ว สหกรณ์จะเปิดบริการเงินกู้พิเศษ เพื่อให้สมาชิกไปลงทุนประกอบอาชีพ หรือไปเพื่อการเกษตรกรรม เงินกู้ประเภทนี้มีจำกัดขั้นสูงไว้ไม่เกิน 200,000-600,000 บาท และกำหนดชำระคืนตั้งแต่ 10 - 15 ปี โดยมีอสังหาริมทรัพย์จำนองเป็นหลักประกัน

2.9. แนวคิดเศรษฐกิจกระแสกลาง

คือ เศรษฐกิจเสรีที่ตั้งอยู่บนฐานของการพึ่งตนเองในปัจจุบันอยู่รอด เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศพึ่งตนเองได้ทั้งในยามปกติและยามวิกฤต โดยในยามปกติประเทศดำเนินนโยบายเปิดเสรีตามกระแสโลก บนฐานของภาคเศรษฐกิจที่เป็นจุดแข็งแกร่งของประเทศ สินค้าอื่นนอกเหนือปัจจุบันอยู่รอดที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบให้เปิดเสรีอย่างเต็มที่ และผลิตปัจจุบันอยู่รอดให้พอเพียงตลอดเวลา ในขณะที่รัฐพร้อมดำเนินนโยบายสับเปลี่ยน (Switching Policy) จากเศรษฐกิจใกล้เสรียามปกติเป็นพึ่งตนเองได้ทันทีเมื่อเกิดวิกฤต ความสามารถในการพึ่งตนเองในปัจจุบันอยู่รอดจะสามารถช่วยให้คนในประเทศมีชีวิตรอดได้ยามวิกฤตโดยมีต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากต่างประเทศ (เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ : เศรษฐกิจกระแสกลาง , 2542 : 42)

เศรษฐกิจกระแสกลางมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. เศรษฐกิจเสรีบนฐานการพึ่งตนเอง ปัจจุบันอยู่รอด
2. เศรษฐกิจเสรีบนฐานการผลิตที่เป็นจุดแข็งแกร่งของประเทศ
3. เศรษฐกิจพร้อมปรับตัวใกล้เสรียามปกติ พึ่งตนเองยามวิกฤต

การพึ่งตนเอง (Self - Sufficient) เป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจกระแสรอง ซึ่งเป็นปฏิกริยาตอบโต้ความล้มเหลวจากการพัฒนาตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่แม้ว่าความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้จะแสดงถึงความพออยู่พอกิน แต่ในบริบทเศรษฐกิจของโลกที่มีทิศทางไปสู่การเปิดเสรี การพึ่งตนเองแบบสุดโต่งกลับไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุดในระยะเดียวกัน การเปิดเสรีของระบบเศรษฐกิจแบบสุดโต่งโดยไม่มีการเตรียมความพร้อมก็ไม่ได้ก่อประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศในระยะยาว แนวคิดการพึ่งตนเองของเศรษฐกิจกระแสกลาง จึงตั้งอยู่บนความสมดุล โดยนำจุดดีของสุดโต่งทั้งสองด้านมาประกอบกัน คือ นำเอาประสิทธิภาพของเศรษฐกิจกระแสหลัก และเสถียรภาพของเศรษฐกิจกระแสรองมาเป็นแนวคิดเศรษฐกิจกระแสกลาง

2.10. กรอบการวิเคราะห์ธุรกิจชุมชน

เป็นการศึกษาที่อาศัยแนวคิดธุรกิจชุมชนของ ณรงค์ เจริญประเสริฐ เป็นหลัก ตามแนวคิดของณรงค์นั้น เป็นการมองโดยอิงกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ในเมื่อประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด ดังนั้นการปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจึงเป็นเรื่องยาก ประเด็นคือในเมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงทุนนิยมได้ แล้วทำไมจึงไม่แสวงหาผลประโยชน์จากทุนนิมนั้น และสถานการณ์ที่ผูกพันกับธุรกิจที่ชาวบ้านหรือชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ปัญหาความยากจน ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยรัฐบาลชาวบ้านจะต้องช่วยเหลือตนเอง ดังที่กล่าวมาแล้ว ชาวบ้านจึงต้องรวมตัวกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อต่อสู้กับกระแสทุนนิยมและสร้างเครือข่ายของชุมชน ธุรกิจชุมชนก็ถือเป็นแนวทางเลือกที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยณรงค์ เห็นว่าการดำเนินธุรกิจชุมชน จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยมีชาวบ้านเป็นฟันเฟืองที่สำคัญที่สุด อาศัยความได้เปรียบในการผลิต ประกอบกับการบริหารจัดการที่ดี โดยเป้าหมายมิใช่เพียงกำไรเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เน้นการกระจาย สวัสดิการอย่างเสมอภาคแก่สมาชิกทุกคน

2.11. กรอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับการเกิดกลุ่ม

เป็นที่ยอมรับกันว่ามนุษย์เราเกิดมาย่อมต้องการเพื่อน ต้องการอยู่เป็นหมู่คณะ เป็นกลุ่มเป็นสังคม มีการติดต่อไปมาหาสู่กันดังนั้น การรวมกลุ่มอาจจะเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี หรืออย่างอื่น เช่น ความต้องการของผู้นำที่จะจัดตั้งกลุ่ม ความใกล้ชิดสนิทสนม ความต้องการและปัญหาล้ำยุคถึงกัน สถานการณ์ตึงเครียดความวิตกกังวล หรือความกลัว

บทที่ 3

ธุรกิจชุมชนและสภาพชุมชนที่ศึกษา

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามในหมู่บ้านที่ 1 ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน

- 3.1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชุมชนที่ศึกษาและสภาพทั่วไป ได้แก่ ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 3.2. ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของการรวมกลุ่มธุรกิจชุมชนของแม่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม

3.1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชุมชนที่ศึกษาและสภาพทั่วไป

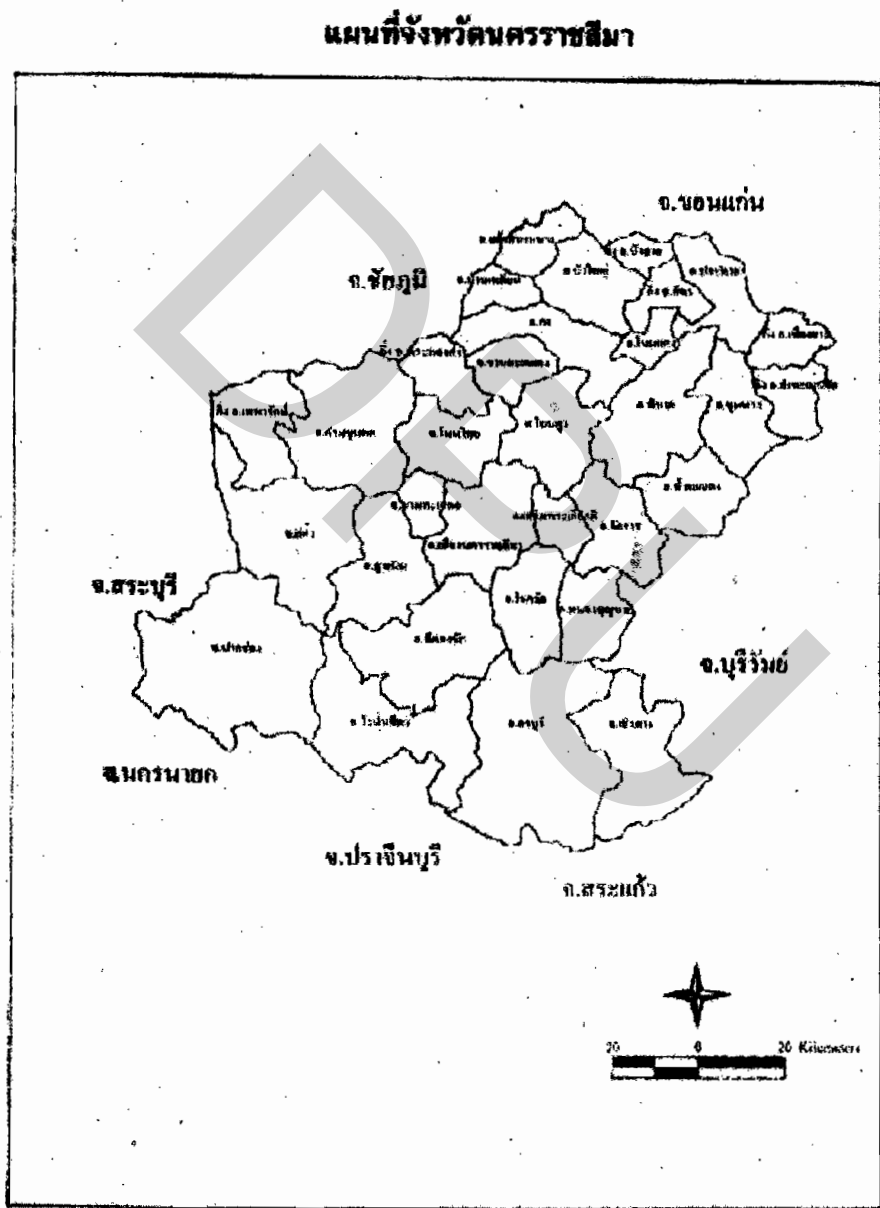
3.1.1. ลักษณะที่ตั้งและเนื้อที่

อำเภอ ขามสะแกแสง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา เดิมเป็นตำบลหนึ่งในการปกครองของอำเภอโนนสูง กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อปี พ.ศ. 2521 และประกาศยกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อ พ.ศ. 2516 นับเป็นอำเภอที่ 19 ของจังหวัดนครราชสีมา ในจำนวน 26 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ อยู่ห่างจากจังหวัดนครราชสีมาออกไป ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 50 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 292.5 ตารางกิโลเมตร

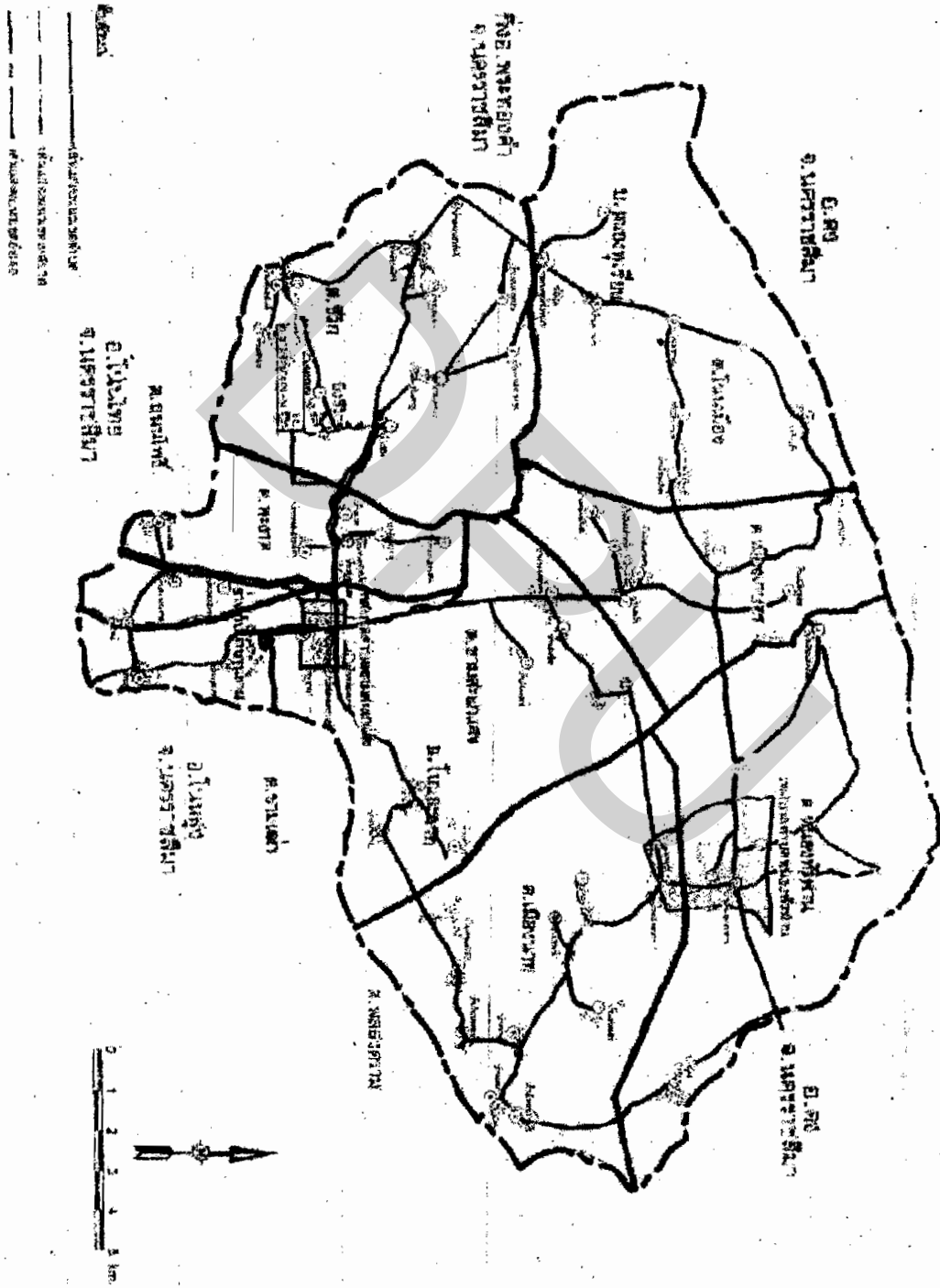
3.1.2. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอโนนไทย และกิ่งอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 4 ภาพแผนที่จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 5 ภาพแผนที่อำเภอขามสะแกแสง

3.1.3. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบ ไม่มีพื้นที่ป่าไม้ ไม่มีแหล่งน้ำสายใหญ่ไหลผ่าน มีเพียงลำห้วยขนาดเล็กไหลผ่าน ซึ่งมักจะแห้งขอดหรือตื้นเขินในช่วงหน้าแล้ง สภาพพื้นดินเป็นดินเหนียว มีความชุ่มชื้นน้อย น้ำในดินมีลักษณะกระด้าง และมีความเค็มเจือปนอยู่มาก ความสูงเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 180 – 190 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 292.5 ตารางกิโลเมตร

3.1.4. สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศแห้ง ความชื้นของอากาศมีน้อย ลักษณะของอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดู

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ท้องฟ้าโปร่ง อากาศร้อนถึงร้อนจัด
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1039.5 มิลลิเมตรต่อปี ฝนตกน้อยและมักจะทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ทำให้การประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ผลผลิตน้อย และเกิดความเสียหายเป็นประจำทุกปี
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ จะมีอากาศหนาวแห้ง

3.1.5. เขตการปกครอง

อำเภอขามสะแกแสงแบ่งการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 70 หมู่บ้าน จำนวน 8,982 หลังคาเรือน คือ

- ตำบลขามสะแกแสง	15 หมู่บ้าน	จำนวน	2,676	ครัวเรือน
- ตำบลเมืองนาท	10 หมู่บ้าน	จำนวน	1,222	ครัวเรือน
- ตำบลโนนเมือง	8 หมู่บ้าน	จำนวน	810	ครัวเรือน
- ตำบลชีวิค	12 หมู่บ้าน	จำนวน	1,095	ครัวเรือน
- ตำบลพะวงด	10 หมู่บ้าน	จำนวน	1,007	ครัวเรือน
- ตำบลหนองหัวฟาน	8 หมู่บ้าน	จำนวน	1,376	ครัวเรือน
- ตำบลเมืองเกษตร	7 หมู่บ้าน	จำนวน	769	ครัวเรือน

มีเทศบาล 2 แห่งคือ

- เทศบาลตำบลขามสะแกแสง
- เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน

มีองค์การบริหารส่วนตำบล 7 แห่ง คือ

- อบต. ขามสะแกแสง
- อบต. เมืองนาท
- อบต. โนนเมือง
- อบต. ชีวี๊ก
- อบต. พะงาด
- อบต. หนองหัวฟาน
- อบต. เมืองเกษตร

3.1.6. สภาพเศรษฐกิจ

ประชากรร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพหลักได้แก่การทำนา มีพื้นที่ทำนา 12,706 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.95 ของพื้นที่ทั้งหมด การทำนาในช่วงหลายปีที่ผ่านมาไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากประสบกับภาวะแห้งแล้ง อาชีพรองได้แก่การทำไร่ ทำสวน เช่น พริก ปอ ข้าวโพด มันสำปะหลัง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 4,364 ไร่ หรือร้อยละ 23.87 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนอีกร้อยละ 10 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง ฯลฯ อนึ่ง ในช่วงเก็บเกี่ยวหรือช่วงที่ไม่ได้ทำนา ประชากรส่วนหนึ่งอพยพแรงงานไปทำงานที่กรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก

ประชากรทั้งสิ้น 12,470 คน แยกเป็น ชาย 6,160 คน หญิง 6,310 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 148 คน ต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 5 ประชากรสามารถแยกเป็นรายตำบล

ลำดับที่	ตำบล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	ขามสะแกแสง	6,160	6,310	12,470
2	เมืองนาท	2,869	2,971	5,840
3	โนนเมือง	1,910	1,934	3,844
4	ชีวี๊ก	2,621	2,706	5,327
5	พะงาด	2,419	2,519	4,938
6	หนองหัวฟาน	3,423	3,523	6,946

7	เมืองเกษตร	1,911	1,899	3,810
	รวม	21,313	21,862	43,175

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา

3.1.7. การถือครองที่ดิน

ที่ดินมี น.ส.3	1,678	แปลง	เนื้อที่	6,127	ไร่	37	ตารางวา
ที่ดินมีโฉนด	13,150	แปลง	เนื้อที่	204,852	ไร่	86	ตารางวา
ที่ดินมีใบจอง	14	แปลง	เนื้อที่	5	ไร่	2	งาน 56 ตารางวา
หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง	25	แปลง	เนื้อที่	1,145	ไร่	3	งาน

3.1.8. ด้านเกษตรกรรม

พื้นที่ทั้งหมด	184,375	ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	18,322	ไร่
พื้นที่ทำอื่น ๆ	2,053	ไร่

3.1.9. ด้านปศุสัตว์

โคเนื้อ	8,038	ตัว
กระบือ	1,498	ตัว
สุกร	4,245	ตัว
ไก่พื้นเมือง	104,915	ตัว
ไก่เนื้อ	216,097	ตัว
ไก่ไข่	2,753	ตัว
เป็ดเทศ	4,297	ตัว
เป็ดไข่	8,285	ตัว
เกษตรกร	3,402	ราย

3.1.10. ด้านผลผลิตและรายได้

ผลผลิตที่สำคัญคือข้าว เฉลี่ย 36 ถัง/ไร่ ฤดูกาลผลิต 2542/2543 ผลผลิตข้าวเปลือกได้ประมาณ 19,982 ตัน เกษตรกรส่วนใหญ่ยังปลูกข้าวพันธ์พื้นเมือง ทำให้ราคาไม่ดีนัก ปริมาณข้าวเปลือกที่ใช้ทั้งอำเภอ 16,199 ตัน รายได้เฉลี่ยภาคเกษตร 2,910 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนผลผลิตรองลงมาคือ พริก สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกร ประมาณปีละ 25 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีรายได้จาก ปอ มันสำปะหลัง อ้อย และจากการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะโคเนื้อและสัตว์ปีก

3.1.11. ข้อมูลทางการศึกษา

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญ มี 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขามสะแกแสง เปิดสอน ม.1 – ม.6 มีห้องเรียน 43 ห้องเรียน มีนักเรียน 1,599 คน ครู 45 คน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ	จำนวน	30	โรงเรียน
โรงเรียนพุทธเกษตร	จำนวน	30	โรงเรียน
โรงเรียนอนุบาลเอกชน	จำนวน	22	โรงเรียน

3.1.12. ข้อมูลด้านศาสนา

วัด	-	วิสุทคามสีมา	19	แห่ง
	-	สำนักสงฆ์	7	แห่ง
	-	ที่พักสงฆ์	8	แห่ง
	-	พระภิกษุ	238	รูป

3.1.13. วัฒนธรรมประเพณี

ประเพณีที่สำคัญเหมือนชาวอีสานโดยทั่วไป คือ มีการทำบุญตามช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ลอยกระทง และงานที่ชาวอำเภอขามสะแกแสงได้จัดติดต่อกันมาเป็นเวลา 10 ปี ถือได้ว่าเป็นงานประจำปีของชาวอำเภอขามสะแกแสงได้จัดติดต่อกันมาเป็นเวลา 10 ปี ถือได้ว่าเป็นงานประจำปีของชาวอำเภอขามสะแกแสง คือ งานวันพริก ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

ภาษาที่ใช้พูดกันมากคือภาษาโคราชและมีบางหมู่บ้านเท่านั้นที่พูดภาษาอีสาน

3.1.14. การให้บริการด้านสาธารณสุขในพื้นที่

- โรงพยาบาลขนาด 30 เตียง	1	แห่ง
- สถานีอนามัยขนาดใหญ่	1	แห่ง ขนาดเล็ก 5 แห่ง
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	1	แห่ง

3.1.15. การสุขภาพ

- ส้วมราดน้ำและใช้ครบ	8,173	ครัวเรือน
- มีภาชนะบรรจุน้ำดื่มเพียงพอ	8,173	ครัวเรือน (5 ลิตร / คน / วัน)

3.1.16. ด้านสาธารณสุขโรค

- การไฟฟ้ามีทุกหมู่บ้าน		
- การประปาเทศบาลตำบล	2	แห่ง
- การประปาหมู่บ้าน	8	แห่ง
- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	1	แห่ง

3.2. มูลเหตุที่น่าสนใจและข้อแตกต่างของการเกิดกลุ่มแม่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม

3.2.1. การเกิดกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

เมื่อปี พ.ศ. 2537 คุณแม่ทิม ปลั่งกลาง , คุณรำพัน เครื่องกลาง และเพื่อน ๆ ได้ไปดูงานที่ จ. ชัยนาท ประมาณ 2 ครั้ง และได้กลับมารวมกลุ่มกัน ในการรวมกลุ่มกันครั้งแรกมีสมาชิก 94 คน จาก 3 หมู่บ้าน ได้รับเงินสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนและกรมส่งเสริมการเกษตร ช่วยดูแลด้านการผลิตและจัดจำหน่ายและการสร้างโรงเรือน โรงเรือนตั้งอยู่ที่ หมู่บ้านที่ 1 ในอำเภอขามสะแกแสง จ. นครราชสีมา แต่ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในช่วงแรก จึงย้ายเข้ามาอยู่ที่ตลาด แต่พอย้ายเข้ามาอยู่ที่ตลาดก็ไม่มีที่ตากข้าว จึงย้ายมาสร้างโรงเรือนเองในที่อยู่ปัจจุบัน แต่ก็ยังมีกลุ่มเกษตรกรและพัฒนากร เป็นผู้ให้ทุนสนับสนุนอยู่ ตอนแรกมีเงินทุนหลังจากหักค่าโรงเรือนจึงเหลืออยู่ประมาณหมื่นกว่าบาท

คุณแม่ทิม ปลั่งกลาง (ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง) ให้ข้อมูลในเรื่องนี้เพิ่มเติมว่า

“ หลังจากนั้นทางสมาชิกก็ระดมทุนโดยการขายหุ้นได้เงินจำนวนสามหมื่นกว่าบาท (รวมเงินช่วยเหลือของพัฒนาชุมชนด้วย) ค่าสมัครสมาชิกคนละ 100 บาท และขายหุ้นอีกราคาหุ้นละ 10 บาท และสมาชิก 1 คน จะ

ต้องบังคับให้มีอย่างต่ำ 1 หุ่น หลังจากนั้นมากลุ่มแม่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านก็ แยกย้ายต่างคนต่างทำ แยกไปตั้งกลุ่มใหม่เป็นกลุ่มเห็บผ้าก็มี เป็นกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกรรมสะแกแสงอีกกลุ่มหนึ่งก็มี อันนี้ทางกรมส่งเสริมการ เกษตรเขาเข้ามาดูแลตั้งแต่จัดตั้งจนทุกวันนี้ . ตอนนี้เรามาตั้งกลุ่มใหม่มี สมาชิก 30 คน คนที่ถือหุ่นเก่าอยู่แล้ว ก็ยังป็นหุ่นให้เหมือนเดิม 30 คน ที่มาใหม่ก็ถือว่าเป็นการลงหุ่นใหม่ ในกลุ่มของเราจะดูแลกันเอง เชื้อ ใจกัน มีแต่คนคุ่นหน้ากันทั้งนั้น รู้จักกันตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่ ช่วยเหลือกัน ทุกเรื่อง เหมือนญาติพี่น้องกันมากกว่า”

คุณแม่ทิม กล่าวว่า สาเหตุที่ต้องตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่เพราะในตอนแรกกลุ่มยังไม่แข็งแรง พอไม่รู้เรื่องการตลาด สามารถผลิตได้ แต่ขายไม่เป็น

“แต่ก่อนก็ยังไม่ค่อยรู้เรื่องอะไร ทำได้ แต่ขายไม่เป็น ตอนที่ไปดูงาน เจ้า หน้าที่เขาก็สอนพวกเรา ในเรื่องการผลิต และมีตลาดไว้ให้พวกเราไม่มาก นึก หลัง ๆ มากก็พยายามหาตลาดกันเองตัวส่วนหนึ่งแต่ในตอนนั้นเรานั้น ใจว่า ที่นี้มันคงร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะมีตลาดเยอะ สินค้าที่นำออกมาวาง ขายต่อเดือนได้ประมาณ 30,000 – 50,000 บาท และเราก็กระจายผล ประโยชน์แก่สมาชิกทุกคน ในส่วนของสมาชิกที่มาช่วยทำงานที่โรงเรียน ประมาณ 15 คน ก็หมุนเวียนกันไปตามหน้าที่ตนเอง แต่คนที่มากก็ได้ค่า จ้างนอกเหนือจากเงินปันผลให้อีก”

สาเหตุของการเกิดกลุ่มใหม่อีกกลุ่มหนึ่ง แม่ทิม ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เจ้าหน้าที่เกษตร เขาเห็นเรารวมตัวกันทำกระเป่า ตั้งราคาตัวเอง ทำข้าว แคน ทำน้ำพริกต่าง ๆ ทำพริกแห้งคุณภาพ แล้วแต่ความถนัด แม่บ้านใน กลุ่มมีฝีมือทั้งนั้น สมาชิกแม่บ้านก็มีรายได้ดีขึ้น บางคนถึงกับออกรถยนต์ ไปเร่ขายในตลาดก็มี บางคนก็กลายเป็นอาชีพหลักเลย ตอนเช้าเขามา ทำข้าวแคน ค่าแรงเราก็จ่าย ตอนเย็นเขาก็ซื้อจากในกลุ่มเป็นราคาสมาชิก แล้วก็เอาไปขายต่อที่ตลาดในเมือง ปลายปีก็ปันผลอีก สมาชิกแม่บ้านใน กลุ่มเดี๋ยวนี้ เขาหากินกันเก่งกล้าค้าขาย มากขึ้น ไม่เหมือนเมื่อก่อน เจ้า หน้าที่เกษตรเขาเห็น ก็ดูแบบเราไปแล้วก็ไปตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมาอีก เห็น ว่าได้เงินมาจากหน่วยงานเอกชน (ทุนมิยาซาวา) ที่เขาอยากจะช่วย ตอน แรกที่ได้มาลงทุนก่อตั้ง 50,000 บาท เฉพาะใช้สร้างโรงเรียน เราเห็นก็

แปลกใจ ว่าทำไมเกษตรกรเขาได้ทุนมาตั้งเยอะ ถึงไปสร้างกลุ่มใหม่ น่าจะมารวมมือกัน ซื้อเครื่องจักรเพิ่ม มันจะได้ผลิตได้มากขึ้น ก็น่าจะขยายที่มีอยู่ให้ใหญ่ขึ้น อันนี้เราก็ไม่รู้ว่าเขาคิดอะไรกันอยู่ แต่อีกกลุ่มก็อยู่ในหมู่บ้านเรานี้ละ ตอนนี่ก็เคยมีเป็น 2 กลุ่ม แต่ไม่มีปัญหาอะไรสินค้าก็ตัวเดียวกัน เลียบแบบจากทางนี้ไป ช่วงเวลาทำงานจะมีลูกค้ามาสั่งกันเยอะ เราทำกันแทบไม่ทัน ก็ให้ทางเขาช่วยทำ ก็มีสมาชิกมีทำกัน ทำกันทุกวัน หัวหน้ากลุ่มเขาไม่ค่อยว่างมา เขาเป็นภรรยาผู้ใหญ่บ้าน ฐานะเขาก็ดีอยู่แล้ว เลยไม่ต้องเดินร่นอะไรมา พวกเราจนเหมือนกัน เลยเข้าใจกัน แต่ก่อนปีจันที่สุดท้ายก็เคยมาแล้ว พอรวมกลุ่มกันฐานะก็ดีขึ้น ก็บอกต่อ ๆ กันไป คนอื่นเขาเห็น เขามาถามเราก็บอกเขาไป ไม่เคยหวง อยากให้เขาอยู่ดีกินดี ส่วนใหญ่ก็ลูกหลานกันทั้งนั้น เขาก็มาสมัครเป็นสมาชิกกันเพิ่มก็เลยกลายเป็นว่ากลุ่มเรา ทำงานกันเป็นระบบ ส่งงานกัน ใครอยากได้มากก็ทำงานไป แล้วก็รับของในกลุ่มไปขายต่ออีก ก็ยิ่งเพิ่มรายได้ขึ้นเรื่อย ๆ "

ในการปีนผลจะปีนผลทุกสิ้นปี ถ้าถ่อหูน 100 บาทก็จะได้ปีนผล 24 บาทหรือร้อยละ 24 หรือร้อยละ 2 ต่อเดือน เพราะเราสามารถขายข้าวแต่นได้ตลอดทั้งปี ต้นทุนก็จะมาหมุนเวียนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิต สมาชิกที่มาทำงานก็จะมีรายได้จากการขาย และค่าแรงประมาณวันละ 80 บาท แต่ถ้าช่วงทำนาเจ้าของที่นาจะจ้าง ค่าแรง 100 - 150 บาท ต่อวัน ทางกลุ่มแม่บ้านก็จะขึ้นค่าแรงให้เท่ากับเจ้าของที่นาที่จ้างเช่นกัน ช่วงหลังการเก็บเกี่ยวก็ยังเป็นอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรและชาวบ้านอีกด้วย บางครั้งขนมทำไม่ทันขาย เราจะต้องทำตลอดทั้งคืนถึงช่วงเดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม ข้าวแต่นจะขายดีมาก ทำวันละเกือบ 50 กิโลกรัม ทางกลุ่มแม่บ้านก็จะให้เงินพิเศษจากเงินค่าจ้างที่ให้อยู่แล้ว ไม่มีการเอาไรต์เอาเปรียบภายในกลุ่มสมาชิกด้วยกัน เพราะถือว่าสมาชิกในกลุ่มทุกคนจะต้องมีค่าตอบแทนที่เพียงพอกับแรงงานที่ทำงานไป คุณแม่ทิมเล่าให้ฟังอีกว่า

"ตอนนี้ตลาดขายส่งอยู่ที่โคราช ขอนแก่น กรุงเทพฯ ชลบุรี นอกจากข้าวแต่น ยังมีน้ำพริกอีกหลายรูปแบบ ทางกลุ่มแม่บ้านทำเองทั้งหมด เช่น น้ำพริกเผา น้ำพริกปลาอย่าง น้ำพริกปลาร้าบอง พริกแกง น้ำพริกนรก พริกแห้งคุณภาพ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีข้าวเกรียบผลไม้ ถั่วลิสงแปรรูป กระเป๋าสานจากเชือกกล้วยและเชือกปอ ที่มีความปราณีต สืบสานกันมารุ่นต่อรุ่นอีกด้วย แต่ทว่าสินค้าที่คนนิยมมากที่สุด ได้แก่ ข้าวแต่น และยังมีข้าวแต่นที่เป็นรสชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กระเทียม พริกไทย รสชา ข้าวเหนียวดำ ข้าวกล้อง อย่างหลังนี้เพิ่งจะเริ่มทำ เพราะผู้คนที่หันมาเริ่มนิยม

บริโภคข้าวกล้องเพื่อสุขภาพมากขึ้น ในการนำข้าวกล้องมาดัดแปลงครั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการรับประทาน บางคนไม่ชอบทานข้าวกล้องแบบหุง ก็ทานแบบข้าวแค้น ขายกิโลกรัมละ 80 บาท ถ้าซื้อเป็นร้อยกิโลกรัม ก็จะ ลดลงเหลือกิโลกรัมละ 75 บาท ลูกค้าที่มีชื่อจะเป็นคนไทยส่วนใหญ่ ส่วน ชาวต่างชาตินั้นก็จะมีคนไทยซื้อไปแล้วส่งไปให้ วิธีรับประทานก็สามารถ รับประทานกับกาแฟหรือน้ำพริกเผาก็ได้ น้ำพริกส่วนมากจะขายในพื้นที่ ส่วนกระเป๋าสานจะขายให้ชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่”

วัตถุประสงค์หลักของการรวมตัวของสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

1. **ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน** เป็นการร่วมมือช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิก เพื่อแก้ไขปัญหา เดือดร้อนด้านความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
2. **มีงานทำเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้** หลังจากเสร็จสิ้นการทำงานเกษตร สมาชิกมาร่วมกัน ทำงาน ลดปัญหาการว่างงาน อพยพแรงงานไปถิ่นอื่น มีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้แก่ครอบครัว ไม่ เป็นภาระแก่สังคม
3. **ก่อให้เกิดตลาดผลผลิตทางการเกษตร** โดยวัตถุประสงค์ที่นำมาแปรรูปได้จากผลผลิตทางการ เกษตร เป็นการช่วยเหลือด้านการตลาด ผลผลิตการเกษตร

3.2.2. การเกิดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง

นางรำพัน เครื่องกลาง (ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง) กล่าวถึงการรวม กลุ่มในระยะเริ่มต้นว่า เกิดจากกระบวนการพัฒนาวิธีการผลิตในไร่นา มีเทคโนโลยี สมัยใหม่เข้ามา ช่วย ทำให้ระยะเวลาในการทำเกษตรสั้นลงการทำงานผลิตเสร็จเร็วขึ้น สมาชิกในหมู่บ้านมีเวลา ว่างมากขึ้น จึงหันมาสนใจสร้างงานเพื่อมีรายได้เสริม ประกอบกับมีองค์กรของภาครัฐ เข้ามาให้ ความรู้และส่งเสริมทั้งในด้านการผลิต ด้านเทคนิค ด้านทักษะ เพื่อสร้างให้เกิดการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องอย่างครบวงจร

นางรำพัน เครื่องกลาง (ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง) ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ในการเกิดกลุ่มว่า

“ประมาณปี 2538 ทางเกษตรอำเภอได้งบประมาณมา 50,000 บาท ก็มาปรึกษากันว่าจะช่วยเหลือลูกบ้านยังไงดี อยากให้เขามีรายได้เสริม เพราะว่าสินค้าเกษตรอย่างเดียวก็ไม่พอกิน ยิ่งช่วงที่ข้าวออกมาพร้อมกันเยอะ ๆ ราคาจะถูก บางปีชาวบ้านแทบไม่ได้อะไร หนี้สินเก่า ๆ ก็ไม่ได้จ่าย ไม่มีเงินใช้ก็ไปกู้มาใหม่อีก ปีไหนที่น้ำมากพริกก็ตายหมด พอขอทุนได้มากก็ลงไปสร้างโรงเรียนที่หลังสำนักงานเกษตรตำบล เพราะว่าทำเลมันดี อีกอย่างทีก็เป็นของราชการเอง ใกล้เคียง ๆ กับตลาด”

วัตถุประสงค์หลักของการรวมตัวของแม่บ้านเกษตรกรรชามสะแกแสง

1. เพื่อสร้างเสริมอาชีพและเพิ่มพูนเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิก ภายหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยว เป็นการสร้างเสริมทักษะและมีมือในการประกอบอาชีพของสมาชิกนอกเหนือไปจากการทำนา และนำความรู้ที่ได้ไปผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายให้เกิดเป็นรายได้เสริมและเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัวของสมาชิก
2. เพื่อให้เกิดร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มสมาชิก เป็นการร่วมมือช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิก เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนด้านความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น และลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น
3. ก่อให้เกิดตลาดผลผลิตทางการเกษตร โดยวัตถุประสงค์ที่นำมาแปรรูปได้จากผลผลิตทางการเกษตร ของสมาชิก ที่ทางกลุ่มเป็นการช่วยเหลือด้านการตลาด ผลผลิตการเกษตร

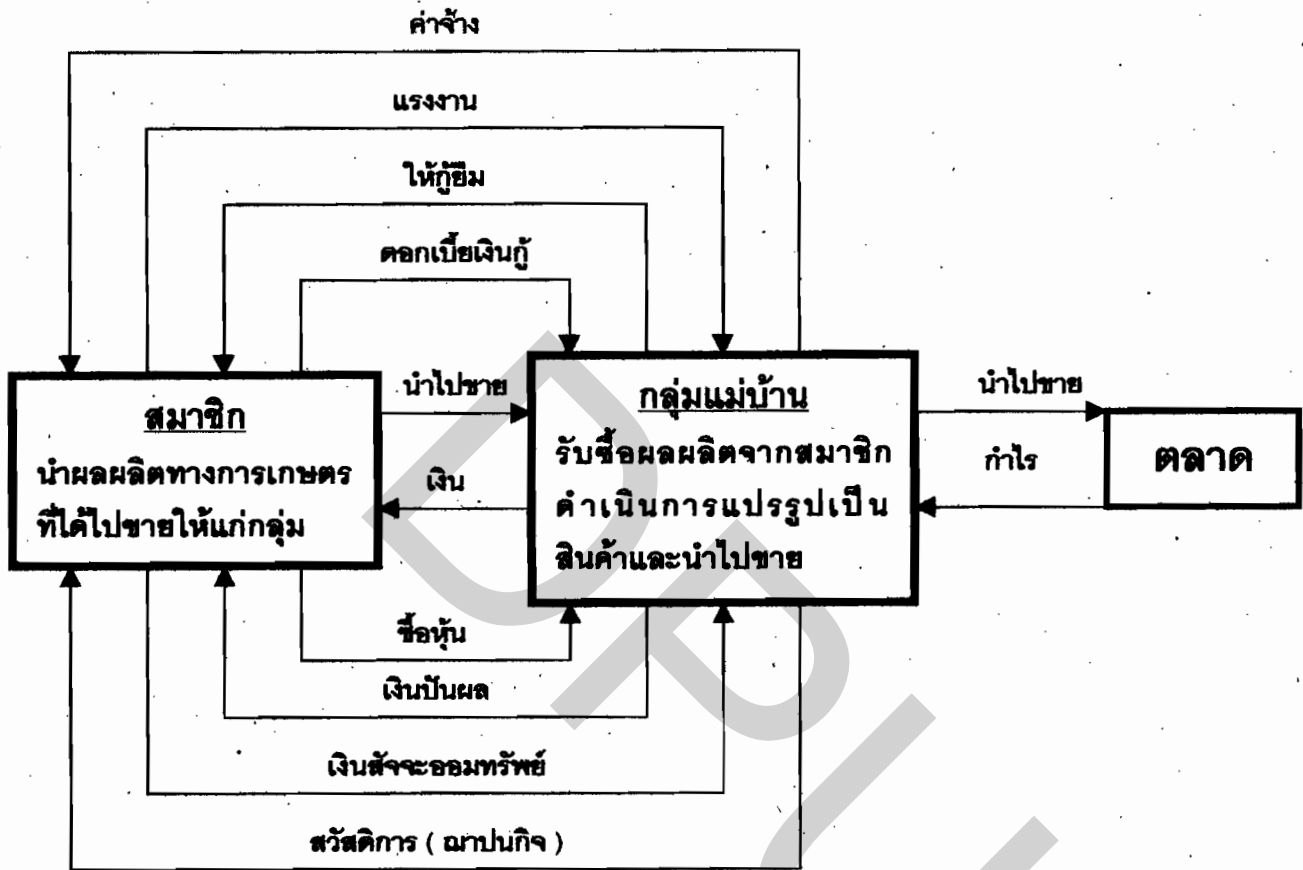
ตารางที่ 6 ข้อเหมือนและแตกต่างของกลุ่มแม่บ้านทั้ง 2 กลุ่ม

การบริหารและจัดการ	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรขามสะแกแสง
1. ความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ และผู้นำ	ในปี 2537 เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกแรกเข้า 14 คน นำโดยคุณแม่ทิม ะคมเงินค่าสมาชิกแรกเข้า 200 บาท และชายหับ ๆ ละ 10 บาท จากสมาชิกและจึงดำเนินเรื่องขอเงินไปยังกรมการพัฒนาชุมชน ได้เงินมาในการสร้างโรงเรือน 10,000 บาท	ในปี 2538 เกษตรอำเภอขามสะแกแสงต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในหมู่ที่ 1 โดยการขอเงินสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรมาสร้างโรงเรือน 20,000 และจึงจัดตั้งหัวหน้ากลุ่มเป็นคุณรำพัน และจึงเปิดรับสมาชิก แรกเข้าตอนนั้น 20 คน
2. เงินทุน	เงินทุนในการส่งเสริมสภาพคล่อง ได้จากการกู้ยืมจากธนาคารไทยพาณิชย์ อีก 30,000 บาท	ปลายปี 2539 ได้เงินทุนจากโครงการมิยาซาวามาส่งเสริมสภาพคล่องอีก 50,000 บาท
3. การผลิต	สินค้าที่ใช้ในการผลิตเป็นสินค้าตัวเดียวกัน	สินค้าที่ใช้ในการผลิตเป็นสินค้าตัวเดียวกัน
4. การดำเนินงานของกลุ่ม	กลุ่มจะรับซื้อผลิตผลทางการเกษตรจากสมาชิกและนำมาแปรรูปเพื่อยึดระยะเวลาในการเก็บรักษาโดยสมาชิกในกลุ่ม	กลุ่มจะรับซื้อผลิตผลทางการเกษตรจากสมาชิกและนำมาแปรรูปเพื่อยึดระยะเวลาในการเก็บรักษาโดยสมาชิกในกลุ่ม
5. ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก	มีการประชุมสามัญประจำปี ทุกปี	มีการประชุมสามัญประจำปี
6. การตลาด	ทางเกษตรอำเภอและกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจะประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการออกร้าน และขณะนี้มีการเข้าร่วมในห้าง The mall สาขานครราชสีมาเพื่อวางจำหน่าย	ทางเกษตรอำเภอและกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจะประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการออกร้าน
7. สถานที่ตั้ง	โรงเรือนตั้งอยู่ในที่ดินของหัวหน้ากลุ่ม ห่างจากตลาดของอำเภอไปทางทิศเหนือประมาณ 200 เมตร	โรงเรือนตั้งอยู่ในที่ดินของทางราชการคือหลังที่ว่าการเกษตรอำเภอขามสะแกแสงห่างจากตลาดไปทางทิศตะวันออกประมาณ 200 เมตร

ตารางที่ 7 สินค้าขายดี 8 อย่างของแม่บ้านขามสะแกแสงที่ผ่านขั้นตอนการแปรรูป

ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	กระบวนการแปรรูปเพิ่มมูลค่า	ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูป
1.ข้าวเหนียว	กลุ่มจะรับซื้อจากสมาชิกมาเก็บไว้ในโรงเรือน และนำมาผ่านกรรมวิธีนึ่ง ตากแห้งอบ และทอด เพื่อเพิ่มระยะเวลาในการเก็บรักษาก่อนที่จะส่งขายสู่ตลาดต่อไป	1. ข้าวแตงอนน้ามัย
2.พริกสดชนิดต่าง ๆ	กลุ่มจะรับซื้อจากสมาชิกผ่านกรรมวิธีคัดเลือก บด ปรงเครื่อง และผัดน้ำมัน เพื่อเพิ่มระยะเวลาในการเก็บรักษาก่อนที่จะส่งขายสู่ตลาดต่อไป	2. พริกเผา
3.พริกชี้หนู.	กลุ่มจะรับซื้อจากสมาชิกผ่านกรรมวิธีคัด ตากแห้งและอบฆ่าเชื้อ เพื่อเพิ่มระยะเวลาในการเก็บรักษาก่อนที่จะส่งขายสู่ตลาดต่อไป	3. พริกแห้งคุณภาพ
4.มะม่วง ขนุน ฯลฯ	กลุ่มจะรับซื้อจากสมาชิกผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อผลิตเป็นข้าวเกรียบทั้งที่ทอดและไม่ทอด	4. ข้าวเกรียบผลไม้
5.ปลาเล็ก ๆ	กลุ่มจะรับซื้อปลาขนาดเล็ก ๆ ที่สมาชิกไม่สามารถนำไปขายสู่ตลาดได้ และนำมาปรงเครื่องเก็บรักษาถึงระยะเวลาที่กำหนดจึงนำมานึ่งและขายออกสู่ตลาดต่อไป	5. ปลาบ้านอง
6.พริกชี้หนู	กลุ่มจะรับซื้อพริกชี้หนูที่ไม่ได้มาตรฐานของสมาชิก นำมาล้างและบดปรงเครื่องก่อนจะขายออกสู่ตลาด	6. พริกแกงเผ็ด
7.กระเป๋าสานจากเชือกกล้วยและเชือกปอ	กลุ่มจะเป็นผู้รับซื้อกระเป๋าที่ผ่านการจักสานแล้วเพื่อสมาชิกจะได้ไม่ต้องไปขายแก่พ่อค้าคนกลาง	7. กระเป๋าสาน
8.ถั่วลิสง	กลุ่มจะรับซื้อจากสมาชิกและนำมาแปรรูปก่อนขายออกสู่ตลาด	8. ถั่วกระจก

ภาพที่ 6 วงจรการผลิตของกลุ่มแม่บ้าน

จะเห็นได้ว่า กลุ่มและสมาชิกมีความสัมพันธ์กันในเชิงเศรษฐกิจ สมาชิกขายสินค้าให้แก่กลุ่ม กลุ่มตอบแทนมาในรูปของค่าสินค้า กลุ่มนำสินค้าไปแปรรูป สมาชิกใช้แรงงาน กลุ่มตอบแทนสมาชิกในรูปของค่าจ้าง สมาชิกซื้อหุ้น กลุ่มจะปันผลในปลายปี กำไรที่กลุ่มได้รับก็จะนำมาขยายกิจการ นอกจากนั้นสมาชิกกลุ่มจะต้องมีเงินสะสมออมทรัพย์วันละ 1 บาท ทุกวัน กลุ่มจะตอบแทนในรูปของสวัสดิการฅนปณกิจ กรณีสมาชิกขาดเงินทุนเล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถขอกู้ได้จากกลุ่มในอัตราดอกเบี้ยที่น้อยกว่านายทุนเงินกู้ กำไรที่ได้จากเงินกู้ก็จะคืนปันผลแก่สมาชิกปลายปี จะเห็นได้ว่า กลุ่มและสมาชิกมีความสัมพันธ์ในทางที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์กันในเชิงบวกและผลประโยชน์ก็ตกอยู่ภายในชุมชนทั้งสิ้น

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาจะแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. 4.1. สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ที่ประกอบธุรกิจชุมชน
2. 4.2. สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่ม
- 4.3. มูลเหตุของการเข้าร่วมกลุ่มและประโยชน์ที่สมาชิกได้รับและทัศนคติที่มีต่อกลุ่มของสมาชิกภายหลังจากการเข้าร่วมกลุ่ม

4.1. ข้อมูลส่วนตัวของสมาชิก ได้แก่ อายุ , ระดับการศึกษา , สถานภาพ , อาชีพ สามี , ขนาดของครอบครัว , บุตรหลานในอุปการะ , การถือครองที่ดิน

อายุ

ผลจากการศึกษาในด้านการกระจายของอายุ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 32 อยู่ใน ช่วง 50 – 59 ปี รองลงมาร้อยละ 28 อายุจะอยู่ในช่วง 40 – 49 ปี

และเมื่อพิจารณาแยกเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง พบว่า สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 32 มีช่วงอายุอยู่ที่ 40 – 49 ปี รองลงมาคือร้อยละ 24 อยู่ในช่วง 50 – 59 ปี ในส่วนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 40 มีช่วงอายุที่ 50 – 59 ปี และรองลงมาคือร้อยละ 24 อยู่ในช่วงอายุ 40 – 49 ปี (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงอายุ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	กลุ่มสตรีแม่บ้านชาวมะแกแสง	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสง	
ต่ำกว่า 30 ปี	4 (16)	3 (12)	7 (14)
30 - 39 ปี	4 (16)	4 (16)	8 (16)
40 - 49 ปี	8 (32)	6 (24)	14 (28)
50 - 59 ปี	6 (24)	10 (40)	16 (32)
60 - 69 ปี	3 (12)	1 (4)	4 (8)
70 ปีขึ้นไป	-	1 (4)	1 (2)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ผลการศึกษาในด้านอายุเฉลี่ย พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านอายุโดยเฉลี่ย 44 ปี โดยกลุ่มสตรีแม่บ้านชาวมะแกแสงมีอายุโดยเฉลี่ยที่ 44 ปี ซึ่งเท่ากับ ในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสงคือ 45 ปี ซึ่งเมื่อพิจารณาพบว่า ในกลุ่มสตรีแม่บ้านชาวมะแกแสงมีช่วงอายุสมาชิกที่ต่ำสุดคือ 21 ปี และสูงสุด 69 ปี ในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสงมีสมาชิกที่มีอายุต่ำสุดคือ 19 ปี และอายุสูงสุดคือ 71 ปี (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	อายุต่ำสุด	อายุสูงสุด	อายุเฉลี่ย
สตรีแม่บ้านชาวมะแกแสง	21	68	44
แม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสง	19	71	45
รวมสมาชิกทั้งสองกลุ่ม	20	69	44

ระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็นระดับต่างๆ คือ ไม่เคยศึกษา , ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 , ประถมศึกษาปีที่ 4 , ประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 , มัธยมศึกษาตอนต้น , มัธยมศึกษาตอนปลาย , อนุปริญญา และสูงกว่า

ผลจากการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 44 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือร้อยละ 34 มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อแยกพิจารณาพบว่า สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 48 มีระดับการศึกษาที่ประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 28 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 กรณีสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 40 เท่ากันมีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาคือร้อยละ 12 อยู่ที่ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับการศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง	
ไม่เคยศึกษา	1 (4)	1 (4)	2 (4)
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	7 (28)	10 (40)	17 (34)
ประถมศึกษาปีที่ 4	12 (48)	10 (40)	22 (44)
ประถมศึกษาปีที่ 5 - 7	5 (20)	3 (12)	8 (16)
มัธยมศึกษาตอนต้น	-	1 (4)	1 (2)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-	-
อนุปริญญา / สูงกว่า	-	-	-
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

สถานภาพการสมรส

การพิจารณาสถานภาพการสมรสของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ โสด , สมรส , ม่าย / หย่า และแยกกันอยู่

ผลจากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 74 อยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 16 อยู่ในสถานภาพแยกกันอยู่ โดยแยกพิจารณาในกลุ่มสตรีแม่บ้านชาวสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 72 อยู่ในสภาพสมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 20 แยกกันอยู่ และเมื่อพิจารณาสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 76 อยู่ในสภาพสมรสแล้ว และรองลงมาร้อยละ 12 เท่ากันสองกลุ่มตัวอย่างคือ ม่าย / หย่า และแยกกันอยู่ (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านชาวสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรชาวสะแกแสง	
โสด			
สมรส	18 (72)	19 (76)	37 (74)
ม่าย / หย่า	2 (8)	3 (12)	5 (10)
แยกกันอยู่	5 (20)	3 (12)	8 (16)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

อาชีพของสามี

การพิจารณาอาชีพของสามี จะเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงที่มาของรายได้อื่นของสมาชิกกลุ่มสตรี
แม่บ้านขามสะแกแสงและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง

ผลจากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 90 มีสามีประกอบอาชีพทำนา
ทำสวน ทำไร่ รองลงมาคือร้อยละ 8 ประกอบอาชีพ รับจ้าง และเมื่อพิจารณาแยกระหว่างกลุ่ม
สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84 มีสามีประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่
รองลงมาร้อยละ 16 ประกอบอาชีพ รับจ้าง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ
96 มีสามีประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ รองลงมาร้อยละ 4 มีสามีประกอบอาชีพรับราชการ
(ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพของสามี

อาชีพของสามี	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขาม สะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรม สะแกแสง	
รับราชการ	-	1 (4)	1 (2)
พนักงานของรัฐ	-	-	-
รับจ้าง	4 (16)	-	4 (8)
ประกอบอาชีพส่วนตัว	-	-	-
ทำนา ทำสวน ทำไร่	21 (84)	24 (96)	45 (90)
อื่นๆ	-	-	-
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือร้อยละ

ขนาดของครอบครัว

การพิจารณาขนาดของครอบครัว จะเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว ในที่นี้จะพิจารณาแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1-3 คน , 4-6 คน , 7-9 คน และตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป

ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 42 เท่ากันถึงสองกลุ่มตัวอย่าง คือ มีขนาดครอบครัว 4-6 คน และ 7-9 คน รองลงมาคือร้อยละ 10 มีขนาดครอบครัว 1-3 คน เมื่อพิจารณาแยกเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 40 มีขนาดครอบครัว 7-9 คน รองลงมาร้อยละ 36 มีขนาดครอบครัว 4-6 คน ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 48 มีขนาดครอบครัว 4-6 คน รองลงมาร้อยละ 44 มีขนาดครอบครัว 7-9 คน (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามขนาดของครอบครัวสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

ขนาดของครอบครัว	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรมสะแกแสง	
1-3	3 (12)	2 (8)	5 (10)
4-6	9 (36)	12 (48)	21 (42)
7-9	10 (40)	11 (44)	21 (42)
10 คนขึ้นไป	3 (12)	-	3 (6)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บคือค่าร้อยละ

จำนวนบุตรหลานที่อยู่ในอุปการะในปัจจุบัน

การพิจารณาจำนวนบุตรหลานที่ยังต้องเลี้ยงดูในปัจจุบัน จะเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว ตลอดจนภาวะการเลี้ยงดูบุตรหลานของสตรีในที่นี้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ ไม่มี, 1-2 คน, 3-4 คน, 5 คนขึ้นไป

ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 42 มีบุตรหลานที่ต้องเลี้ยงดูอยู่ในช่วง 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 40 มีบุตรหลานอยู่ในความดูแล 1-2 คน เมื่อแยกพิจารณาเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 48 มีบุตรหลานอยู่ในความดูแล 3-4 คน รองลงมาคือร้อยละ 40 มีบุตรหลานอยู่ในความดูแลร้อยละ 1-2 คน ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 40 มีบุตรหลานอยู่ในความดูแล ในช่วง 1-2 คน รองลงมาร้อยละ 36 มีบุตรหลานที่จะต้องดูแลอยู่ในช่วง 3-4 คน (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนบุตรหลานที่ต้องเลี้ยงดู

บุตรหลานในความดูแล	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	
ไม่มี	2 (8)	4 (16)	6 (12)
1 - 2 คน	10 (40)	10 (40)	20 (40)
3 - 4 คน	12 (48)	9 (36)	21 (42)
5 คนขึ้นไป	1 (4)	2 (8)	3 (6)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขที่อยู่ในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ขนาดของการครอบครองที่ดิน

ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญต่อการผลิตทางการเกษตร จากการสำรวจกลุ่มสมาชิกตัวอย่างทั้งหมดพบว่า มีการครอบครองที่ดินคิดเป็นพื้นที่ 589 ไร่

โดยมีอัตราการใช้ที่ดินมากที่สุด คือ เฉลี่ยครอบครองที่นาครัวเรือนละ 5.9 ไร่ รองลงมาคือ ครอบครองพื้นที่สวน เฉลี่ยครอบครองละ 2.73 ไร่ และสมาชิกมีการถือครองพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ยครอบครองละ 1.15 ไร่ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 การใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

ที่ดินเฉลี่ยต่อครัวเรือน	กลุ่มตัวอย่าง
ที่บ้าน	1.15
ที่นา	5.9
ที่ไร่	2
ที่สวน	2.73
รวม	11.78

ขนาดของการถือครองที่ดิน

สำหรับขนาดของการถือครองที่ดินจะพิจารณาแบ่งเป็น 6 ขนาดการถือครองคือ ต่ำกว่า 1 ไร่ , ระหว่าง 1 – 4 ไร่ , ระหว่าง 5 – 8 ไร่ , ระหว่าง 9 – 12 ไร่ , ระหว่าง 13 – 16 ไร่ และมากกว่า 17 ไร่

พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จำนวนร้อยละ 44 มีขนาดการถือครองที่ดินระหว่าง 9 – 12 ไร่ รองลงมาร้อยละ 28 มีขนาดการถือครองที่ดินระหว่าง 5 – 8 ไร่ เมื่อแยกพิจารณาจะเห็นว่า สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 48 มีขนาดการถือครองที่ดิน 9 – 12 ไร่ และร้อยละ 32 มีขนาดการถือครอง 5 - 8 ไร่ ในส่วนของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 40 มีขนาดถือครองระหว่าง 9 – 12 ไร่ และรองลงมาคือร้อยละ 24 มีขนาดการถือครอง 5 – 8 ไร่ และอัตราเฉลี่ยการถือครองที่ดินเฉลี่ยครอบครัวละ 11.78 ไร่ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามขนาดการถือครองที่ดินของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

ขนาดที่ดินที่ถือครอง	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	
ต่ำกว่า 1 ไร่	-	-	-
ระหว่าง 1 – 4 ไร่	3 (12)	1 (4)	4 (8)
ระหว่าง 5 – 8 ไร่	8 (32)	6 (24)	14 (28)
ระหว่าง 9 – 12 ไร่	12 (48)	10 (40)	22 (44)
ระหว่าง 13 – 16 ไร่	1 (4)	4 (16)	5 (10)
มากกว่า 17 ไร่	1 (4)	4 (16)	5 (10)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ลักษณะการถือครอง

การถือครองที่ดินของกลุ่มแม่บ้านตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 589 ไร่ พบว่า สมาชิกมีอาชีพทำการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยทำในรูปแบบการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และการถือครองที่ดินเพื่อประกอบอาชีพดังกล่าว ได้แบ่งลักษณะการถือครองเป็น 4 ลักษณะคือ มีที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด , มีที่ดินเป็นของตนเองบางส่วน , ที่ดินเช่าผู้อื่นทั้งหมด และการถือครองที่ดินโดยวิธีอื่น

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง โดยเฉลี่ยมีที่ดินถือครองครัวเรือนละ 9.4 ไร่ รองลงมาคือการถือครองโดยวิธีอื่น ในอัตราเฉลี่ยครอบครัวละ 0.94 ไร่ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 การใช้ที่ดินของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

ลักษณะการถือครองที่ดิน	จำนวนพื้นที่ (ไร่)	เฉลี่ยต่อครัวเรือน
เป็นที่ดินของตนเองทั้งหมด	470	9.4
เป็นที่ดินของตนเองบางส่วน	32	0.64
เป็นที่ดินเช่าผู้อื่นทั้งหมด	40	0.8
ถือครองโดยวิธีอื่น	47	0.94
รวม	589	11.78

4.2. สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

รายได้สุทธิของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก่อนเข้าร่วมกลุ่มต่อปี

การพิจารณาระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างจะแบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ ต่ำกว่า 10,000 บาท , 10,000 – 50,001 บาท , 50,001 – 100,000 บาท , 100,001 – 150,000 บาท , 150,001 – 200,000 บาท และมากกว่า 200,000 บาท

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 74 มีรายได้สุทธิก่อนการเข้าร่วมกลุ่มอยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท / ปี รองลงมาคือร้อยละ 12 มีรายได้สุทธิก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม อยู่ในช่วง 100,001 – 150,000 บาท / ปี หากแยกพิจารณาเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านชาวมตะกนแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 84 มีรายได้ก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม อยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท / ปี และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวมตะกนแสง ส่วนใหญ่มีรายได้ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มร้อยละ 64 อยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท / ปี รองลงมาร้อยละ 16 มีรายได้อยู่ในช่วง 100,001 – 150,000 บาท / ปี เช่นกัน (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

รายได้ก่อนเข้าร่วมกลุ่ม ต่อปี (บาท)	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านชาวม ตะกนแสง	แม่บ้านเกษตรกรชาวม ตะกนแสง	
ต่ำกว่า 10,000	-	-	-
10,000 – 50,001	1 (4)	3 (12)	4 (8)
50,001 – 100,000	21 (84)	16 (64)	37 (74)
100,001 – 150,000	2 (8)	4 (16)	6 (12)
150,001 – 200,000	1 (4)	2 (8)	3 (6)
มากกว่า 200,000	-	-	-
รวม	25	100	50

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

รายได้สุทธิของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านหลังการเข้าร่วมกลุ่มต่อปี

การพิจารณารายได้ของกลุ่มตัวอย่างจะแบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ ต่ำกว่า 10,000 , 10,000 – 50,000 บาท , 50,001 – 100,000 บาท , 100,001 – 150,000 บาท , 150,001 – 200,000 บาท และมากกว่า 200,000 บาท

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มีรายได้สุทธิหลังการเข้าร่วมกลุ่มอยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท / ปี รองลงมาคือร้อยละ 16 รายได้สุทธิหลังการเข้าร่วมกลุ่ม อยู่ในช่วง 100,001 – 150,001 บาท / ปี หากแยกพิจารณาเป็นกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 72 มีรายได้หลังการเข้าร่วมกลุ่ม อยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท / ปี รองลงมาร้อยละ 20 มีรายได้ในช่วง 100,001 – 150,001 บาท / ปี ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ส่วนใหญ่มีรายได้หลังการเข้าร่วมกลุ่มร้อยละ 68 อยู่ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท / ปี รองลงมาคือร้อยละ 12 เท่ากัน มีรายได้ในช่วง 10,000 – 15,000 บาท และ 100,001 – 150,000 บาท เช่นกัน (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้หลังการเข้าร่วมกลุ่ม

รายได้หลังการเข้าร่วม กลุ่มต่อปี (บาท)	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขาม สะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรม สะแกแสง	
ต่ำกว่า 10,000	-	-	-
10,001 – 50,000	-	3 (12)	3 (6)
50,001 – 100,000	18 (72)	17 (68)	35 (70)
100,001 – 150,000	5 (20)	3 (12)	8 (16)
150,001 – 200,000	2 (8)	2 (6)	4 (8)
มากกว่า 200,000	-	-	-
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ความคิดเห็นเรื่องภาวะค่าครองชีพของครอบครัวก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะค่าครองชีพของครอบครัว ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มที่ผ่านมา โดยสอบถามความคิดเห็นว่า ภาวะค่าครองชีพของครอบครัวเป็นอย่างไร ใน 4 ลักษณะ คือ บ่อยครั้งไม่พอกินพอใช้ , นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ , พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ , พอกินพอใช้และมีเหลือเก็บ

ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 34 มีค่าครองชีพอยู่ในเกณฑ์พอกินพอใช้แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ รองลงมาคือร้อยละ 28 อยู่ในเกณฑ์ นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ แต่เมื่อแยกพิจารณา กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 32 อยู่ในเกณฑ์ พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ รองลงมาคือร้อยละ 28 อยู่ในเกณฑ์ นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 36 อยู่ในเกณฑ์ พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ รองลงมาคือร้อยละ 28 อยู่ในเกณฑ์ นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามภาวะค่าครองชีพในช่วงก่อนเข้าร่วมกลุ่ม

ภาวะค่าครองชีพ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง	
บ่อยครั้งไม่พอกินพอใช้	6 (24)	5 (20)	11 (22)
นานๆ ครั้งไม่พอกินพอใช้	7 (28)	7 (28)	14 (28)
พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ	8 (32)	9 (36)	17 (34)
พอกินพอใช้และมีเหลือเก็บ	4 (16)	4 (16)	8 (16)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ความคิดเห็นเรื่องภาวะค่าครองชีพของครอบครัวหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะค่าครองชีพของครอบครัว หลังการเข้าร่วมกลุ่มที่ผ่านมา โดยสอบถามความคิดเห็นว่า ภาวะค่าครองชีพของครอบครัวเป็นอย่างไร ใน 4 ลักษณะ คือ บ่อยครั้งไม่พอกินพอใช้ , นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ , พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ , พอกินพอใช้และมีเหลือเก็บ

ผลจากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 44 มีค่าครองชีพอยู่ในเกณฑ์พอกินพอใช้และเหลือเก็บ รองลงมาคือร้อยละ 24 อยู่ในเกณฑ์ พอกินพอใช้แต่ไม่มีเก็บ แต่เมื่อแยกพิจารณา กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 อยู่ในเกณฑ์ พอกินพอใช้และเหลือเก็บ รองลงมาคือร้อยละ 12 อยู่ในเกณฑ์ นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 40 อยู่ในเกณฑ์ พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ รองลงมาคือร้อยละ 32 อยู่ในเกณฑ์ นานๆ ครั้งที่ไม่พอกินพอใช้ (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 จำนวนและค่าร้อยละของตัวอย่างจำแนกตามภาวะค่าครองชีพในช่วงหลังเข้าร่วมกลุ่ม

ภาวะค่าครองชีพ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรมสะแกแสง	
บ่อยครั้งไม่พอกินพอใช้	-	2 (8)	2 (4)
นานๆ ครั้งไม่พอกินพอใช้	3 (12)	8 (32)	11 (22)
พอกินพอใช้แต่ไม่มีเหลือเก็บ	2 (6)	10 (40)	12 (24)
พอกินพอใช้และมีเหลือเก็บ	20 (80)	2 (8)	22 (44)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

รายได้จากการทำการเกษตร

จากการศึกษา พบว่า พืชหลักที่สมาชิกปลูกได้แก่ ข้าว , ปอ และพริก จากข้อมูลพบว่า สมาชิกกลุ่มตัวอย่างใช้พื้นที่ในการปลูกข้าวมากที่สุด โดยเฉลี่ยปลูกข้าว ครัวเรือนละ 6 ไร่ รองลงมา สมาชิกใช้พื้นที่ในการปลูกปอ เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.51 ไร่ และใช้พื้นที่ในการปลูกพริกน้อยที่สุดคือ เฉลี่ยครัวเรือนละ 2.12 ไร่ (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 จำนวนพื้นที่โดยเฉลี่ยที่สมาชิกใช้ในการทำการเกษตร

ชนิดของพืช	กลุ่มสมาชิกตัวอย่าง	
	พื้นที่ (ไร่)	เฉลี่ย (ต่อครัวเรือน)
ข้าว	296	6.0
พริก	108	2.12
ปอ	128	2.51
อื่นๆ	-	-
รวม	532	10.64

รายได้จากการปลูกพืช

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มตัวอย่างมีรายได้จากการปลูกข้าวคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับพืชชนิดอื่น คือ สมาชิกมีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ยต่อครัวเรือน ครัวเรือนละ 53,949 บาท / ปี รองลงมาคือรายได้จากการขายปอ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 23,226 บาท / ปี โดยมีรายได้จากการปลูกพริกน้อยที่สุดคือ 19,614 บาท / ปี รวมรายได้จากการปลูกพืชเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 96,789 บาท / ปี (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 รายได้จากการปลูกพืช

ชนิดของพืช	กลุ่มตัวอย่าง	
	ปริมาณ (บาท)	เฉลี่ยต่อครัวเรือน
ข้าว	2,697,450	53,949
พริก	980,700	19,614
ปอ	1,161,300	23,226
อื่น ๆ	-	-
รวม	4,839,450	96,789

รายได้จากการเลี้ยงสัตว์

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สมาชิกกลุ่มตัวอย่างมีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิด ทั้งเลี้ยงไว้เพื่อขายและเลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ ได้แก่ โค , กระบือ , สุกร , เป็ด , ไก่เนื้อ , ไก่ไข่ และไก่พันธุ์พื้นเมือง และจากการสำรวจจำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด เฉลี่ยถึงครัวเรือนละ 9 ตัว รองลงมาคือ เลี้ยงไก่เนื้อ เฉลี่ยครัวเรือนละ 8 ตัว และพบว่า สมาชิกกลุ่มตัวอย่างเลี้ยง กระบือ น้อยที่สุด คือ เฉลี่ยครัวเรือนละ 0.42 (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 การเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง

ชนิดของสัตว์เลี้ยง	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวน (ตัว)	เฉลี่ย (ต่อครัวเรือน)
โค	78	1.56
กระบือ	21	0.42
สุกร	450	9
เป็ด	90	1.8
ไก่เนื้อ	400	8
ไก่ไข่	65	1.3
ไก่พันธุ์พื้นเมือง	250	5
รวม	1,354	27.08

จากการศึกษา การเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่าย พบว่า สมาชิกมีรายได้จากการเลี้ยงสุกรมากที่สุด คิดโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 21,600 บาท / ปี รองลงมาคือ รายได้จากการเลี้ยงโค คิดโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 14,040 บาท / ปี และพบว่า มีรายได้จากการเลี้ยงเป็ดน้อยที่สุด คือ เฉลี่ยครัวเรือนละ 288 บาท / ปี และรายได้เฉลี่ยของสมาชิกตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการเลี้ยงสัตว์เท่ากับ 42,193 บาท / ปี (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25 รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง

ชนิดของสัตว์เลี้ยง	กลุ่มตัวอย่าง	
	มูลค่า (บาท / ปี)	เฉลี่ย / ครัวเรือน
โค	702,000	14,040
กระบือ	158,000	3,160
สุกร	1,080,000	21,600
เป็ด	14,400	288
ไก่เนื้อ	96,000	1,920
ไก่ไข่	29,250	585
ไก่พันธุ์พื้นเมือง	30,000	600
รวม	2,109,650	42,193

รายได้อื่น ๆ

นอกจากรายได้ที่ได้จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ของสมาชิกกลุ่มตัวอย่างแล้ว จากการศึกษ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ในรอบปีที่ผ่านมา มีรายได้อื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่น รายได้จาก การรับจ้าง รายได้จากเงินเดือนประจำ เป็นต้น จากการศึกษ พบว่า รายได้ที่มาจากการรับจ้างใน ภาคเกษตรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือเท่ากับ 5,184 บาท / ปี รองลงมาคือ รายได้จากหัตถกรรมในครัว เรือน คิดเป็นรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 3,000 บาท / ปี รายได้จากเงินเดือนประจำมีมูลค่าน้อยที่สุด เฉลี่ยเดือนละ 1,080 บาท / ปี รวมรายได้อื่น ๆ ที่สมาชิกได้รับเฉลี่ยทั้งสิ้น 9,264 บาท / ปี (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26 แหล่งที่มาของรายได้อื่น ๆ โดยเฉลี่ย

ประเภทของรายได้	กลุ่มตัวอย่าง	
	มูลค่า (บาท)	เฉลี่ย / ครัวเรือน
รับจ้าง (ภาคเกษตร)	259,200	5,184
รับจ้าง (ภาคอุตสาหกรรม)	-	-
หัตถกรรมในครัวเรือน	150,000	3,000
ค้าขาย	-	-
เงินเดือนประจำ	54,000	1,080
บุตรหลายส่งเงินมาให้	-	-
อื่น ๆ	-	-
รวม	463,200	9,264

ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืช

จากการศึกษาทางด้านค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนของการปลูกพืช พบว่า ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชมีหลายอย่าง เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์พืช ค่าเตรียมดิน ค่าจ้างเก็บเกี่ยว ค่าขนส่ง เป็นต้น และจากการศึกษาค่าใช้จ่ายในการปลูกพืช ทั้ง 3 ชนิด ปรากฏว่าค่าใช้จ่ายสูงสุดคือ ค่าใช้จ่ายในการปลูกข้าว โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 23,889 บาท / ปี รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการปลูกพริก เฉลี่ยค่าใช้จ่ายครัวเรือนละ 8,900 บาท / ปี สำหรับ ค่าใช้จ่ายรวมเฉลี่ย การปลูกพืชของสมาชิกตัวอย่างทั้งหมด เท่ากับ 34,764 บาท / ปี (ตารางที่ 27)

ตารางที่ 27 ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

ชนิดของพืช	กลุ่มตัวอย่าง	
	ปริมาณ (บาท)	เฉลี่ย / ครัวเรือน
ข้าว	1,194,456	23,889
พริก	404,500	8,900
ปอ	98,740	1,975
อื่น ๆ	-	-
รวม	1,697,696	34,764

ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์

ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่ายารักษาโรค ค่าผสมเทียม ค่าน้ำค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าขนส่งและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จากการศึกษา พบว่า สัตว์เลี้ยงที่สำรวจมา ทั้ง 7 ชนิด มีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสุกรจะมีต้นทุนสูงที่สุด คือมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคร้วเรือนเท่ากับ 18,000 บาท / ปี รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงไก่เนื้อ เฉลี่ยคร้วเรือนละ 196 บาท / ปี สำหรับค่าใช้จ่ายโดยรวมเฉลี่ยของคร้วเรือน ตัวอย่างทั้งหมด จากการเลี้ยงสัตว์เท่ากับ 18,728 บาท / ปี (ตารางที่ 28)

ตารางที่ 28 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์

ชนิดของสัตว์	กลุ่มตัวอย่าง	
	มูลค่า (บาท)	เฉลี่ย / คร้วเรือน
โค	9,750	195
กระบือ	2,625	53
สุกร	900,000	18,000
เป็ด	2,000	40
ไก่เนื้อ	9,800	196
ไก่ไข่	9,250	185
ไก่พื้นเมือง	3,000	60
รวม	936,425	18,728

ค่าใช้จ่ายอื่น

นอกจากค่าใช้จ่ายในด้านการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แล้ว จากการศึกษาข้อมูล พบว่า สมาชิกตัวอย่าง มีค่าใช้จ่าย ในชีวิตประจำวันอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่น ค่าอาหาร , ค่าเครื่องนุ่งห่ม , ค่ารักษาพยาบาล , ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย , ค่าน้ำค่าไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหล่านี้จากข้อมูล ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่สูงที่สุดคือ ค่าอาหาร โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนใช้จ่ายเป็นค่าอาหารเท่ากับ 21,600 บาท / ปี รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายในการซื้อเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม โดยเฉลี่ยสมาชิกใช้จ่ายในค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเท่ากับ 18,000 บาท / ปี โดยสรุป สมาชิกตัวอย่างทั้งหมดจากการสำรวจข้อมูลมีค่าใช้จ่ายนอกจากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เฉลี่ยเท่ากับ 97,030 บาท / ปี (ตารางที่ 29)

ตารางที่ 29 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของสมาชิก

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง	
	มูลค่า (บาท)	เฉลี่ย / ครัวเรือน
ค่าอาหาร	1,080,000	21,600
ค่าเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม	900,000	18,000
ค่ารักษาพยาบาล	540,000	10,800
ค่าเล่าเรียนบุตร	90,000	1,800
ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย	660,000	13,200
ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค	540,000	10,800
ค่าน้ำ - ค่าไฟฟ้า	48,000	960
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	300,000	6,000
ค่าทำบุญบริจาค	3,500	70
อื่น ๆ	690,000	13,800
รวม	4,857,500	97,030

เปรียบเทียบรายได้และค่าใช้จ่าย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น รายได้ของกลุ่มสมาชิกตัวอย่าง ประกอบด้วย รายได้จาก การปลูกพืช รายได้จากการเลี้ยงสัตว์และรายได้อื่น ๆ และค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนประกอบด้วย ค่าใช้ จ่ายในการปลูกพืช ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า รายได้ เฉลี่ย จากการปลูกพืช สูงกว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ 62,025 บาท / ปี และการเลี้ยงสัตว์มีรายได้เฉลี่ยสูง กว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ 23,465 บาท / ปี แต่เมื่อเปรียบเทียบขูดรายได้อื่น ๆ กับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ปรากฏว่ายอดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สูงกว่ายอดรายได้อื่น ๆ เฉลี่ยเป็นเงิน 87,766 บาท / ปี และเมื่อเปรียบเทียบ ยอดเฉลี่ยของรายได้ทั้งหมดกับค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ปรากฏว่า รายได้เฉลี่ยรวม ต่ำ กว่า รายจ่ายเฉลี่ยรวม อยู่เท่ากับ 2,276 บาท (ตารางที่ 30)

ตารางที่ 30 รายได้และรายจ่ายเปรียบเทียบ

รายการ	กลุ่มตัวอย่าง		
	รายได้เฉลี่ย	รายจ่ายเฉลี่ย	รายได้สุทธิ
การปลูกพืช	96,789	34,764	62,025
การเลี้ยงสัตว์	42,193	18,728	23,465
อื่น ๆ	9,264	97,030	-87,766
รวม	148,246	150,522	-2,276

ภาระหนี้สิน

จากรายได้สุทธิของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีรายได้ เท่ากับ 148,246 บาท / ปี อันเป็นอัตราที่ค่อนข้างต่ำ นอกจากนั้นหากพิจารณารายได้สุทธิแล้ว จะเห็นได้ว่า รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องไปหาแหล่งเงินทุนหรือแหล่งเงินกู้ จากสถานที่ต่าง ๆ ตามแต่จะหาได้ และจากการศึกษาลักษณะการหาแหล่งเงินกู้ พบว่า ได้มีการกู้เงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มากที่สุด สมาชิกกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เฉลี่ยครัวเรือนละ 4,500 บาท รองลงมาคือ การกู้ยืมเงินจากนายทุนเงินกู้ 3,100 บาท (ตารางที่ 31)

ตารางที่ 31 ภาระหนี้สินของสมาชิกคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

แหล่งเงินกู้	มูลค่า		มูลค่ารวม
	สตรีแม่บ้าน ขามสะแกแสง	แม่บ้าน เกษตรกรขาม สะแกแสง	
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	2,400	2,100	4,500
สหกรณ์	800	1,100	1,900
นายทุนเงินกู้	1,400	1,700	3,100
ธนาคารพาณิชย์	-	-	-
รวม	4,600	4,900	9,500

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

จากการศึกษาในเรื่องวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42 ต้องการนำเงินไปจัดการซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตร รองลงมาร้อยละ 20 ต้องการนำเงินไปเพื่อพักชำระหนี้ รายอื่น ๆ เช่น ต้องการนำเงินไปชำระหนี้เดิม (ตารางที่ 32)

ตารางที่ 32 ร้อยละของสาเหตุของการกู้ยืม

วัตถุประสงค์	สตรีแม่บ้านชาวมะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกร ชาวมะแกแสง	รวม
ซื้ออุปกรณ์การเกษตร	10	11	21 (42)
ซื้อยาปราบศัตรูพืช	-	1	1 (2)
ซื้อเมล็ดพันธุ์พืช	1	1	2 (4)
ซื้อปุ๋ยเคมี	1	-	1 (2)
ซื้อที่ดิน	-	-	-
พักชำระหนี้รายอื่น	4	6	10 (20)
ค่าการศึกษาบุตร	1	-	1 (2)
จ่ายค่ารักษาพยาบาล	4	1	5 (10)
ค่าใช้จ่ายทั่วไป	3	5	8 (16)
อื่น ๆ	1	-	1 (2)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

เปรียบเทียบภาวะการอ้อมก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

การอ้อมก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

การสอบถามถึงการอ้อมก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม แยกพิจารณาเป็น มีการอ้อม และไม่มีการอ้อม โดยการอ้อมจะหมายถึง การอ้อมในรูปเงินฝากธนาคาร , หุ่น หรือ พันธบัตร และเงินให้กู้ยืม

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีเพียงร้อยละ 20 ที่มีการอ้อม เมื่อแยกพิจารณา กลุ่มสตรีแม่บ้านชาวมะแกแสง ที่มีการอ้อมมีเพียงร้อยละ 16 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสงมีร้อยละ 24 (ตารางที่ 33)

ตารางที่ 33 จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำแนกตามการอ้อมก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

ภาวะการอ้อม	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านชาวมะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสง	
ไม่มีการอ้อม	21 (84)	19 (76)	40 (80)
มีการอ้อม	4 (16)	6 (24)	10 (20)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

การออมหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

การสอบถามถึงการออมหลังการเข้าร่วมกลุ่ม แยกพิจารณาเป็น มีการออม และไม่มีการออม โดยการออมจะหมายถึง การออมในรูปเงินฝากธนาคาร , หุ้น หรือ พันธบัตร และเงินให้กู้ยืม

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านร้อยละ 100 ที่มีการออม เมื่อแยกพิจารณา กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ที่มีการออมร้อยละ 100 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรขามสะแกแสงมีการออมร้อยละ 100 (ตารางที่ 34)

ตารางที่ 34 จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำแนกตามการออมหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

ภาวะการออม	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรขามสะแกแสง	
ไม่มีการออม	-	-	-
มีการออม	25 (100)	25 (100)	50 (100)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ภาวะหนี้สินหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

การสอบถามถึงภาวะหนี้สินของสมาชิกภายหลังจากการเข้าร่วมกลุ่ม จะแสดงให้เห็นว่า ภายหลังจากที่สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มแล้ว สามารถทำให้สมาชิกมีภาระหนี้สินลดลงหรือไม่อย่างไร ในที่นี้ แบ่งเป็นหนี้สิน 5 แห่ง ดังนี้ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ , สหกรณ์ , นายทุนเงินกู้ , กลุ่มแม่บ้าน และ อื่น ๆ

และจากการศึกษาลักษณะการหาแหล่งเงินกู้ พบว่า หลังจากที่สมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่มแล้ว ได้มีการกู้เงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพและค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยแต่เดิมกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มากที่สุด แต่หลังจากสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มแล้ว มีแหล่งเงินกู้เพิ่ม คือ กู้จากกลุ่มแม่บ้าน และสัดส่วนของการกู้เงิน คิดเฉลี่ยต่อครัวเรือนก็ลดลง 4,350 บาทต่อครัวเรือน(ตารางที่ 35)

ตารางที่ 35 ภาวะหนี้สินของสมาชิกคิดเฉลี่ยต่อครัวเรือน

แหล่งเงินกู้	มูลค่า		รวม
	สตรีแม่บ้าน ข้ามสะแกแสง	แม่บ้าน เกษตรกรรชาม สะแกแสง	
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	700	600	1,300
สหกรณ์	900	1,100	2,000
นายทุนเงินกู้	250	400	650
กลุ่มแม่บ้าน	750	450	1,200
ธนาคารพาณิชย์	-	-	-
รวม	2,600	2,100	5,150

เปรียบเทียบอัตราหนี้สินค้างชำระของสมาชิกแม่บ้านก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

อัตราหนี้สินค้างชำระของสมาชิกแม่บ้านก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

การพิจารณาถึงอัตราหนี้สินค้างชำระของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน แยกพิจารณา 5 ระดับ คือ ไม่มีหนี้สินค้างชำระ , ต่ำกว่า 10,000 บาท , 10,000 – 50,000 บาท , 50,001 – 100,000 บาท และ มากกว่า 100,000 บาท

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 82 มีอัตราหนี้สินค้างชำระอยู่ในระดับต่ำกว่า 10,000 บาท และรองลงมาร้อยละ 14 มีอัตราหนี้สินค้างชำระอยู่ในระดับ 10,000 – 50,000 บาท (ตารางที่ 36)

ตารางที่ 36 จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกแม่บ้านแยกตามอัตราหนี้สินค้างชำระก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

อัตราหนี้สินค้างชำระ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้าน ชามสะแกแสง	แม่บ้าน เกษตรกรชาม สะแกแสง	
ไม่มีหนี้สินค้างชำระ	-	-	-
ต่ำกว่า 10,000 บาท	20 (80)	21 (84)	41 (82)
10,000 – 50,000 บาท	4 (16)	3 (12)	7 (14)
50,001 – 100,000 บาท	2 (4)	1 (4)	2 (4)
มากกว่า 100,000 บาท	-	-	-
รวม	50 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

อัตราหนี้สินค้างชำระของสมาชิกแม่บ้านหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

การพิจารณาถึงอัตราหนี้สินค้างชำระของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน แยกพิจารณา 5 ระดับ คือ ไม่มีหนี้สินค้างชำระ , ต่ำกว่า 10,000 บาท , 10,000 – 50,000 บาท , 50,001 – 100,000 บาท และ มากกว่า 100,000 บาท

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 94 มีอัตราหนี้สินค้างชำระอยู่ในระดับต่ำกว่า 10,000 บาท และรองลงมาร้อยละ 3 มีอัตราหนี้สินค้างชำระอยู่ในระดับ 10,000 – 50,000 บาท (ตารางที่ 37)

ตารางที่ 37 จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกแม่บ้านแยกตามอัตราหนี้สินค้างชำระหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

อัตราหนี้สินค้างชำระ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านชาวมะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรชาวมะแกแสง	
ไม่มีหนี้สินค้างชำระ	-	-	-
ต่ำกว่า 10,000 บาท	24 (96)	23 (92)	47 (94)
10,000 – 50,000 บาท	1 (4)	2 (8)	3 (6)
50,001 – 100,000 บาท	-	-	-
มากกว่า 100,000 บาท	-	-	-
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

4.3. มูลเหตุของการรวมกลุ่มและประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อกลุ่มภายหลังจากการเข้าร่วมกลุ่ม

ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม

ระยะเวลาของการเข้าร่วมกลุ่มแม่บ้าน แบ่งออกเป็นระดับต่าง ๆ 5 ระดับ คือ ต่ำกว่า 1 ปี , ตั้งแต่ 1 ปี ไม่เกิน 2 ปี , ตั้งแต่ 2 ปี ไม่เกิน 3 ปี , ตั้งแต่ 3 ปี ไม่เกิน 4 ปี และตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 48 เข้าร่วมกลุ่ม ตั้งแต่ 1 ปี ไม่เกิน 2 ปี รองลงมาร้อยละ 26 คือ สมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม ตั้งแต่ 2 ปี ไม่เกิน 3 ปี แต่เมื่อแยกพิจารณา กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 40 เป็นสมาชิก ตั้งแต่ 2 ปี ไม่เกิน 3 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 36 เป็นสมาชิกตั้งแต่ 1 ปี ไม่เกิน 2 ปี ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60 เป็นสมาชิกตั้งแต่ 1 ปี ไม่เกิน 2 ปี รองลงมาร้อยละ 12 เท่ากัน คือ เป็นสมาชิกต่ำกว่า 1 ปี และ ตั้งแต่ 2 ปี ไม่เกิน 3 ปี (ตารางที่ 38)

ตารางที่ 38 จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านกับระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม

ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้านขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง	
ต่ำกว่า 1 ปี	1 (4)	3 (12)	4 (8)
ตั้งแต่ 1 ปี ไม่เกิน 2 ปี	9 (36)	15 (60)	24 (48)
ตั้งแต่ 2 ปี ไม่เกิน 3 ปี	10 (40)	3 (12)	13 (26)
ตั้งแต่ 3 ปี ไม่เกิน 4 ปี	2 (8)	2 (8)	4 (8)
ตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป	3 (12)	2 (8)	5 (10)
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

เหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม

จากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ ร้อยละ 40 มีมูลเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มคือ ต้องการมีรายได้เสริม รองลงมาร้อยละ 28 มีมูลเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มคือ ต้องการสร้างงาน เมื่อแยกพิจารณา กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 56 มีมูลเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม คือ ต้องการมีรายได้เสริม รองลงมาร้อยละ 28 มีมูลเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม คือ ต้องการสร้างงาน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสงที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 36 มีเจ้าหน้าที่รัฐบาลฯ ให้การสนับสนุนและรองลงมาร้อยละ 28 มีมูลเหตุในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม คือ ต้องการสร้างงาน (ตารางที่ 39)

ตารางที่ 39 จำนวนและค่าร้อยละของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านจำแนกตามมูลเหตุการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่ม

เหตุผล	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	สตรีแม่บ้าน ขามสะแกแสง	แม่บ้านเกษตรกรรม ขามสะแกแสง	
ต้องการมีรายได้เสริม	14 (56)	6 (24)	20 (40)
ต้องการสร้างงาน	7 (28)	7 (28)	14 (28)
ได้รับคำแนะนำจากคนรู้จัก	4 (16)	3 (12)	7 (14)
มีเจ้าหน้าที่รัฐบาลให้การสนับสนุน	-	9 (36)	9 (18)
เหตุผลอื่น ๆ	-	-	-
รวม	25 (100)	25 (100)	50 (100)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าร้อยละ

ประโยชน์จากการขายสินค้าหลังจากสมาชิกได้เข้าร่วมกลุ่ม

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่สมาชิก ได้รับจากการขายสินค้าหลังจากที่สมาชิกได้เข้าร่วมในกลุ่มที่ผ่านมา โดยแบบสอบถามจะถามความคิดเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับเป็นอย่างไร ใน 5 ระดับ คือ

4.20 – 5.00	หมายถึง ดีมาก
3.40 – 4.19	หมายถึง ดี
2.60 – 3.39	หมายถึง ปานกลาง
1.80 – 2.59	หมายถึง น้อย
1 - 1.79	หมายถึง น้อยมาก

ผลจากการศึกษา พบว่า

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว ทำให้ความสะดวกในการขนส่งสินค้า อยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว กลุ่มจะเป็นผู้ต่อรองราคาสินค้าแทนสมาชิก อยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว สมาชิกได้ใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง เช่นกัน
- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว สมาชิกได้ประโยชน์จากการที่มีตลาดการขายเพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว สมาชิกได้ประโยชน์จากการตัดปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางอยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ดีมาก
- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว สมาชิกได้ประโยชน์จากการเพิ่มมูลค่าและสร้างคุณค่าของสินค้าอยู่ในระดับ ดี ในขณะที่

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรขามสะแกแสง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง เช่นกัน (ตารางที่ 40 , 41)

ตารางที่ 40 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการขายสินค้า

ข้อที่	ประโยชน์จากการขายสินค้า	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	ความสะดวกในการขนส่งสินค้า						3.85	1.07
2	ต่อราคาสินค้า						4.00	.58
3	ใช้แรงงานมีประสิทธิภาพ						3.08	.40
4	มีตลาดเพิ่ม						4.16	.75
5	ตัดปัญหาพ่อค้าคนกลาง						4.84	.47
6	เพิ่มมูลค่าสินค้า						3.72	.54

ตารางที่ 41 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรขามสะแกแสงต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการขายสินค้า

ข้อที่	ประโยชน์จากการขายสินค้า	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	ความสะดวกในการขนส่งสินค้า						3.00	.00
2	ต่อราคาสินค้า						2.92	.28
3	ใช้แรงงานมีประสิทธิภาพ						2.80	.41
4	มีตลาดเพิ่ม						3.16	.37
5	ตัดปัญหาพ่อค้าคนกลาง						4.68	.56
6	เพิ่มมูลค่าสินค้า						3.00	.00

ประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มของสมาชิกในเรื่องต่าง ๆ

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่สมาชิก ได้รับในเรื่องอื่น ๆ หลังจากทีสมาชิกได้เข้าร่วมในกลุ่มที่ผ่านมา โดยแบบสอบถามจะถามความคิดเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับเป็นอย่างไร ใน 5 ระดับ คือ

- 4.20 – 5.00 หมายถึง ดีมาก
- 3.40 – 4.19 หมายถึง ดี
- 2.60 – 3.39 หมายถึง ปานกลาง
- 1.80 – 2.59 หมายถึง น้อย
- 1.00 – 1.79 หมายถึง น้อยมาก

จากการศึกษา พบว่า

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองและครอบครัวมีรายได้ดีขึ้น อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดี เช่นกัน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองและครอบครัวมีหนี้สินลดลง อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดีมาก เช่นกัน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองและครอบครัวมีกิจกรรมที่มีประโยชน์มากขึ้น อยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดี เช่นกัน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน อยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดีมาก เช่นกัน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองได้พัฒนาทักษะฝีมือมากขึ้น อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดี

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองมีโอกาสทางสังคมมากขึ้น อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดีมาก เช่นกัน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดี เช่นกัน
 - สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้เกิดเวทีประชาธิปไตยขนาดย่อย ๆ อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง
 - สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองมีความรู้ทางการเมืองและสังคม อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง
 - สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองมีความมั่นใจและกล้าแสดงออก อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดีมาก เช่นกัน
 - สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็น สมาชิกกลุ่มแล้วทำให้ตนเองได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ อยู่ในระดับ ปานกลาง ในขณะที่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง (ตารางที่ 42 , 43)
- ตารางที่ 42 ความคิดเห็นของสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงในเรื่องอื่น ๆ

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	รายได้ดีขึ้น						4.64	.49
2	หนี้สินลดลง						4.36	.49
3	ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์						3.96	.28
4	ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน						4.00	.00
5	พัฒนาทักษะฝีมือมากขึ้น						4.52	.51
6	มีโอกาสทางสังคมเพิ่มขึ้น						4.88	.33
7	ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์						4.92	.28
8	เกิดเวทีประชาธิปไตยย่อย ๆ						4.56	.51
9	ทำให้ท่านมีความรู้ทางการเมืองและสังคม						4.28	.46
10	มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก						4.52	.59
11	ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ						2.92	.40

ตารางที่ 43 ความคิดเห็นของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรชาวมสะแกแสงในเรื่องอื่น ๆ

ข้อที่	ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	รายได้ดีขึ้น						4.08	.28
2	หนี้สินลดลง						4.60	.50
3	ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์						4.52	.51
4	ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน						4.84	.37
5	พัฒนาทักษะฝีมือมากขึ้น						4.00	.00
6	มีโอกาสทางสังคมเพิ่มขึ้น						4.96	.20
7	ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์						4.00	.00
8	เกิดเวทีประชาธิปไตยย่อย ๆ						2.80	.41
9	ทำให้ท่านมีความรู้ทางการเมืองและสังคม						2.76	.44
10	มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก						4.32	.69
11	ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ						3.20	.76

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิก

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่สมาชิก ได้รับในเรื่องอื่น ๆ หลังจากทีสมาชิก ได้เข้าร่วมในกลุ่มที่ผ่านมา โดยแบบสอบถามจะถามความคิดเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้รับเป็น อย่างไร ใน 5 ระดับ คือ

4.20 – 5.00	หมายถึง ดีมาก
3.40 – 4.19	หมายถึง ดี
2.60 – 3.39	หมายถึง ปานกลาง
1.80 – 2.59	หมายถึง น้อย
1 - 1.79	หมายถึง น้อยมาก

จากการศึกษา พบว่า

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความเปลี่ยนแปลงของรายได้ภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก อยู่ในระดับ ดีมาก ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดี

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับเพื่อนบ้านภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก อยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรรมแม่บ้านขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ ดีปานกลาง

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ในครอบครัว ภายหลังจากที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก อยู่ในระดับ ดี ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความพอใจอยู่ในระดับ น้อย (ตารางที่ 44 , 45)

ตารางที่ 44 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

ข้อที่	ความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	ด้านรายได้						4.44	.51
2	ทางสังคมกับเพื่อนบ้าน						4.12	.33
3	ทางความสัมพันธ์ในครอบครัว						3.92	.40

ตารางที่ 45 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง

ข้อที่	ความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	ด้านรายได้						3.84	.37
2	ทางสังคมกับเพื่อนบ้าน						3.04	.20
3	ทางความสัมพันธ์ในครอบครัว						2.44	.51

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารในเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่ม

การสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารในเรื่องต่าง ๆ ของกลุ่มเป็นการแสดงให้เห็นว่าสมาชิกของกลุ่มพอใจและต้องการให้ปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ โดยแยกพิจารณาเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 4.20 – 5.00 หมายถึง ดีมาก
- 3.40 – 4.19 หมายถึง ดี
- 2.60 – 3.39 หมายถึง ปานกลาง
- 1.80 – 2.59 หมายถึง น้อย
- 1 - 1.79 หมายถึง น้อยมาก

จากการศึกษา พบว่า

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านเงินทุนของกลุ่ม อยู่ในระดับ ปานกลาง แทบไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ปานกลาง ไม่ต้องปรับปรุง

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านผู้นำของกลุ่ม อยู่ในระดับ ดีมาก ไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ น้อย ต้องปรับปรุงหลายอย่าง

- กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านการผลิตของกลุ่ม อยู่ในระดับ ดี ไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ปานกลาง ต้องปรับปรุงบางส่วนส่วนใหญ่สมาชิก

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านการหาแหล่งการตลาดของกลุ่ม อยู่ในระดับ ดีมาก ไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ดี ไม่ต้องปรับปรุง

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านการดำเนินงานของกลุ่ม อยู่ในระดับ ดีมาก ไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ปานกลาง ต้องปรับปรุงบางส่วน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการในด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกกลุ่ม อยู่ในระดับ ดีมาก ไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ปานกลาง ต้องปรับปรุงบางส่วน

- กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือกันของสมาชิกภายในกลุ่ม อยู่ในระดับ ดีมาก ไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ดี ต้องปรับปรุงบางส่วน

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับภายนอกของกลุ่ม อยู่ในระดับ ดี แทบไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ น้อย ต้องปรับปรุง

- สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีความคิดด้านความช่วยเหลือจาก ภาครัฐ อยู่ในระดับ ปานกลาง แทบไม่ต้องปรับปรุง ในขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง อยู่ในระดับ ปานกลาง แทบไม่ต้องปรับปรุง (ตารางที่ 46 , 47)

ตารางที่ 46 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

ข้อที่	ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	เงินทุน						3.08	.28
2	ผู้นำกลุ่ม						4.52	.51
3	การผลิต						3.44	.51
4	แหล่งตลาด						4.84	.37
5	ดำเนินงานของกลุ่ม						4.80	.41
6	ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก						4.40	.50
7	ประสานความร่วมมือของสมาชิก						4.60	.50
8	สัมพันธ์กันภายในกลุ่ม						3.96	.20
9	ความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ						3.60	.50

ตารางที่ 47 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมสะแกแสง

ข้อที่	ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ	ระดับความคิดเห็น					X	SD
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก		
1	เงินทุน						2.92	.28
2	ผู้นำกลุ่ม						2.44	.51
3	การผลิต						2.96	.20
4	แหล่งตลาด						3.40	.50
5	ดำเนินงานของกลุ่ม						2.76	.44
6	ความรู้ความเข้าใจของสมาชิก						2.80	.41
7	ประสานความร่วมมือของสมาชิก						3.80	.41
8	สัมพันธ์กันภายในกลุ่ม						2.12	.33
9	ความช่วยเหลือจากภาครัฐ						3.60	.50

บทที่ 5

สรุปผลจากการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1. สรุปผลจากการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยถึงภูมิหลังส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกลุ่มและศึกษามูลเหตุของการรวมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านทั้งสองกลุ่ม รวมทั้งทัศนคติและความคิดเห็นที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมีต่อกลุ่ม กรณีศึกษา กลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical research) ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่งคือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และในส่วนของ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) ประกอบการออกแบบสอบถามจำนวน 50 ชุด จากสมาชิกทั้งหมด 2 กลุ่ม เป็นจำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบ Simple Random Sampling ในส่วนของการวัดทัศนคติของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่ม ใช้วิธีวัดระดับทัศนคติ (Attitude Rating Scales) แบบ Summated Rating Method คือนำผลของการวัดระดับทัศนคติมาบวกกันโดยมีมาตราวัดแบบ Likert Scale คือเป็นมาตราวัดแสดงความเห็นด้วยในระดับต่าง ๆ 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น สัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงจำนวน 25 ราย และสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสงจำนวน 25 ราย อย่างละเท่ากัน ข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์มาลงโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จะถูกนำมาวิเคราะห์แจกแจงโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และนำผลของการศึกษามาแสดงด้วยตารางประกอบการพรรณนาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ผลการศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่

5.1.1. สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีอายุเฉลี่ย 44 และ 45 ปี ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงจะมีอายุอยู่ในช่วง 40 - 49 ปี ร้อยละ 32 ขณะที่ส่วนใหญ่แม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสงจะมีอายุอยู่ในช่วง 50 - 59 ปี ร้อยละ 40 ในส่วนของระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำคือ มีการ

ศึกษาที่ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 48 และ 40 ตามลำดับ อยู่ในภาวะแต่งงานแล้ว ร้อยละ 72 และ 76 ตามลำดับ อาชีพส่วนใหญ่ของสามีคือการทำงาน ทำไร่ ทำสวน ร้อยละ 84 และ 96 ตามลำดับ ในส่วนของขนาดครอบครัว สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง ส่วนใหญ่ร้อยละ 40 มีครอบครัวขนาดใหญ่คือ 7 - 9 คน ขณะสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมมีขนาดครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 48 คือ 4 - 6 คน บุตรหลายที่อยู่ในอุปการะของสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 48 เป็นจำนวน 3 - 4 คน ขณะที่สมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสงส่วนใหญ่ร้อยละ 40 เป็นจำนวน 1 - 2 คน

ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้จากภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะต้องประสบปัญหา ความเสี่ยงทางด้านราคาสูง และเป็นฝ่ายที่จะถูกตั้งราคาผลิตผลทางการเกษตรจากพ่อค้าคนกลาง กอปรกับหมู่บ้านที่ 1 ในตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา เป็นที่ราบสูง บางปีน้ำมากผลิตผลทางการเกษตรเสียหาย น้ำน้อยเกินไปก็เป็นอุปสรรคในการเกษตรกรรม ขนาดของครอบครัวเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ คือมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติสูง

5.1.2. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแม่บ้านก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

5.1.2.1. รายได้ สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรม ขามสะแกแสง แต่เดิมสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีค่อนข้างต่ำ การเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มคือ จำนวนสมาชิกที่มีรายได้ต่ำลดลง ใน ขณะเดียวกันสัดส่วนของสมาชิกที่มีรายได้สูงเพิ่มขึ้น

5.1.2.2. ภาวะการครองชีพ สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่ บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง แต่เดิมสมาชิกส่วนใหญ่มีภาวะการครองชีพไม่พอกินพอ ใช้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มคือ จำนวนสมาชิกที่ ไม่พอกินพอใช้หมดไป ในขณะที่เดียวกันสัดส่วนของสมาชิกพอกินพอใช้และเหลือเก็บมี เพิ่มขึ้น

5.1.2.3. การออม สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรม ขามสะแกแสง แต่เดิมสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีการออม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลัง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มคือ สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีการออม

5.1.2.4. **แหล่งเงินทุน** สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง แต่เดิมสมาชิกส่วนใหญ่กู้เงินจากนายทุนเงินกู้เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนจนมักจะมีเงินที่ละเล็กละน้อย ๆ หากกู้เงินที่สถาบันการเงินจะต้องมีเงื่อนไขมากกว่า ส่งผลให้สมาชิกต้องแบกภาระอัตราดอกเบี้ยสูง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มคือสมาชิกมีแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้นใหม่ คือกลุ่มแม่บ้าน และมีอัตราดอกเบี้ยที่น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบ ส่งผลให้สมาชิกไม่ต้องแบกภาระอัตราดอกเบี้ยสูงและสมาชิกมีทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า

5.1.2.5. **หนี้สินค้างชำระ** สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง แต่เดิมสมาชิกส่วนใหญ่มีอัตราหนี้สินค้างชำระส่วนใหญ่ต่อรายค่อนข้างสูง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มคือ แม้สมาชิกบางส่วนจะยังมีหนี้สินค้างชำระอยู่ก็ตาม แต่สัดส่วนของคนที่เป็หนี้ต่อรายค่อนข้างสูงได้ลดลง

สรุปได้ว่าภายหลังจากที่สมาชิกเข้าร่วมกลุ่มแล้วมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนสูงขึ้น ภาวะการครองชีพอยู่ในระดับที่ดีขึ้น มีการออมเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันสมาชิกก็มีหนี้สินลดลง มีแหล่งเงินทุนเพิ่มจากเดิมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า และท้ายที่สุดมีหนี้สินค้างชำระลดลง ซึ่งกล่าวได้ว่าการเข้าร่วมกลุ่มส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่มีสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

ตารางที่ 48 การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ภายหลังจากเข้าร่วมกลุ่ม

การเปลี่ยนแปลง	ก่อนมีการเข้าร่วมกลุ่ม	หลังการเข้าร่วมกลุ่ม
1.ด้านเงินทุน	ทุนเป็นส่วนส่วนตัวหากขาดสภาพคล่องก็จะต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้อื่นจะต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง	หากขาดสภาพคล่องด้านเงินทุนก็สามารถกู้จากกลุ่มได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ถูกลง
2.ด้านการผลิต	แต่เดิมจะผลิตเฉพาะสินค้าเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่และสินค้าหัตถกรรมบ้าง	ผลิตสินค้าเกษตรกรรมเป็นสินค้าหลักและแปรรูปสินค้าทางการเกษตรเป็นอาชีพเสริม และเกิดการประหยัดต่อขนาด
3.ด้านผลกำไร	กำไรได้จากการขายสินค้าเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว	กำไรจากการขายสินค้าเกษตรให้แก่กลุ่มหากมาแปรรูปก็จะได้รับค่าจ้างแรงงานและปลายปีจะมีปันผลตามจำนวนหุ้นที่ถือครอง
4.ด้านการตลาด	ต่างคนต่างนำไปขายแก่พ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าเข้ามารับซื้อจึงถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง	นำสินค้ามารวมกันแล้วจึงไปขายที่ตลาด เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และไม่ถูกตัดตอนผลกำไรโดยพ่อค้าคนกลาง
5.ด้านปฏิสัมพันธ์	ต่างคนต่างทำขาดความรู้และข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของภาครัฐฯ	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารมากขึ้น สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินการได้
6.ด้านความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ	ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ	การรวมตัวกันทำให้สามารถขอความช่วยเหลือจากภาครัฐฯได้

5.1.3. มูลเหตุของการรวมกลุ่ม ประโยชน์ที่สมาชิกได้รับ รวมทั้งทัศนคติที่สมาชิกมีต่อกลุ่ม

5.1.3.1. **มูลเหตุจูงใจในการรวมกลุ่ม** ของสมาชิกแม่บ้าน ตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง ทั้ง 2 กลุ่ม จากการสัมภาษณ์และสังเกตการภาคสนามปรากฏให้ผู้วิจัยเห็นว่า ชาวบ้านต่างก็พยายามที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน สมาชิกส่วนใหญ่ต้องการมีรายได้เสริม แนวทางก็คือการรวมกลุ่ม แต่ที่แตกต่างกันคือ สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง มีการประสานความร่วมมือที่เข้มแข็งกว่า จะเห็นได้จากกลุ่มสามารถรวมกันได้ก่อน จึงขอความช่วยเหลือไปทางภาครัฐฯ ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงก็ต้องการสร้างงานสร้างรายได้เช่นกัน และขอปรึกษาได้แรงสนับสนุนจากภาครัฐฯ ในการเกิดกลุ่ม ดังนั้นมูลเหตุการจูงใจหลักที่เหมือนกันคือ ต่างต้องการหลุดพ้นจากความยากจน ต้องการสร้างงาน สร้างรายได้ ในขณะที่รัฐบาลคือแรงผลักดันจากภายนอกที่มีส่วนส่งเสริมความต้องการของคนในชุมชน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในด้านการเข้ามาช่วยเหลือของภาครัฐฯ คือการเข้ามาช่วยเหลือของภาครัฐฯ เป็นสิ่งที่ดี หากแต่ว่าชุมชนจะแข็งแกร่งยิ่งกว่า หากการเข้ามาของภาครัฐฯ นั้น นอกจากเงินทุน คือการสร้างจิตสำนึกกับคนในชุมชนในการร่วมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ภาคภูมิใจในผลการดำเนินงาน ไม่อยากให้ชาวบ้านรับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐฯ เพียงเพราะรู้สึกว่าจะเสียผลประโยชน์หากปฏิเสธ

5.1.3.2. ในการสอบถามทางด้านการรวมกลุ่มก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกแม่บ้านในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ ประโยชน์จากการขายสินค้า , ประโยชน์จากการที่กลุ่มเป็นผู้ต่อรองราคาแทนสมาชิก , ในด้านการใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ , ด้านการมีตลาดการขายเพิ่มขึ้น , ในด้านการตัดปัญหาการถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง พบว่า

- ในด้านประโยชน์จากการขนส่งสินค้า ภายหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองแล้ว สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง และแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง ได้รับประโยชน์จากการขนส่งสินค้าอยู่ในระดับ ดี และ ปานกลาง ตามลำดับ

- ในด้านกลุ่มจะเป็นผู้ต่อรองราคาแทนสมาชิก ภายหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองแล้ว สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง และแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง ได้รับประโยชน์จากกลุ่มโดยกลุ่มเป็นผู้ต่อรองราคาแทนสมาชิกอยู่ในระดับ ดีมาก และ ปานกลาง ตามลำดับ

- ในด้านการใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ ภายหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองแล้ว สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง และแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ได้รับประโยชน์จากการใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับ ปานกลาง และ ปานกลาง ตามลำดับ

- ในด้านการมีตลาดการขายเพิ่มขึ้น ภายหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองแล้ว สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง และแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง ได้รับประโยชน์จากการมีตลาดการขายเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับ ดีมาก และ ดี ตามลำดับ

- ในด้านพ่อค้าคนกลาง ภายหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองแล้ว สมาชิกในกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง และแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสงตัดปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้า ในระดับ ดีมาก และ ดี ตามลำดับ

5.1.3.3. ในการสอบถามความพอใจในด้านต่าง ๆ ที่สมาชิกได้รับการเข้าร่วมกลุ่ม ได้แก่ ความพอใจที่ทำให้ตนเองและครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น , ความพอใจที่ตนเองและครอบครัวมีหนี้สินลดลง ; ความพอใจในด้านการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน , ความพอใจในด้านการได้พัฒนาทักษะฝีมือ , ความพอใจในด้านการมีโอกาสทางสังคมเพิ่มขึ้น , ความพอใจในด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ , ความพอใจในด้านร่วมกลุ่มแล้วเกิดเวทีประชาธิปไตยขนาดย่อย ๆ , ความพอใจในด้านการได้เสริมความรู้ทางการเมืองและสังคม พบว่า

- ในด้านตนเองและครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดีมาก เท่ากัน

- ในด้านตนเองและครอบครัวมีหนี้สินลดลง จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดีมาก เท่ากัน

- ในด้านได้ทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดี เท่ากัน

- ในด้านการได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดี เท่ากัน

- ในด้านการพัฒนาทักษะฝีมือ จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดีมาก และดี ตามลำดับ
- ในด้านการมีโอกาสทางสังคมมากขึ้น จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดี เท่ากัน
- ในด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดี เท่ากัน
- ในด้านการเข้าร่วมกลุ่มทำให้เกิดเวทีประชาธิปไตยขนาดย่อม ๆ จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดี และ ปานกลาง ตามลำดับ
- ในด้านการเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองและสังคม จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง สามารถสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในระดับ ดี และ ปานกลาง ตามลำดับ

5.1.3.4. เมื่อสอบถามถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในด้านต่าง ๆ 3 ประการ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงของรายได้ , ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับเพื่อนบ้าน , ความเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน พบว่า

- ในด้านการเปลี่ยนแปลงของรายได้ จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นคือ ดีมาก และ ดี ตามลำดับ
- ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับเพื่อนบ้าน จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นคือ ดีมาก และ ดี ตามลำดับ
- ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว จากการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีการเปลี่ยนแปลงคือ ดี และ ปานกลาง ตามลำดับ

5.1.3.5.เมื่อสอบถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานของกลุ่ม ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านเงินทุน , ด้านผู้นำกลุ่ม , ด้านการผลิต , ด้านการหาแหล่งตลาด , ด้านการดำเนินงานของกลุ่ม , ด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิก , ด้านการประสานความร่วมมือกันของสมาชิก , ด้านความสัมพันธ์กับภายนอกกลุ่ม และด้านการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ พบว่า

- ในด้านเงินทุน สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการเงินทุน อยู่ในระดับ ดี และดีมาก ตามลำดับ
- ในด้านผู้นำกลุ่ม สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการเกี่ยวกับตัวผู้นำ อยู่ในระดับ ดีมาก และน้อย ตามลำดับ
- ในด้านการผลิต สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการการผลิต อยู่ในระดับ ดีมาก และ ปานกลาง ตามลำดับ
- ในด้านการหาแหล่งตลาด สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการด้านการตลาด อยู่ในระดับ ดีมาก เหมือนกัน
- ในด้านการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการในการดำเนินงานของกลุ่ม อยู่ในระดับ ดีมาก และปานกลาง ตามลำดับ
- ในด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิก สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่ามีสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในเกณฑ์ ดีมาก และ ปานกลาง ตามลำดับ
- ในด้านการประสานความร่วมมือ สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่ามีประสานความร่วมมือ อยู่ในระดับ ดีมาก และ ปานกลาง ตามลำดับ
- ในด้านความสัมพันธ์กับภายนอกของกลุ่ม สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับภายนอกกลุ่มอยู่ในระดับ ดี และ ปานกลาง ตามลำดับ
- ในด้านการรวมกลุ่มทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรรมขามสะแกแสง มีความคิดเห็นว่าการรวมกลุ่มทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ อยู่ในระดับ ปานกลาง และ ดี ตามลำดับ

หนึ่งคือ การรวมตัวกันเพื่อขอความช่วยเหลือจากภาครัฐบาล

แต่หากพิจารณาลงไปให้ลึกกว่านั้นจะเห็นว่า กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงและกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง มีระดับความสำเร็จที่ไม่เท่ากันทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ไม่มีการเข้ามาของภาครัฐฯ มีผู้นำตามธรรมชาติ สมาชิกในกลุ่มต่างมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในธุรกิจ และภูมิใจในผลการดำเนินงานและผลกำไร ตามแนวคิด win win solution ในขณะที่การเกิดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงนั้น เป็นการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐฯ กล่าวคือ ได้เงินสนับสนุนจากทางการในช่วงแรกและยังได้เงินทุนมียาชาว่าแพลนในช่วง ปี พ.ศ. 2538 อีกด้วย ไม่ได้หมายความว่า การเข้ามาช่วยเหลือของภาครัฐฯ เป็นเรื่องไม่ดี หากแต่ว่าการเข้ามาจะต้องมั่นใจว่าจะไม่ได้เป็นการเข้ามาแบบครอบงำ ความคิดเห็น และความสามารถของชาวบ้านในชุมชน เน้นการปลูกจิตสำนึกในการร่วมเป็นเจ้าของชุมชน

เมื่อเปรียบเทียบแล้วสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง จะมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของทุนมากกว่า และมีการประสานความร่วมมือมากกว่า เพราะต่างก็รู้สึกว่าเป็นเจ้าของทุนนั้น ๆ ขณะที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสงนั้น เป็นเงินทุนของรัฐฯ จึงขาดความเป็นเจ้าของในกิจการร่วมกัน

5.2. ข้อเสนอแนะ

จะเห็นได้ว่าธุรกิจชุมชนเป็นทางเลือกเพื่อทางรอด และบรรเทาความยากจนในชุมชน โดยชาวบ้านในชุมชนร่วมมือซึ่งกันและกันช่วยเหลือกันในหมู่สมาชิก เพื่อเสริมสร้างรายได้ ภายหลังจากเสร็จสิ้นหน้าเกษตร ลดปัญหาการว่างงาน การอพยพแรงงานออกจากท้องถิ่น เป็นการสร้างอาชีพเสริมเพื่อไม่ต้องการเป็นภาระแก่สังคม โดยเน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและมูลค่าที่เพิ่มขึ้นนั้น ก็ตกเป็นของชุมชน จะเห็นได้ว่าแรกเริ่มการจัดตั้งจะต้องมีผู้นำที่มีแผน

การดำเนินงานที่แน่นอน อดทนต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ และสมาชิกทุกคนจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมมือกันเพื่อให้การดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จได้ และปัจจัยต่าง ๆ จะต้องเกื้อกูลกัน

DPU

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **ชุมชนสีเขียวของสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **ปฏิภริยาของสังคมไทยต่อวิฤคฤการ์ณทางการเงิน**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์ จำกัด, 2541.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **ประมวฒภาพรวมเกี่ยวกับปัญหาวิฤคฤการ์ณและแนวทวงแก้ไช**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2541.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **โรงสีชมรมรักษัภธรรมชาติชุมชนนาไส อำเภอกฤคชุม จัหวัดยไร**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **วิพากษ์ทูนนิยมไทย ทัศนะจากกระแสหลด**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลส โปรดักส์จำกัด, 2542.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **สถาบันการเงินชุมชน จัหวัดพะเยา**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลส โปรดักส์จำกัด, 2544.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ. **ศูนย์รวมน้ำใจรณาการหมู่บ้านอำเภอดอกคำใต้จัหวัดพะเยา**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. **กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนคณงานย่านอ้อมน้อย-อ้อมใหญ่**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศัศักดิ์. **กระบวนทัศน์วัฒนธรรมไทย ดันตอเศรษฐกิจดลดอย**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งสิลปีจำกัด, 2541.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศัศักดิ์. **เศรษฐกิจกระแสกลางทิสทวงเศรษฐกิจไทยในอนาคด**. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, 2543.

ชัตติยา กรรณสูต. **กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต พระอาจารย์สุบิน ปณิโต จัหวัดตราด**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. **กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนพื้นนครรมเกล้า ไชน 8**. กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.

- จำนง แรกพิณิจ. **สถาบันการเงินของชุมชน กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปรี๊ยะ.**
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), 2542.
- ฉัตรทิพย์ นาคสุภา. **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทฤษฎีในบริบทต่างสังคม.**
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), 2544.
- ฉัตรทิพย์ นาคสุภา. **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ฉัตรทิพย์ นาคสุภา. **เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. พิมพ์ครั้งที่ 4.** กรุงเทพมหานคร : ต้นไทยการพิมพ์ จำกัด, 2540.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. **กลุ่มออมทรัพย์ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา กรณีศึกษาบ้านนาหว่า คลองเปรี๊ยะและบ้านน้ำขาว.** กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. **รูปแบบและความเป็นไปได้ในการจัดสวัสดิการโดยภาคชุมชน.**
กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2544.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. **ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน.** กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์จำกัด, 2543.
- ณรงค์ เส็งประชา. **กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นสโตร์, 2543.
- นราศรี ไววนิชกุล รศ.บุศกิติ์ อุดมศรี. **ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 6** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2535.
- ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. **ศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชน จุดเชื่อมภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สากล.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน), 2542.
- ประเวศ วะสี. **เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกหรือทางรอดสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. **วิฤทธิเศรษฐกิจและสังคมชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพลสโปรดักส์ จำกัด ; 2541.
- พิทยา ว่องกุล. **การจัดตั้งและครอบงำระบบสหกรณ์สังกัดศูนย์กลางอำนาจของราชการ.**
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2542.
- พิทยา ว่องกุล. **เศรษฐกิจธรรมและอธิปไตยชุมชนไทย.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.

วิมลลักษณ์ ชูชาติ. ศักยภาพของเครือข่ายการเรียนรู้ กลุ่มอัยการเมือรบ้านอนุรักษัรพชการป่า

ไม้. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นดิงแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2542.

วันรัตน์ มิ่งมณีนาคิน. การพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์ , 2531.

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : ข้อเสนอเชิงนโยบาย รศ.ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์ คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ในโครงการวิจัย
เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย และโครงการพลวัตเศรษฐกิจชุมชนสามลุ่มน้ำใน
ประเทศไทย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) วันที่
23 - 24 เมษายน พ.ศ. 2544.

เสรี พงศ์พิศ. อุดสาหกรรมและธุรกิจชุมชนความสำเร็จจากวาระของชุมชน จุดเชือภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นกับความรู้สากล. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นดิงแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด (มหาชน) , 2542.

ไสว บุญมา . เศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาชาติไทย . กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ลีฟวิง จำกัด ,
2543.

ไสภณ สุภาพงษ์. ธุรกิจประสานประโยชน์สังคมของบางจาก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มติชน
จำกัด.

อภิชัย พันธเสน. ความหวังทางออกทางและเลือกใหม่. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นดิง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2539.

อภิชัย พันธเสน. แนวคิด ทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิ
ปัญญา , 2539.

อภิญา เวชชัย. เครือข่ายหัตถกรรมและพัฒนาสตรีอีสาน "กลุ่มแม่หญิง".
กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพลส โปรดักส์ จำกัด , 2544

อานันท์ กาญจนพันธ์. วิถีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการ
พัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว) , 2544.

วิทยานิพนธ์

ไจมานัส พลอยดี. "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของธุรกิจชุมชนเปรียบ
เทียบระหว่างภาพรวมและภาพย่อย (อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร และ

- อำเภอลพบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช) วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะ
เศรษฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. "การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน โครงการทดลอง
บริษัทธุรกิจชุมชนหัวไทร ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัด
นครศรีธรรมราช" เสนอต่อ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (อัดสำเนา) , 2539.
- ดิรก สาระวดี. "ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน" ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2539.
- ธวัชชัย วงศ์ธนาสุนทร. "แบบแผนการผลิตงานหัตถกรรมทอผ้าพื้นเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
ไทลื้อในจังหวัดน่าน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ภาค
วิชาเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.
- นลินี ตันฐานิตย์. "การเสนอภาพและการให้ความหมายต่อความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับ
รัฐ" เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ , 2540.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร จิตติ มงคลชัยอรัญญา และโกวิท พวงงาม. ม.ป.ป. "รายงานวิจัยฉบับ
สมบูรณ์ โครงการการสำรวจสถานะความรู้เกี่ยวกับธุรกิจชุมชน" เสนอต่อ สำนัก
งานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (อัดสำเนา) , 2539.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร จิตติ มงคลชัยอรัญญา และโกวิท พวงงาม. ม.ป.ป. "สรุปรายงานการศึกษา
เบื้องต้น เรื่อง นโยบายและมาตรการในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน" เสนอต่อ สำนัก
งานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (อัดสำเนา) , 2540.
- ศรัณยา แก้วพรรณา. "บทบาทกลุ่มสตรีทอผ้าไหมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในชนบท
: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ" วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2537.

วารสาร

- ขวัญสรวง อติโพธิ์และอนุชาติ พวงลำสี. "บาจา : ธุรกิจเพื่อสังคมทางเลือกหนึ่งของชุมชน นาง
รอง ร่วมใจกันทำวันนี้". เอกสารประกอบการสัมมนาสิ่งแวดล้อม 38 มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ 1 - 3 ธันวาคม 2538.
- ชินศักดิ์ สุวรรณอัจฉริยะ และคณะ. "โครงการเศรษฐกิจการเมืองแนวประวัติศาสตร์" (ภาค
กลาง) ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนาขอนแก่น , 2540.

ชุมชนเสวนา ครั้งที่ 8 "เศรษฐกิจชุมชน : ทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย" รูปแบบสังคมบูรณาการ โดยพิทยา ว่องกุล วันที่ 4 สิงหาคม 2543 ณ ห้องประชุม 5-2 ชั้น 5 อาคารสำนักอธิการบดี 2.

บรรยายสรุปข้อมูลทั่วไป อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.

ประพิณวดี ศิริกุลลักษณ์. การเข้าร่วมในกำลังแรงงานของผู้หญิงไทยในระบบและ นอก ระบบ. วารสารเศรษฐศาสตร์มหาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ม.ค - มิ.ย 2541.

ปิวย อึ้งภากรณ์ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (รวมบทความ) "เศรษฐกิจไทย : โครงสร้างกับการเปลี่ยนแปลง" กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จิระการพิมพ์ , 2522.

ไพฑูริย์ แก้วทอง. ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยด้วยธุรกิจการเกษตร วารสารมหาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ม.ค - มิ.ย 2541.

รายงานเบื้องต้น "เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย" เสนอ ณ ที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการ โครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านไทย และโครงการพลวัตเศรษฐกิจชุมชนสามลุ่มน้ำ วันที่ 23 - 24 เมษายน 2544.

วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง เพื่อชุมชนฉบับที่ 1 (เมษายน 2540).

วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ม.ค - มิ.ย 2541 (71 - 92) การอภิปรายกลุ่ม เรื่อง การฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยด้วยธุรกิจการเกษตร ดร.ชัยวัตร คนจริง.

วิโรจน์ ณ.ระนอง. ความเสี่ยงและภูมิคุ้มกันในภาคเกษตรกรรมของไทย. แนวทางปฏิบัติทางด้านการพัฒนาการเกษตรและชุมชน.

สมชัย จิตสุธน. พฤติกรรมที่ไม่พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์. แนวทางปฏิบัติทางด้านการตัดสินใจที่พอประมาณและมีเหตุผล.

สมพร อิศสิลานนท์. การวิเคราะห์การกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตร. วารสาร เศรษฐศาสตร์มหาลัยเกษตรศาสตร์ ฉบับที่ 1 ม.ค - มิ.ย 2541.

สมุดรายงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา Statistical reports of changwat Nakhon ratchasima สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา สำนักนายกรัฐมนตรื , 2544.

รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ประจำปี , 2543 (สายนโยบาย การเงิน) มกราคม , 2544.

สำนักงาน.คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 2540 หน้า 1.

อดิศร อิศรางกูร ณ.อยุธยา. ทฤษฎีใหม่ : มุมมองทางเศรษฐศาสตร์. แนวทางปฏิบัติทางด้านการพัฒนาการเกษตรและชุมชน.

อภิชาติ พันธเสน. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2542 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ 18 – 19 ธันวาคม 2542. ณ. โรงแรมแอมบาสเตอร์ซีดี จอมเทียน ชลบุรี. อารีย์ เชื้อเมืองพาน. บทบาทของธุรกิจสะสมทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ชุมชนภาคเหนือ วารสารเศรษฐศาสตร์มหาลัยเชียงใหม่ 10 ตุลาคม 2540. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2542 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง.

Book

Karl E. Case (Wellesley collage) , Ray C.Fair (Yale University) fifth edition.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

วิทยานิพนธ์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

เรื่อง การรวมกลุ่มทำธุรกิจชุมชนของแม่บ้าน หมู่ที่ 1

อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของสมาชิก

1. ชื่อ (นางสาว , นาง)

2. อายุ	1.	ต่ำกว่า 30 ปี	2.	30 – 39 ปี
	3.	40 – 49 ปี	4.	50 – 59 ปี
	5.	60 – 69 ปี	6.	70 ปีขึ้นไป

3.ระดับการศึกษา	1.	ไม่เคยศึกษา
	2.	ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4
	3.	ประถมศึกษาปีที่ 4
	4.	ประถมศึกษาปีที่ 5 – 7
	5.	มัธยมศึกษาตอนต้น
	6.	มัธยมศึกษาตอนปลาย
	7.	อนุปริญญาหรือปริญญาตรี

4. สถานภาพ	1.	โสด	2.	สมรส
	3.	ม้าย / หย่า	4.	แยกกันอยู่

5. สมาชิกของท่านประกอบอาชีพอะไร

1.	รับราชการ	2.	พนักงานรัฐวิสาหกิจ
3.	รับจ้าง	4.	ประกอบอาชีพส่วนตัว
5.	ทำนา ทำไร่ ทำสวน	6.	อื่น ๆ

6. ขนาดของครอบครัวท่าน

1.	1 – 3 คน	2.	4 – 6 คน
3.	7 – 9 คน	4.	10 คนขึ้นไป

7. ท่านมีบุตรหลานที่อยู่ในอุปการะกี่คน

1. ไม่มี	2. 1 – 2 คน
3. 3 – 4 คน	5. คนขึ้นไป

8. ท่านมีที่ดินทั้งหมด จำนวน.....ไร่ โดยแบ่งเป็น

- ที่อยู่อาศัย.....ไร่
 ที่นา.....ไร่
 ที่สวน.....ไร่
 ที่ไร่.....ไร่

9. ขนาดการถือครองที่ดินของท่าน

1. ต่ำกว่า 1 ไร่	2. ระหว่าง 1 – 4 ไร่
3. ระหว่าง 5 – 8 ไร่	4. ระหว่าง 9 – 10 ไร่
5. ระหว่าง 13 – 16 ไร่	6. มากกว่า 17 ไร่

10. ลักษณะการถือครองที่ดินของท่าน

1. เป็นที่ดินของตนเองทั้งหมด
2. เป็นที่ดินของตนเองบางส่วน
3. เป็นที่ดินที่เช่าผู้อื่นทั้งหมด
4. ถือครองโดยวิธีอื่น

ส่วนที่ 2 สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกแม่บ้านก่อนการเข้าร่วมกลุ่ม

11. ก่อนเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อปี

1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	2. 10,000 – 50,000 บาท
3. 50,001 – 100,000 บาท	4. 100,001 – 150,000 บาท
5. 150,001 – 200,000 บาท	6. 200,000 บาทขึ้นไป

12. ท่านมีภาวะค่าครองชีพก่อนการเข้าร่วมกลุ่มอย่างไร

1. บ่อยครั้งไม่พอกินพอใช้	2. นาน ๆ ครั้งไม่พอกินพอใช้
3. พอกินพอใช้แต่ไม่มีเก็บ	4. พอกินพอใช้และมีเก็บ

13. ท่านใช้พื้นที่ปลูกพืช และรายได้

ชนิดพืช	พื้นที่ (ไร่)	รายได้ / ปี
ข้าว		
ปอ		
พริก		
อื่น ๆ		

14. ท่านมีการเลี้ยงสัตว์ และรายได้จากการเลี้ยงสัตว์

ชนิดของสัตว์	ปริมาณ (ตัว)	รายได้ / ปี
โค		
กระบือ		
สุกร		
เป็ด		
ไก่เนื้อ		
ไก่ไข่		
ไก่พันธุ์พื้นเมือง		

15. แหล่งที่มาของรายได้ของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. รับจ้าง (ภาคเกษตร)บาท / ปี
2. รับจ้าง (ภาคอุตสาหกรรม).....บาท / ปี
3. หักดถกรมในครัวเรือน.....บาท / ปี
4. ค้าขาย.....บาท / ปี
5. เงินเดือนประจำ.....บาท / ปี
6. บุตรหลานส่งให้.....บาท / ปี
7. ขายทรัพย์สิน.....บาท / ปี
8. อื่น ๆบาท / ปี

16. ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ

1. ข้าว.....บาท / ปี
2. พริก.....บาท / ปี
3. ปอ.....บาท / ปี
4. อื่น ๆบาท / ปี

17. ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์

1. โค.....บาท / ปี
2. กระบือ.....บาท / ปี
3. สุกร.....บาท / ปี
4. อื่น ๆบาท / ปี

18. ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

1. ค่าอาหาร.....บาท / ปี
2. ค่ารักษาพยาบาล.....บาท / ปี
3. ค่าเล่าเรียนบุตร.....บาท / ปี
4. ค่าซ่อมแซมที่อยู่อาศัย.....บาท / ปี
5. ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค.....บาท / ปี
6. ค่าน้ำ,ค่าไฟฟ้า,ค่าโทรศัพท์.....บาท / ปี
7. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง.....บาท / ปี
8. ค่าทำบุญบริจาค.....บาท / ปี
9. อื่น ๆบาท / ปี

19. ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มแม่บ้าน ท่านมีการออมทรัพย์หรือไม่ ถ้ามีในรูปแบบใด

1. ไม่มี
2. มี ได้แก่
 - 1.เงินฝากธนาคาร.....บาท
 - 2.หุ้น / พันธบัตรรัฐบาล.....บาท
 - 3.เงินให้กู้ยืม.....บาท
 - 4.อื่น ๆ.....บาท

20. ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มแม่บ้าน ท่านมีหนี้สินหรือไม่ ถ้ามีในรูปแบบใด

1. ไม่มี
2. มี ได้แก่
 - 1.รถส.....บาท
 - 2.สหกรณ์.....บาท
 - 3.นายทุนเงินกู้.....บาท
 - 4.อื่น ๆบาท

21. สาเหตุของการกู้ยืม ท่านกู้ยืมมาเพื่อ

1. ซื้ออุปกรณ์การเกษตร	2. ซื้อยาปราบศัตรูพืช
3. ซื้อเมล็ดพันธุ์พืช	4. ซื้อปุ๋ยเคมี
5. ซื้อที่ดิน	6. พักชำระหนี้รายอื่น
7. ค่าการศึกษาบุตร	8. จ่ายค่ารักษาพยาบาล
9. ใช้จ่ายทั่วไป	10. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

22. ก่อนการเข้าร่วมกลุ่มท่านมีหนี้สินค้างชำระอยู่

1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	2. 10,000 – 50,000 บาท
3. 50,001 – 100,000 บาท	4. มากกว่า 100,000 บาท
5. ไม่ระบุจำนวน	

ส่วนที่ 3 ภาวะค่าครองชีพหลังการเข้าร่วมกลุ่ม

23. ภายหลังที่ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้าน แล้วท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อปี

1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	2. 10,000 – 50,000 บาท
3. 50,001 – 100,000 บาท	4. 100,001 – 150,000 บาท
5. 150,001 – 200,000 บาท	6. 200,000 บาทขึ้นไป

24. ท่านมีภาวะค่าครองชีพหลังการเข้าร่วมกลุ่มอย่างไร

1. บ่อยครั้งไม่พอกินพอใช้	2. นาน ๆ ครั้งไม่พอกินพอใช้
3. พอกินพอใช้แต่ไม่มีเก็บ	4. พอกินพอใช้และมีเก็บ

25. หลังการเข้าร่วมกลุ่มแม่บ้าน ท่านมีการออมทรัพย์หรือไม่ ถ้ามีในรูปแบบใด

1. ไม่มี
2. มี ได้แก่
 1. เงินฝากธนาคาร.....บาท
 2. หุ้่น / พันธบัตรรัฐบาล.....บาท
 3. เงินให้กู้ยืม.....บาท
 4. อื่น ๆบาท

26. หลังการเข้าร่วมกลุ่มแม่บ้าน ท่านมีหนี้สินหรือไม่ ถ้ามีในรูปแบบใด

1. ไม่มี
2. มี ได้แก่
 1. ธกส.....บาท
 2. สหกรณ์.....บาท
 3. นายทุนเงินกู้.....บาท
 4. กลุ่มแม่บ้าน.....บาท
 5. อื่น ๆบาท

27. หลังการเข้าร่วมกลุ่มท่านมีหนี้สินค้างชำระอยู่

1. ไม่มีหนี้สินเลย	2. ต่ำกว่า 10,000 บาท
3. 10,000 – 50,000 บาท	4. 50,001 – 100,000 บาท
5. มากกว่า 100,000 บาท	

28. ท่านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มมานานเท่าใด

1. ต่ำกว่า 1 ปี	2. ตั้งแต่ 1 ปี ไม่เกิน 2 ปี
3. ตั้งแต่ 2 ปี ไม่เกิน 3 ปี	4. ตั้งแต่ 3 ปี ไม่เกิน 4 ปี
5. ตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไป	

29. เหตุผลที่ท่านตัดสินใจเข้าร่วมสมาชิกกลุ่ม

1. ต้องการมีรายได้เสริม
2. ต้องการสร้างงานในช่วงเวลาว่างจากหน้านา
3. ได้รับคำแนะนำจากคนรู้จัก
4. มีเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ให้การสนับสนุน
5. เหตุผล อื่น ๆ

30. ภายหลังจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ท่านได้รับประโยชน์จากการขายสินค้าของกลุ่มอย่างไร

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยมาก

ความคิดเห็น	5	4	3	2	1
1. ความสะดวกในการขนส่งสินค้า					
2. กลุ่มเป็นผู้ต่อรองราคาสินค้าแทนสมาชิก					
3. ได้ใช้แรงงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น					
4. ได้ประโยชน์จากการมีตลาดการขายที่เพิ่มขึ้น					
5. ตัดปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง					
6. ทำให้ท่านสามารถเพิ่มมูลค่าและสร้างคุณค่าสินค้า					

31. ขอความคิดเห็นจากผู้ถูกสัมภาษณ์ (โปรดระบุตัวเลขต่อไปนี้ตามความเป็นจริง)

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยมาก

ความคิดเห็นของท่าน	5	4	3	2	1
1. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านและครอบครัวมีรายได้ที่ดีขึ้น					
2. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านและครอบครัวมีหนี้สินลดน้อยลง					
3. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านมีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์มากขึ้น					
4. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน					
5. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านได้พัฒนาทักษะฝีมือมากขึ้น					
6. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านมีโอกาสทางสังคมมากขึ้น					
7. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
8. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้เกิดเวทีประชาธิปไตยโดยย่อยๆ					
9. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านมีความรู้ทางการเมืองและสังคม					
10. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านมีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุมกลุ่ม					
11. การเข้าร่วมกลุ่มทำให้ท่านได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ					

32. หลังจากที่ท่านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงต่อครัวเรือนของท่านอย่างไรบ้าง

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยมาก

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	5	4	3	2	1
1. การเปลี่ยนแปลงของรายได้					
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับเพื่อนบ้าน					
3. การเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในครอบครัว					

33. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มดังต่อไปนี้

5 = ดีมาก

4 = ดี

3 = ปานกลาง

2 = น้อย

1 = น้อยมาก

การแก้ไขปัญหเหล่านี้	5	4	3	2	1
1. ปัญหาเงินทุน					
2. ปัญหาผู้นำกลุ่ม					
3. ปัญหาด้านการผลิต					
4. ปัญหาด้านการหาแหล่งการตลาด					
5. ปัญหาด้านการดำเนินงานของกลุ่ม					
6. ปัญหาด้านความรู้ ความเข้าใจของสมาชิก					
7. ปัญหาสมาชิกไม่มีการประสานร่วมมือในกลุ่ม					
8. ปัญหาความสัมพันธ์กับภายนอกของกลุ่ม					
9. ปัญหาด้านความช่วยเหลือจากภาครัฐ					

34. ท่านคิดว่าแนวทางในการแก้ปัญหาของกลุ่ม คือ

.....

.....

.....

35. ท่านต้องการให้กลุ่มมีการดำเนินการต่อไปหรือไม่

() ต้องการ

() ไม่ต้องการ เพราะ

36. ท่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไรบ้างต่อการรวมกลุ่มแม่บ้าน

.....
.....
.....

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือและได้สละเวลาอันมีค่าของท่านเพื่อให้การสัมภาษณ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยหวังว่าข้อเสนอแนะของท่านและงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคตแก่กลุ่มแม่บ้านหมู่ที่ 1 อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา บ้างไม่มากก็น้อย

นางสาววัชรีย์ ศรีทองกุล

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

1. นางทิม	ปลั่งกลาง
2. นางลอย	ไถ่กลาง
3. นางป๋วย	เกษิ
4. นางบุญส่ง	ทุมกลาง
5. นางสะอั้ง	สุขสมศรี
6. นางสุทิน	หลอดสันเทียะ
7. นางอุ้นเรือน	เปลื้องกลาง
8. นางสาวสดี	แก้วพะงาบ
9. นางเจือ	เรียบสันเทียะ
10.นางสุดใจ	ไปรงจิตต์
11.นางเขาวเรศ	ดวงกลาง
12.นางบุญศิริ	ไปรงจิตต์
13.นางจิราพร	ชากกลาง
14.นางสมหวัง	แข็งกลาง
15.นางสำเนียง	ขวัญสันเทียะ
16.นางอัญชลิ	ศรีม่วงกลาง
17.นางพัชราภรณ์	กลีบกลาง
18.นางตาก่วง	ดอกพงษ์กลาง
19.นางสมจิตต์	ทุมกลาง
20.นางนกหญิง	ชอนามกลาง
21.นางรุ่งนภา	ศรีม่วงกลาง
22.นางละมุด	รัตกลาง
23.นางสมพร	พรรณารินทร์
24.นางจรรยา	ยันสันเทียะ
25.นางทองย้อย	โพธิ์นอก
26.นางทองมาก	โพธิ์นอก
27.นางเล็ก	วรากกลาง
28.นางลิด	เดชมะเริง
29.นางพันธ์	ก่อนสันเทียะ
30.นางต่วน	วงแสงราษฎร์
31.นางปราณี	เขาทอง

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชาวมะแมแสง

1.นางรำพัน	เครื่องกลาง
2.นางลัดดา	นวนโพธิ์
3.นางจวง	ฝ้ายกลาง
4.นางสุจินดา	ขุนพันธ์
5.นางอรพิน	คุดกลาง
6.นางอารีย์	จันทร์หล้า
7.นางบุษนาถร	มามาก
8.นางทอง	บุญจิ่งเจริญรัตน์
9.นางสงวน	ยศกลาง
10.นางบุญช่วย	ชานา
11.นางบุญมี	หวังไกลกลาง
12.นางสีนวล	ชายจอหอ
13.นางทองม้วน	รอดกลาง
14.นางใจ	เหลื่อมกลาง
15.นางกาญจนภาพร	ชมจันทิก
16.นางสมนึก	ศรีนอก
17.นางละมุด	จิตรกลาง
18.นางงามตา	หลอดสันเทียะ
19.นางละมัย	แคมจันทิก
20.นางวารินทร์	เกตุดี
21.นางสลิด	มุงแฝงกลาง
22.นางน้อย	ไปสายกลาง
23.นางทองเมี้ยน	ไปสายบุตร
24.นางนาค	ฉลองกลาง
25.นางแก้ว	ศิริรวง
26.นางกัลยา	ไกรษร
27.นางเหรียญทอง	หวังฟุ้งกลาง
28.นางน้ำอ้อย	พลมณี
29.นางไปล์	วนกลาง

ภาพที่ 7 ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

ภาพที่ 8 กิจกรรมการแปรรูปสินค้าของกลุ่มแม่บ้านสตรีขามสะแกแสง

ภาพที่ 9 คุณแม่ทีม (ประธานกลุ่ม) และสมาชิก กับกิจกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

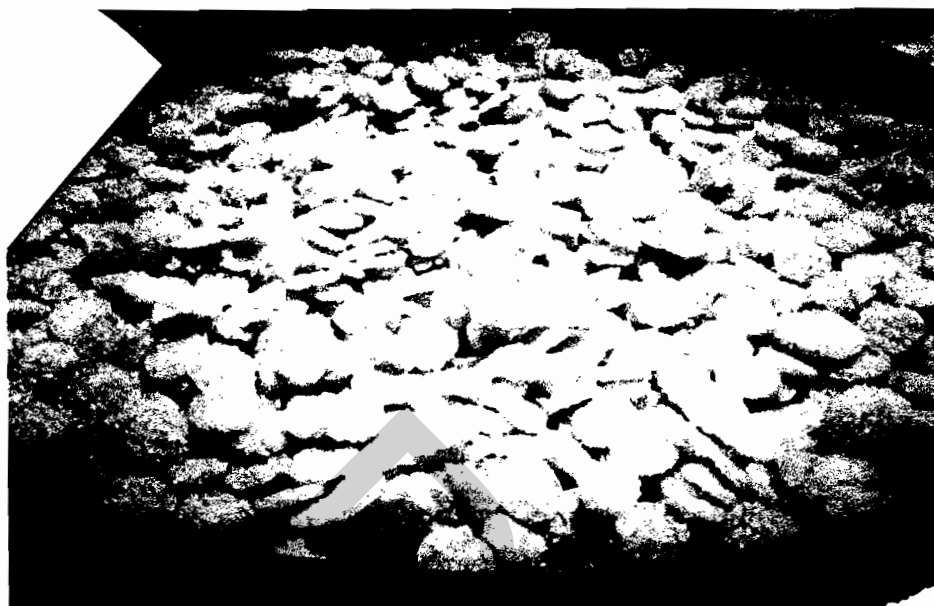
ภาพที่ 10 กิจกรรมการแปรรูปสินค้าของกลุ่มแม่บ้านสตรีขามสะแกแสง

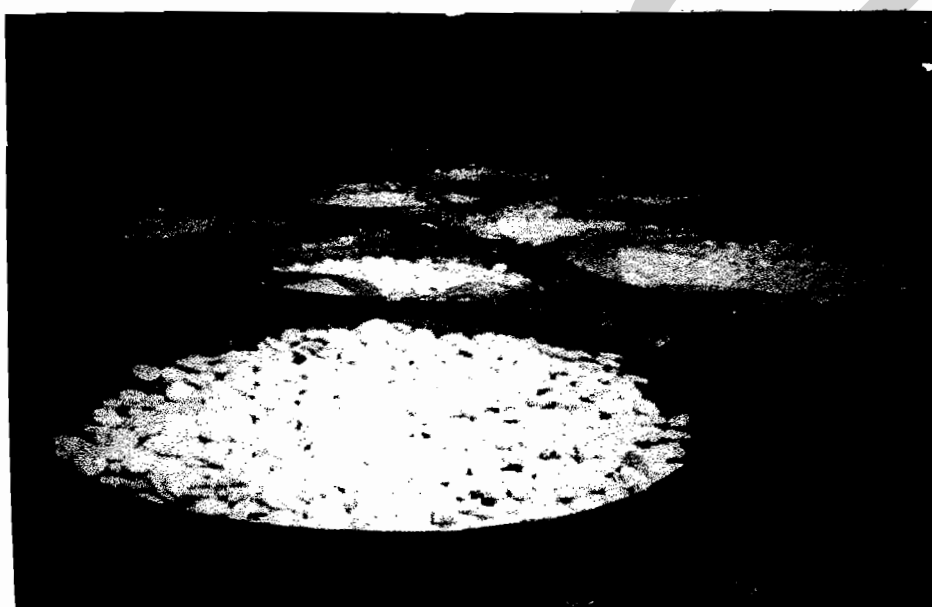
ภาพที่ 11 สมาชิกสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงมีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ

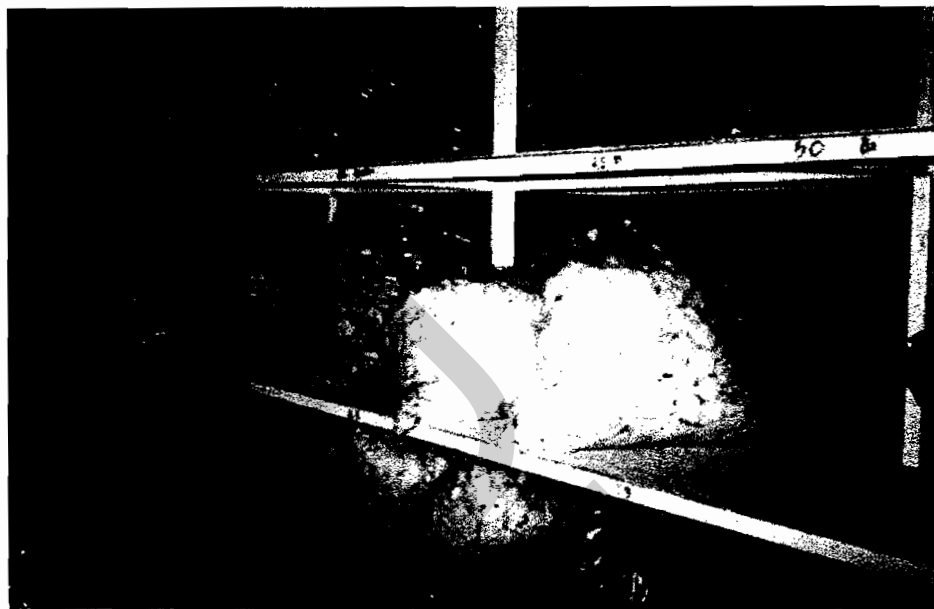
ภาพที่ 12 สมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง

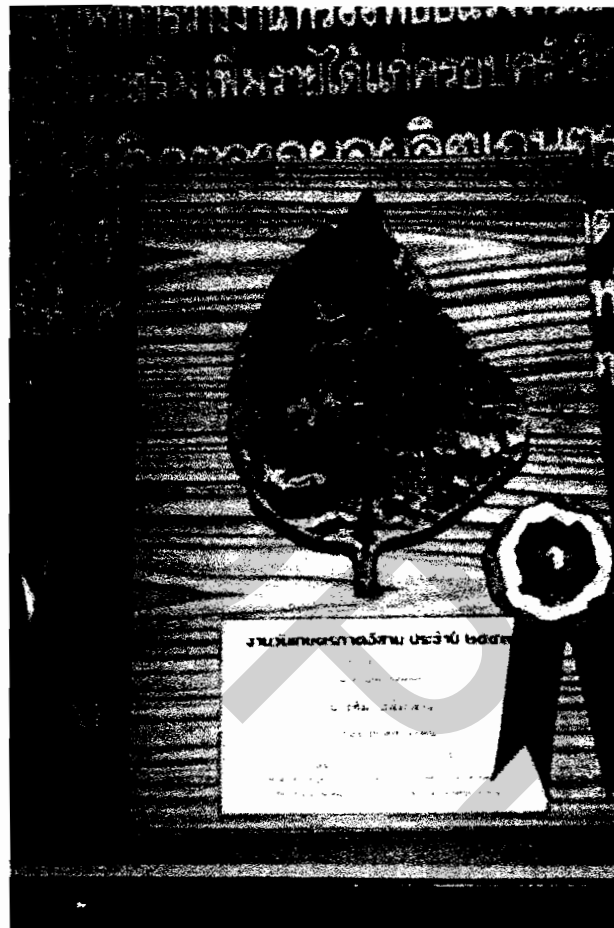
ภาพที่ 13 ผลผลิตที่ผ่านการแปรรูปแล้ว

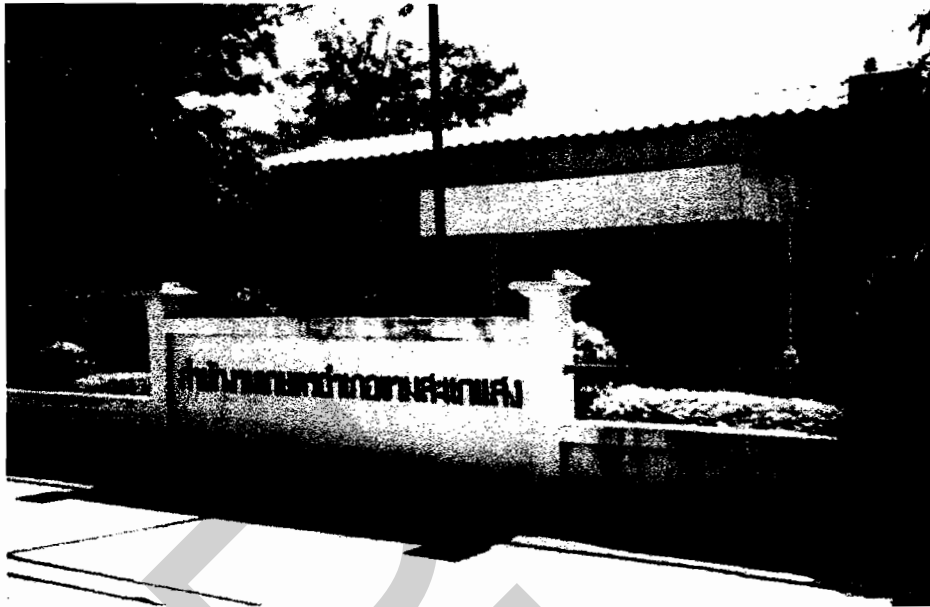
ภาพที่ 14 ขั้นตอนการนำผลผลิตมาตากแห้ง

ภาพที่ 15 การเก็บรักษาผลผลิตที่แปรรูปแล้วของกลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสง

ภาพที่ 16 รางวัลที่กลุ่มสตรีแม่บ้านขามสะแกแสงได้รับ

ภาพที่ 17 สำนักงานเกษตรอำเภอสามแสน

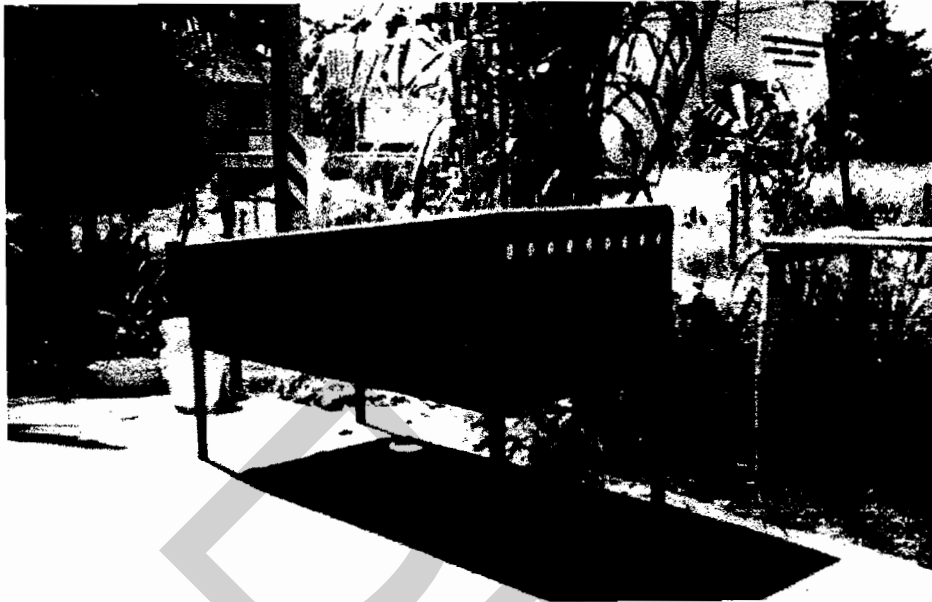
ภาพที่ 18 ศูนย์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามแสน

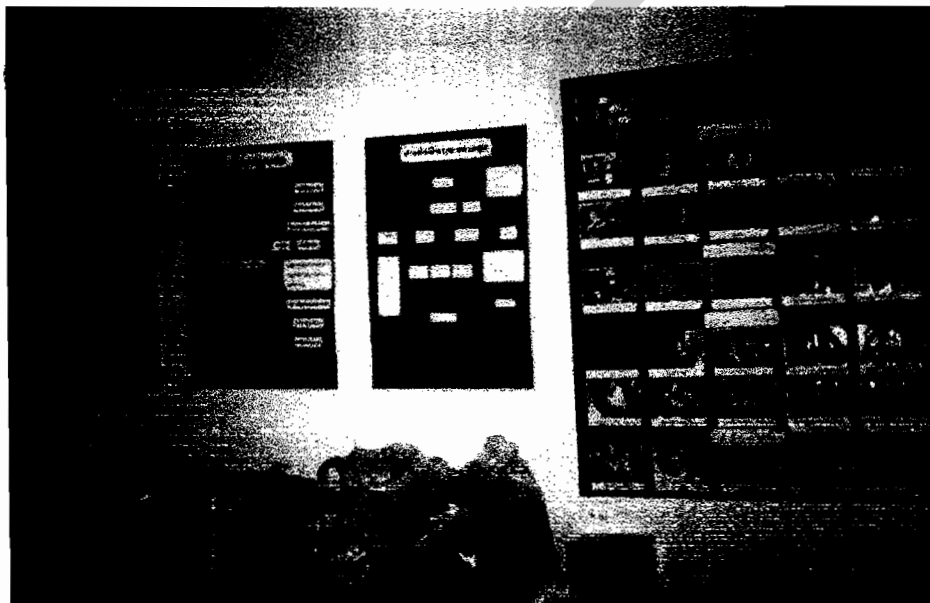
ภาพที่ 19 ศูนย์บริการด้านการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรวมสะแกแสง

ภาพที่ 20 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรวมสะแกแสงนำผลผลิตที่แปรรูปแล้วมารวบรวม

ภาพที่ 21 ตู้ใส่ผลผลิตที่นำมาตากแห้งของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรชามสะแกแสง

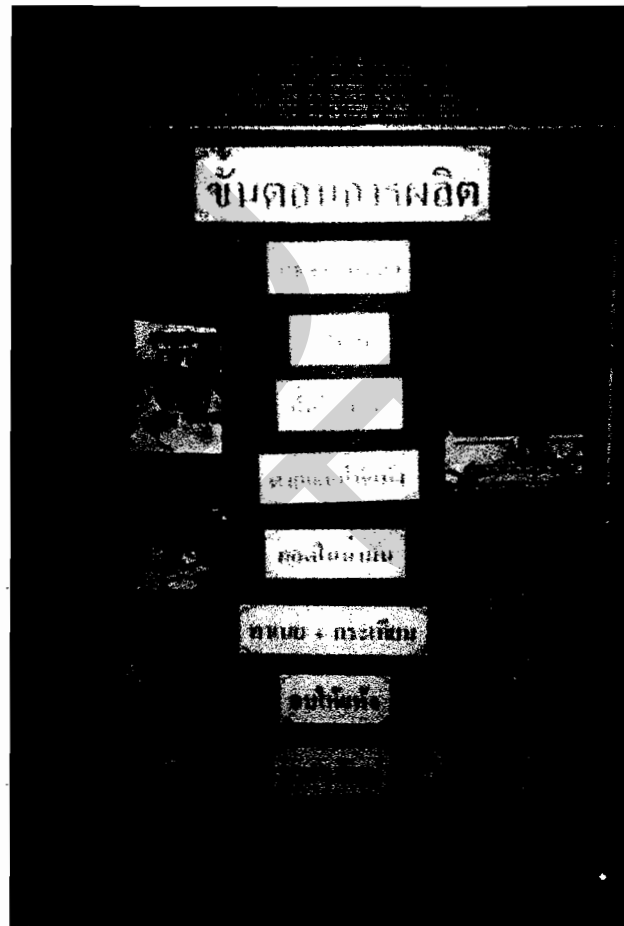
ภาพที่ 22 นำผลผลิตที่ได้มาบรรจุเพื่อเก็บรักษาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรชามสะแกแสง

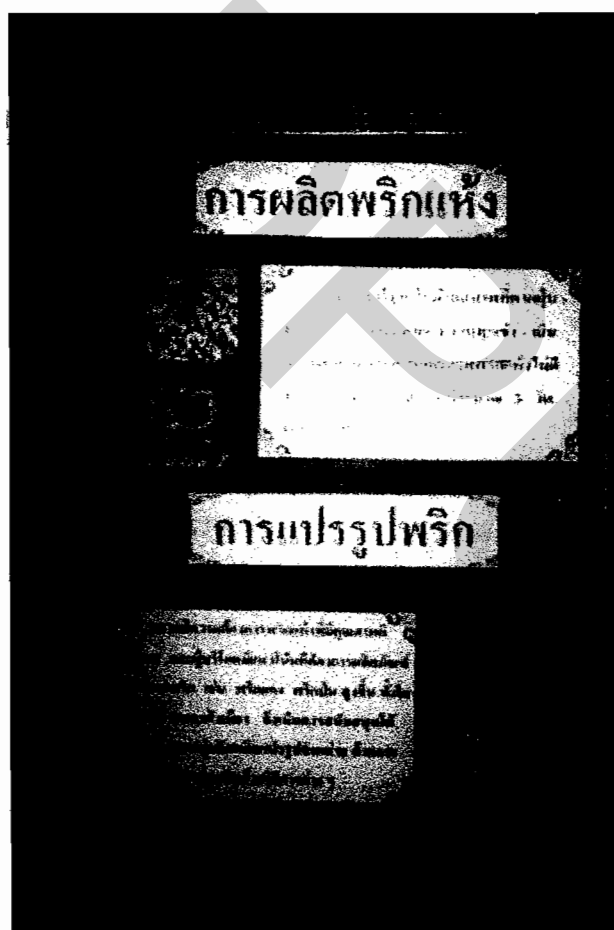
ภาพที่ 23 ศูนย์ฝึกอบรมผู้เข้าร่วมโครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขามสะแกแสง

ภาพที่ 24 แปลงสาธิตโครงการการเกษตรเพื่อยังชีพของกลุ่มเกษตรกรแม่บ้านขามสะแกแสง

ภาพที่ 25 แผนภูมิขั้นตอนการผลิตของกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกรรวมสะแกแสง

ภาพที่ 26 กรรมวิธีผลิตพริกแห้ง

ประวัติผู้เขียน

นางสาววัชรีย์ ศรีทองกุล เกิดเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2519 ภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรคนสุดท้ายของคุณพ่อเกรียงติชายและคุณแม่ยุรี ศรีทองกุล ศึกษาในระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนมารีย์วิทยา ในสายวิทย์คำนวณ ศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตในสาขาเศรษฐศาสตร์ จบการศึกษาในปี 2537 และศึกษาต่อระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์